

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
BIZNESA, VADĪBAS UN EKONOMIKAS FAKULTĀTE
Globālās ekonomikas un starpdisciplināro studiju nodaļa

**EKONOMISKĀS DIPLOMĀTIJAS, KĀ VIENA NO
EKSPORTA IETEKMĒJOŠAJIEM FAKTORIEM, ANALĪZE:
LATVIJAS GADĪJUMS**

**Analysis of economic diplomacy as one of the factors which
impacts export: The case of Latvia**

MAGISTRA DARBS

Maģistra studiju programma Eiropas studijas un ekonomiskā diplomātija

Autors: **Aiga Ābele**

Studentu apliecības Nr.:aa11126

Darba vadītāja: profesore *Dr. oec.* Margarita Dunska

RĪGA, 2021

ANOTĀCIJA

Esošā zinātniskā literatūra ir parādījusi, ka starp eksportu un ekonomisko diplomātiju pastāv pozitīva saikne. Tādējādi, mēģinot samazināt starptautiskās tirdzniecības šķēršļus, lai palielinātu eksportu, ekonomiskā diplomātija var tikt uzskatīta par svarīgu instrumentu, lai to panāktu. Maģistra darba mērķis ir veikt ekonomiskās diplomātijas, kā vienu no eksporta ietekmējošajiem faktoriem analīzi, izmantojot tirdzniecības gravitācijas modeli. Pētījumā ir iekļauti dati par divdesmit valstīm laika posmā no 2009. līdz 2019. gadam.

Darba pirmajā nodaļā tiek apskatīti eksportu ietekmējošie faktori, tostarp ekonomiskā diplomātija, un tirdzniecības gravitācijas modelis kā eksportu ietekmējošo faktoru analīzes metode. Otrajā nodaļā ir ietverti iepriekš veiktie pētījumi par ekonomisko diplomātiju un eksportu ietekmējošo faktoru analīze visās izvēlētajās valstīs. Trešajā nodaļā autore veic ekonometrisko pētījumu, izmantojot tirdzniecības gravitācijas modeli. Pētījuma beigās tiek sniegti tiek sniegti secinājumi par pētījuma rezultātiem un priekšlikumi.

Atslēgvārdi: eksports, ekonomiskā diplomātija, Latvija, gravitācijas modelis, ietekmējošie faktori.

ANNOTATION

The existing scientific literature has shown that there is a positive link between exports and economic diplomacy. Thus, in trying to reduce barriers to international trade in order to increase exports, economic diplomacy can be seen as an important tool to achieve this. The aim of the master's thesis is to perform an analysis of economic diplomacy as one of the factors influencing exports, using the trade gravity model. The study covers data for twenty countries from 2009 to 2019.

The first chapter examines the factors influencing exports, including economic diplomacy, as well as the trade gravity model as a method of analysis of factors influencing exports. The second chapter includes previous research on economic diplomacy and analysis of factors influencing exports in all selected countries. In the third chapter, the author conducts an econometric study using a trade gravity model. At the end of the study, conclusions and suggestions are given about the results of the study.

Keywords: export, economic diplomacy, Latvia, gravity model, influencing factors.

SATURA RĀDĪTĀJS

APZĪMĒJUMU UN SAĪSINĀJUMU SARAKSTS.....	6
IEVADS.....	7
1. EKSPORTS UN TĀ IETEKMĒJOŠIE FAKTORI	10
1.1. Eksporta vērtējums un teorētiskie aspekti.....	10
1.2. Eksportu ietekmējošie faktori.....	13
1.2.1. Ekonomiskie faktori.....	13
1.2.2. Administratīvie un politiskie faktori.....	14
1.2.3. Kultūras faktori.....	17
1.2.4. Ģeogrāfiskie faktori.....	19
1.2.5. Ekonomiskā diplomātija.....	22
1.3. Tirdzniecības gravitācijas modelis kā eksportu ietekmējošo faktoru analīzes metode.....	29
2. PĒTĪJUMI PAR EKONOMISKO DIPLOMĀTIJU UN LATVIJAS EKSPORTU IETEKMĒJOŠO FAKTORU ANALĪZE	34
2.1. Pētījumu, par ekonomisko diplomātiju, analīze.....	34
2.2. Latvijas eksports laika posmā no 2009. līdz 2019. gadam.....	38
2.3. Latvijas diplomātiskās pārstāvniecības ārvalstīs un izmantotie ekonomiskās diplomātijas instrumenti.....	42
2.4. Eksporta ietekmējošo faktoru analīze valstīs, kurās Latvijai ir diplomātiskā pārstāvniecība.....	44
2.5. Eksporta ietekmējošo faktoru analīze valstīs, kurās Latvijai nav diplomātiskās pārstāvniecības.....	64
3. EKSPORTA IETEKMĒJOŠO FAKTORU ANALĪZE, IZMANTOJOT TIRDZNIECĪBAS GRAVITĀCIJAS MODELI.....	81
3.1. Gravitācijas tirdzniecības modelis un tā mainīgie.....	81
3.2. Izlases un aprakstošās statistikas raksturojums.....	84
3.3. Korelācija starp modeļa mainīgajiem.....	86
3.4. Rezultāti un diskusija.....	87
SECINĀJUMI.....	90
PRIEKŠLIKUMI.....	94
IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI.....	95

PIELIKUMI.....100

1. Pielikums Veiktie empīriskie pētījumi par ekonomisko diplomātiju
2. Pielikums Latvijas diplomātiskās pārstāvniecības ārvalstīs no 2009.- 2019. gadam
3. Pielikums Distance km starp Rīgu un izvēlēto valstu galvaspilsētām
4. Pielikums Ekonomiskās diplomātijas fiktīvo mainīgo ED1 un ED2 vērtības
5. Pielikums Fiktīvo mainīgo (Land), (Tirdz_Blok) un (Vest) vērtības

APZĪMĒJUMU UN SAĪSINĀJUMU SARAKSTS

ANO – Apvienoto Nāciju Organizācija

CSP – Centralās statistikas pārvalde

EBTA - Eiropas Brīvās tirdzniecības asociācija

EEN – Eiropas Biznesa atbalsta tīkls

EEZ – Eiropas Ekonomiskā zona

ES - Eiropas Savienība

EVA – eksporta veicināšanas aģentūras

IKP - Iekšzemes kopprodukts

LIAA – Latvijas Investīciju un attūstības aģentūra

LTPL – Latvijas Tirdzniecības Palāta Lietuvā

OECD – Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija

WTO – Pasaules Tirdzniecības organizācija

IEVADS

Eksports nenoliedzami vienmēr ir bijis un joprojām ir nozīmīgs faktors valsts kopējā attīstībā, spēlējot īpaši nozīmīgu lomu valsts ekonomikā. Eksportu var dēvēt par vienu no valsts ekonomikas stūrakmeņiem, jo tas ietekmē valsts kopējo ekonomikas izaugsmes līmeni, nodarbinātību un maksājumu bilanci. Vienlaikus arī valstu līderi un valdības arvien vairāk ir pievērsušies eksporta rādītāju uzlabošanai, uzsverot eksporta būtisko lomu valsts kopējā attīstībā.

Lai gan agrāk transporta un sakaru izmaksas tika uzskatītas par vienu no galvenajiem šķēršļiem starptautiskajā tirdzniecībā, tostarp eksportā, pēdējās desmitgadēs tie ir zaudējuši savu nozīmi sakarā ar oficiālu tirdzniecības barjeru samazināšanu un mūsdienu sakaru un transporta tehnoloģiju sasniegumiem.¹ Šobrīd lielāka uzmanība tiek pievērsta tieši neformālajām barjerām, piemēram kultūras un institucionālajām atšķirībām, kas joprojām var darboties kā būtiski šķēršļi eksporta veicināšanā līdzīgi jau izpētītajiem tradicionāli ietekmējošajiem faktoriem.² Saskaņā ar vairāku autoru viedokļiem un teorijām, būtiska loma mūsdienās ir ekonomiskajai diplomātijai, kuras mērķis ir ietekmēt valdības un nevalstisko dalībnieku lēmumus saistībā ar pārrobežu ekonomisko darbību, izmantojot dažādus ekonomiskās diplomātijas instrumentus.³

Šī pētījuma tēma tika izvēlēta tāpēc, ka autore uzskata, ka mēģinājumi kvantitatīvi novērtēt ekonomiskās diplomātijas lomu eksporta veicināšanā pēdējos gados ir bijis labs un interesants analīzes un izpētes avots, veicot dažādu valstu gadījumu analīzi. Pētījuma problēma ir saistīta ar to, ka attiecībā uz Latvijas gadījumu šī tēma nav pietiekami izpētīta, tāpēc ir vērts tajā iedziļināties, to pārskatīt un attīstīt tālāk. Pētījuma novitāte ir saistīta ar to, ka Latvijā vēl iepriekš nav veikta ekonomiskās diplomātijas, kā viena no eksporta ietekmējošajiem faktoriem, analīze, izmantojot tirdzniecības gravitācijas modeli.

Pētījuma mērķis ir veikt ekonomiskās diplomātijas, kā vienu no eksporta ietekmējošajiem faktoriem, analīzi, tādejādi noskaidrojot, cik lielā mērā Latvijas diplomātiskās pārstāvniecības ārvalstīs ietekmē eksporta plūsmas starp Latviju un šīm valstīm. Lai sasniegtu izvirzīto mērķi, darba gaitā tiks veikti šādi **pētījuma uzdevumi**:

- analizēt un apkopot zinātnisko literatūru par eksporta teorētiskajiem aspektiem un eksportu ietekmējošajiem faktoriem;

¹ Van Veenstra, M.L., Yakop, M. & van Bergeijk, P. A. G. (2010). Economic Diplomacy, the Level of Development and Trade. *The Hague Journal of Diplomacy*. Netherlands Institute of International Relations 'Clingendael'.

² Disdier, A., & Head, K. (2008). The Puzzling Persistence of the Distance Effect on Bilateral Trade. *The Review of Economics and Statistics*, 90(1), 37-48. Pieejams: <http://www.jstor.org/stable/40043123>

³ Okano-Heijmans, M. (2013). Economic Diplomacy. *The SAGE Handbook of Diplomacy*, Chapter 45

- definēt ekonomisko diplomātiju un tās nozīmi eksporta veicināšanā, pamatojoties uz dažādu autoru teorijām un sniegtajiem viedokļiem;
- noteikt un apskatīt galvenos izmantotos ekonomiskās diplomātijas instrumentus;
- raksturot un analizēt starptautiskā tirdzniecības gravitācijas modeļa izmantošanu kā eksporta ietekmējošo faktoru analīzes metodi;
- analizēt, izvērtēt un apkopot iepriekš veiktos empīriskos pētījumus par ekonomisko diplomātiju;
- izmantojot statistiskas datus, sniegt informāciju par situāciju Latvijas eksportā pētījumā izvēlētajā laika posmā;
- sniegt informāciju par Latvijas diplomātiskajām pārstāvniecībām ārvalstīs un to veiktajām aktivitātēm un izmantotajiem ekonomiskās diplomātijas instrumentiem;
- veikt eksporta ietekmējošo faktoru analīzi valstīs, kurās Latvijai ir diplomātiskā pārstāvniecība un valstīs, kurās Latvijai nav diplomātiskās pārstāvniecības;
- aprakstīt pētījumā izmantoto ekonometrisko tirdzniecības gravitācijas modeli un tajā iekļautos mainīgos;
- veikt izlases un aprakstošās statistiskas raksturojumu;
- ar korelācijas un regresijas palīdzību aprēķināt korelācijas un regresijas koeficientus katram no gravitācijas modelī iekļautajiem mainīgajiem, un sniegt un aprakstīt to rezultātus;
- sniegt secinājumus;
- izstrādāt priekšlikumus.

Pētījuma sākumā tiek izvirzītas divas **hipotēzes**: (1) Latvijas ekonomiskā diplomātija ir nozīmīgs faktors Latvijas eksporta veicināšanā (2) Starp importētājvalsts IKP un Latvijas eksportu pastāv cieša pozitīva saikne (tie pozitīvi korelē viens ar otru).

Pētījuma pirmajā, teorētiskajā nodaļā tiks aprakstīti tādi visbiežāk zinātniskajā literatūrā minētie eksporta ietekmējošie faktori kā ekonomiskie faktori, administratīvie un politiskie faktori, kultūras faktori un ģeogrāfiskie faktori. Ievērojot to, ka pētījuma pamatā ir ekonomiskās diplomātijas, kā viena no eksporta ietekmējošajiem faktoriem, analīze, atsevišķa apakšnodaļa tiks veltīta ekonomiskās diplomātijas faktora izpētei, aprakstot arī ekonomiskās diplomātijas instrumentus. Vienlaikus pirmajā nodaļā tiks aprakstīts starptautiskās tirdzniecības gravitācijas modelis kā eksportu ietekmējošo faktoru analīzes metode.

Darba otrajā nodaļā tiks aprakstīti iepriekš veiktie empīriskie pētījumi par ekonomisko diplomātiju, Latvijas eksporta situācija pētījumā iekļautajā periodā, Latvijas diplomātiskās pārstāvniecības ārvalstīs un to izmantotie ekonomiskās diplomātijas instrumenti, kā arī tiks

veikta pētījumā iekļauto valstu eksportu ietekmējošo faktoru analīze. Pētījumā kopumā tiks iekļautas 20 valstis, kas tiks sadalītas divās grupās – (1) valstis, kurās Latvijai ir diplomātiskā pārstāvniecība (vēstniecība vai konsulāts) un (2) valstis, kurās Latvijai nav diplomātiskās pārstāvniecības. Valstis minētajās grupās tiks izvēlētas, pamatojoties uz Latvijas eksporta apjomu uz šīm valstīm attiecīgajā periodā – respektīvi pētījumā katrām no grupām tiks iekļautas tās desmit valstīs, uz kurām Latvijas eksporta apjoms izvēlētajā periodā ir vislielākais.

Trešajā nodaļā tiks veikta eksportu ietekmējošo faktoru analīze, izmantojot tirdzniecības gravitācijas modeli. Tāpat tajā tiks aprakstīti ekonometriskā gravitācijas modeļa mainīgie un to iespējama ietekme uz tirdzniecību, kā arī tiks veikts izlases un aprakstošās statistikas raksturojums. Pamatojoties uz gravitācijas modeļa un Latvijas eksporta datu ar 20 partnervalstīm vienādojumu, tiks veikts ekonometriskais pētījums, lai izpētītu kāda ir Latvijas diplomātisko pārstāvniecību loma eksporta veicināšanā. Visbeidzot nodaļas beigās tiks sniegts pētījuma rezultātu apkopojums.

Pētījuma periods ir laika posms no 2009. līdz 2019. gadam. Darba autores ieskatā, šis ir pietiekami ilgs laika posms, lai būtu iespējams analizēt ekonomiskās diplomātijas lomu eksporta veicināšanā. Raksturojot pētījumā iekļautās metodes, tajā, galvenokārt, tiks izmantots tirdzniecības gravitācijas paplašinātais modelis, kurā atkarīgais mainīgais ir valsts eksports un neatkarīgie pamata mainīgie ir valsts iekšzemes kopprodukts (turpmāk – IKP) un distance starp valstu galvaspilsētām. Vienlaikus modelī tiks iekļauti papildus neatkarīgie mainīgie – politiskā stabilitāte valstī, valsts pieeja jūrai vai okeānam, kopīga dalība tirdzniecības blokā, vēsturiskā saikne, kā arī ekonomiskā diplomātija. Ar korelācijas un regresijas palīdzību tiks aprēķināti korelācijas un regresijas koeficienti katram no gravitācijas modelī iekļautajiem mainīgajiem. Tāpat pētījumā kā metodes tiks izmantotas kvalitatīvā literatūras analīze un statistisko datu analīze.

Pētījuma teorētiskās daļas izstrādē tiks izmantoti dažādu ekonomistu, akadēmisko pētnieku un citu autoru fundamentāli zinātniski pētījumi un zinātniskās publikācijas par ekonomisko diplomātiju un vispārējā un speciālā literatūra, kas attiecas un eksporta ietekmējošie faktoru un ekonomiskās diplomātijas izpēti un analīzi. Pētījumā empīriskās daļas izstrādē tiks izmantoti periodiskie izdevumi un statistikas dati no tādām datu bāzēm kā Latvijas Centrālās statistikas pārvalde (turpmāk – CSP), Pasaules Bankas datu bāze un Apvienoto Nāciju Organizācijas (turpmāk – ANO) datu bāze. Tāpat pētījumā tiks izmantoti dati par Latvijas diplomātiskajām un citām ārvalstu pārstāvniecībām un to aktivitātēm no Latvijas Republikas (turpmāk – LR) Ārlietu ministrijas un citām LR pārstāvniecību oficiālajām mājas lapām.

1. EKSPORTS UN TĀ IETEKMĒJOŠIE FAKTORI

1.1. Eksporta vērtējums un teorētiskie aspekti

Eksportu var definēt kā komercdarbību, kas attiecas uz precēm vai pakalpojumiem, kas tiek ražoti vienā valstī, bet pārdoti citā valstī. Tāpat eksports ir viens no senākajiem ekonomiskās pārneses veidiem. Jau 18. gadsimtā intelektuālis Deivids Rikardo (*David Ricardo*) izveidoja salīdzinošo priekšrocību teoriju, kas apgalvoja, ka katra valsts ir produktīvāka nekā cita kādā konkrētā ekonomikas jomā, tāpēc preču - eksporta un importa - apmaiņa būtu izdevīga visām valstīm.⁴ Pamatojoties uz šo teoriju, daudzos aspektos ir iespējams skaidri saskatīt tirdzniecības nozīmi starp valstīm. Eksports ir būtiska valsts ekonomiskās attīstības daļa, un tas var ietekmēt uzņēmumu produktu kvalitāti. Lai eksports būtu veiksmīgs, produktiem ir jāatbilst citu valstu standartiem. Vienlaikus produkta eksportēšana var palīdzēt tos uzlabot un padarīt ilgtspējīgākus un konkurētspējīgākus gan valsts, gan starptautiskajos tirgos.

Pēdējo gadu desmitu laikā valstu eksporta sniegunam ir pievērsta arvien lielāka uzmanība. Liela daļa valstu valdību uzskata, ka eksportam ir būtiska loma valsts ekonomisko rādītāju uzlabošanā, ko var izskaidrot ar faktoru produktivitātes pieaugumu, augstāku tehnisko efektivitāti vai ražošanas jaudas izmantošanu, kā arī mēroga ekonomiku (*economies of scale*) pieaugumu.⁵ Valstis visā pasaulē cenšas veicināt eksportu, un gandrīz katra valsts eksportētājiem piedāvā finansiālus stimulus.

Valsts ieguvumi no eksporta palielināšanās ir nozīmīgi – resursi, kurus valsts iegūst eksportējot, palīdz kompensēt importa izmaksas un veicina valsts ekonomikas attīstību, palielinot iekšzemes kopproduktu (turpmāk - IKP). Eksports valstij dod labumu, vienlaikus veicinot monetāro kustību un rūpniecības nozares izaugsmi, radot nodarbinātību un ienākumus.⁶ Vienlaikus empīriskie pētījumi šķietami ir parādījuši, ka “tirdzniecībai ir kvantitatīvi liela un spēcīga pozitīva ietekme uz nacionālajiem ienākumiem”.⁷

Balstoties uz zinātnisko literatūru, var secināt, ka pastāv dažādi faktori, kas var ietekmēt eksporta apjomus valstī. Vairāki autori savos darbos ir analizējuši ekonomisko, administratīvo un politisko, kultūras un ģeogrāfisko faktoru ietekmi uz eksportu. Turklāt arī ekonomists

⁴ Findlay, R., (1991). Comparative Advantage. In: Eatwell J., Milgate M., Newman P. (eds) *The World of Economics*. The New Palgrave. Palgrave Macmillan, London. Pieejams: https://doi.org/10.1007/978-1-349-21315-3_14

⁵ Alexander, C., & Warwick, K. (2007). Governments, Exports and Growth: Responding to the Challenges and Opportunities of Globalisation. *World Economy*, 30(1), pp.177-194.

⁶ Millath, A., Thowseaf, S. (2016). Factors Influencing Export - A Conceptual Analysis. *International Journal of Management*, 7(2), pp. 150-158. Pieejams: <http://www.iaeme.com/IJM/index.asp>

⁷ Frankel, J.A. & Romer, D. (1999). Does Trade Cause Growth? *American Economic Review*, 89 (3), pp. 379-399.

Pankajs Gemavats (*Pankaj Ghemawat*), analizējot iepriekš minētos faktoros, uzsver, ka mūsdienās distancei ir būtiska nozīme un valstīm savā ārvalstu tirgus izpētē būtu jāiekļauj konkrēti faktori, un jāapzina to ietekme uz iespējam ārvalstu tirgos. Šajā kontekstā P. Gemavats "distanci" neattiecinā tikai uz ģeogrāfisko attālumu, bet gan arī uz citām dimensijām, kas var padarīt ārvalstu tirgus ievērojami vairāk vai mazāk pievilcīgus. P. Gemavats uzsver, ka tieši kultūras, ekonomiskās, administratīvās un politiskās distances faktori, kā arī ģeogrāfiskās distances faktori ir nozīmīgākie, kurus būtu jāņem vērā analizējot valstu eksportu.⁸ Lai analizētu un pētītu iespējamās tirdzniecības plūsmas starp valstīm, dažādi autori savos pētījumos ir izmantojuši visu iepriekš minēto faktoru analīzi. Piemēram, izmantojot tirdzniecības gravitācijas modeli, ekonomisti Džefrijs Frankels (*Jeffrey Frankel*) and Endrjū Rouzs (*Andrew Rose*) ir pētījuši un analizējuši, cik lielā mērā konkrēti distances mainīgie ietekmē tirdzniecību.⁹

Tāpat, darba autore atzīmē, ka uz četriem iepriekš minētajiem distances faktoriem ir balstīta CAGE distances sistēma, kas palīdz uzņēmumu vadītājiem identificēt un novērtēt distances ietekmi uz dažādām nozarēm. CAGE sistēma mēģina izgaismot kultūras (C), administratīvo (A), ģeogrāfiskās (G) un ekonomiskās (E) distances faktoru ietekmi, kā arī norāda uz nepieciešamību ņemt tos vērā, veidojot uzņēmējdarbības stratēģiju. Šī sistēma, koncentrējoties uz atšķirībām starp valstīm un to sekojošo ietekmi uz tirdzniecības modeļiem, var palīdzēt noteikt veidus, kādos potenciālie tirgi var būt atšķirīgi no esošajiem.¹⁰

Saistībā ar mūsdienu komunikācijas sakaru un tehnoloģiju attīstību, šobrīd arvien lielāka uzmanība tiek pievērsta tieši neformālajām barjerām, kas var mazināt eksporta plūsmas starp valstīm. Tādi faktori kā kultūras un institucionālās atšķirības joprojām var darboties kā būtiski šķēršļi eksporta veicināšanā.¹¹ Viens no šo neformālo tirdzniecības šķēršļu mazināšanas rīkiem ir ekonomiskā diplomātija. Autori Mina Jakopa (*Mina Yakop*) un Pīters van Bergeijs (*Peter van Bergeijk*) pauž, ka tieši ekonomiskā diplomātija arvien vairāk tiek atzīta par instrumentu, kas tiek izmantots, lai mūsdienās novērstu netveramos tirdzniecības šķēršļus, tādejādi veicinot tirdzniecības plūsmu, tostarp eksporta, pieaugumu.¹²

Ekonomisko diplomātiju var raksturot kā sakaru kopumu, ko ir izveidojusi valsts ar tās starptautisko tīklu, un tā parasti ietver attiecības un ietekmi, ko izveidojusi valsts valdība,

⁸ Ghemawat P. (2001). Distance still matters. The hard reality of global expansion. *Harvard business review*, 79(8), 137–162.

⁹ Frankel, J., & Rose, A. (2000) "An Estimate of the Effects of Currency Unions on Growth," unpublished working paper.

¹⁰ Ghemawat P. (2001). Distance still matters. The hard reality of global expansion. *Harvard business review*, 79(8), 137–162.

¹¹ Disdier, A.-C. and K. Head (2008), 'The Puzzling Persistence of the Distance Effect on Bilateral Trade', *The Review of Economics and Statistics*, 90, 1, 37–48. Pieejams: <http://www.jstor.org/stable/40043123>

¹² Van Bergeijk, PAG, de Groot, HLF, Yakop, M (2011) The economic effectiveness of diplomatic representation: An economic analysis of its contribution to bilateral trade. *The Hague Journal of Diplomacy* 6(1–2): 101–120

ietekmējot tirdzniecību un investīcijas.¹³ Turklāt, neskatoties uz to, ka valdības nav tieši iesaistītas tirdzniecībā, tās mēdz darboties kā informācijas un saziņas līdzekļi.¹⁴ Tas notiek tāpēc, ka valdības tiek uzskatītas par uzticamiem starpniekiem, un, cita starpā, tām ir jāsniedz informācija par tirgus situāciju potenciālajiem eksportētājiem un jānosaka iespējamās pārdošanas iespējas ārvalstīs.¹⁵

Tā kā nespēja iekļūt ārvalstu tirgos un uzsākt eksportu daudzos gadījumos ir saistīta ar informācijas asimetriju, ārvalstu pārstāvniecībām ir iespēja šādus aspektus mazināt.¹⁶ Tas ir iespējams, jo tām ir piekļuve objektīvai, uzticamai un unikālai informācijai, izmantojot globālo vēstniecību tīklu un citus valdības kanālus un kontaktus.¹⁷ Turklāt dažādi eksporta veicināšanas pasākumi palīdz samazināt nenoteiktību, kas ir saistīta ar uzņēmuma ienākšanu jaunā tirgū – tie var palīdzēt procedūrās, kas iekļauj ārvalstu līgumus, kā arī palīdzēt analizēt patērētāju reakcijas vai sniegt informāciju un analīzi par eksportējamajiem produktiem.¹⁸ Vienlaikus var apgalvot, ka ekonomiskās tirdzniecības veicināšana ir viena no valstu diplomātijas un ārpolitikas pamatfunkcijām, veicinot eksportu un importu visu tirdzniecības pušu labā.¹⁹

Pamatojoties uz iepriekš minēto, turpmākajā šīs nodaļas apakšnodaļā (1.2.) tiks padziļināti apskatīti un analizēti visi iepriekš minētie eksportu ietekmējošie faktori: ekonomiskie (1.2.1.); administratīvie un politiskie (1.2.2.); kultūras (1.2.3.) un ģeogrāfiskie (1.2.4). Ņemot vērā, ka pētījuma mērķis ir veikt ekonomiskās diplomātijas, kā vienu no eksporta ietekmējošajiem faktoriem, analīzi, atsevišķa apakšnodaļa (1.2.5) tiks veltīta ekonomiskās diplomātijas izpētei un analīzei, aprakstot arī ekonomiskās diplomātijas instrumentus.

Ievērojot to, ka starptautiskās tirdzniecības gravitācijas modelis ir visplašāk izmantotais, lai analizētu eksportu ietekmējošos faktoros, kā arī to, ka šis modelis tiks izmantots šī pētījuma 3. nodaļā, tas tiks sīkāk apskatīts un aprakstīts šīs nodaļas apakšnodaļā (1.3).

¹³ Moons, S.J.V. & van Bergeijk, P.A.G. (2016). Does Economic Diplomacy Work? A Meta Analysis of its Impact on Trade and Investment. *The World Economy*, 40 (2), pp. 336- 368.

¹⁴ Wilkinson, T. J., Thomas, A. R. & McNally, M. (2011). The Impact of US-Sponsored Foreign Trade Office Activities. *Journal of Global Marketing*, 24(2), pp.181-195.

¹⁵ Alexander, C., & Warwick, K. (2007). Governments, Exports and Growth: Responding to the Challenges and Opportunities of Globalisation. *World Economy*,30(1),177-194.

¹⁶ Visser, R. (2019). The Effect of Diplomatic Representation on Trade: A Panel Data Analysis. *The World Economy*, 42, pp. 197-225.

¹⁷ Harris, R. & Li, Q. (2005). Review of the Literature: The Role of International Trade and Investment in Business Growth and Development. London: DTI., p. 74

¹⁸ Segura-Cayuela, R. & Vilarrubia, J. (2008). The Effect of Foreign Service on Trade Volumes and Trade Partners. Banco de España, Documentos de Trabajo n.º 0808.

¹⁹ Millath, A., Thowseaf, S. (2016). Factors Influencing Export - A Conceptual Analysis. *International Journal of Management*, 7(2), pp. 150-158. Pieejams: <http://www.iaeme.com/IJM/index.asp>

1.2. Eksportu ietekmējošie faktori

1.2.1. Ekonomiskie faktori

Ekonomiskie faktori ir vieni no nozīmīgākajiem eksportu ietekmējošajiem faktoriem un tie, galvenokārt, ietver iedzīvotāju ienākumu atšķirības, dabas, finanšu, cilvēku vai infrastruktūras resursu izmaksas un kvalitāti, un kopīgu valūtu.²⁰ Vienlaikus ekonomiskie faktori var ietvert arī inflācijas līmeni, valūtas kursu, produktivitāti.²¹ Ja valstī ir salīdzinoši augsts inflācijas līmenis, vietējās mājsaimniecības un uzņēmumi, iespējams, iegādāsies lielāku daudzumu importa produktu, arī valsts uzņēmumiem, visticamāk, būs zināmas grūtības eksportēt. Inflācijas kritums varētu palielināt valsts starptautisko konkurētspēju un, iespējams, palielinātu eksportu un samazinātu importu. Valsts valūtas kursa kritums pazeminās eksporta cenas un paaugstinās importa cenas.²²

Attiecībā uz produktivitāti - jo produktīvāki ir darbinieki, jo zemākas ir darbaspēka izmaksas uz vienu vienību un lētāki produkti. Produktivitātes pieaugums, visticamāk, novedīs pie tā, ka lielāks skaits mājsaimniecību un firmu iegādāsies vairāk valsts produktu - tāpēc eksportam vajadzētu palielināties un importam samazināties.²³ Attiecībā uz ekonomisko distanci, E. Rouzs pauž, ka ja divām valstīm ir kopīga valūta, tiek kavētas darījumu izmaksas, un valūtas kursa svārstīguma samazināšanai ir svarīga loma šajās valstīs.²⁴

P. Gemavats apgalvo, ka patērētāju ienākumi ir vissvarīgākais ekonomiskais aspekts, kas rada distanci starp valstīm, un tam ir būtiska ietekme uz tirdzniecības līmeni un partneru veidiem, ar kuriem attiecīgā valsts tirgojas. Bagātās valstīs, kā liecina pētījumi, veic salīdzinoši lielāku pārrobežu ekonomisko darbību salīdzinājumā ar savu ekonomisko lielumu, nekā nabadzīgākas valstīs. Lielākā daļa šo aktivitāšu ir saistītas ar citām bagātākajām valstīm, kā liecina pozitīvā korelācija starp IKP uz vienu iedzīvotāju un tirdzniecības plūsmu. Savukārt nabadzīgās valstīs arī vairāk tirgojas ar bagātākajām valstīm, nekā ar citām nabadzīgākajām valstīm.²⁵

Protams, iepriekš minētie tirgošanās modeļi slēpj tādas ekonomiskās atšķirības kā finanšu, cilvēku un citu resursu izmaksu un kvalitātes atšķirības. Uzņēmumiem, kas paļaujas

²⁰ Ghemawat, P. (2001). Distance Still Matters: The Hard Reality of Global Expansion. Harvard Business Review, 79 (8), 137-147.

²¹ Millath, A., Thowseaf, S. (2016). Factors Influencing Export - A Conceptual Analysis. International Journal of Management, 7(2), p. 154. Pieejams: <http://www.iaeme.com/IJM/index.asp>

²² Turpat, p.154

²³ Turpat, p.154.

²⁴ Rose, A. K. (1999). One Money, One Market: Estimating the Effect of Common Currencies on Trade. Economic Policy, 15 (30), pp. 7-45.

²⁵ Ghemawat, P. (2001). Distance Still Matters: The Hard Reality of Global Expansion. Harvard Business Review, 79 (8), 137-147.

uz pieredzes, mēroga un standartizācijas ekonomiju, vairāk vajadzētu koncentrēties uz valstīm, kurām ir līdzīgs ekonomiskais profils. Tas ir tāpēc, ka tām ir jāatkārto esošais uzņēmējdarbības modelis, lai izmantotu savas konkurences priekšrocības, kuras ir grūti iegūt valstī, kurā patērētāju ienākumi, nemaz nerunājot par resursu izmaksām un kvalitāti, ir ļoti atšķirīgi.²⁶

P. Gemavats norāda, ka citās nozarēs konkurences priekšrocības rada ekonomiskā arbitrāža - izmaksu un cenu atšķirību izmantošana dažādos tirgos. Uzņēmumi tādās nozarēs, kur galvenie izmaksu komponenti plaši atšķiras dažādās valstīs un tirgos, piemēram, apģērbu un apavu rūpniecībā, kur svarīgas ir darbaspēka izmaksas, investīcijas vai tirdzniecība, ir īpaši vērsti uz valstīm ar atšķirīgu ekonomisko profilu. Neatkarīgi no tā, vai uzņēmumi ārvalstīs paplašinās replikācijas vai arbitrāžas nolūkos, visi no tiem uzskata, ka lielas piegādes ķēžu un izplatīšanas kanālu atšķirības ir būtisks šķērslis uzņēmējdarbībai.²⁷

Darba autores ieskatā, ekonomiskais faktors nav maznozīmīgs, un īpaši būtu jāņem vērā importētājvalsts iedzīvotāju ienākumu līmenis vai pirktspēja. Taču pamatojoties uz to, ka bieži vien aktīva tirdzniecība notiek tieši starp bagātākām un nabadzīgākām valstīm, ekonomiskais faktors tomēr nav vienīgais noteicošais eksportu ietekmējošais faktors. Vienlaikus, pēc autores domām, tādām ekonomiskā faktora aspektam kā kopīga valūta mūsdienās vairs nav būtiskas nozīmes attiecībā uz eksporta plūsmām.

1.2.2. Administratīvie un politiskie faktori

Administratīvie un politiskie faktori ietver tādus aspektus kā valstu vēsturisko saikni, valsts dalību kopīgā reģionālā tirdzniecības blokā vai starptautiskajā organizācijā, valdības lēmumus vai citus politiskus jautājumus, kas var ietekmēt valsts tirdzniecības modeli, valdības stabilitāti un institucionālās infrastruktūras attīstību.²⁸ P. Gemavats norāda, ka vēsturiskās un politiskās saites var būtiski ietekmēt valstu savstarpējo tirdzniecību, piemēram, ja valstīs pastāv vai ir iepriekš pastāvējušas koloniālas saites, tirdzniecības apjoms var būtiski palielināties. Iespējams, tas nav pārāk pārsteidzoši, ņemot vērā Lielbritānijas nepārtrauktās saites ar bijušajām sadraudzības kolonijām, Franciju ar Rietumāfrikas franka zonu un Spānijas koloniālās saites ar Latīņameriku.²⁹ Ekonomists Džeimss E. Raučs (*James E. Rauch*) apgalvo,

²⁶ Ghemawat, P. (2001). Distance Still Matters: The Hard Reality of Global Expansion. *Harvard Business Review*, 79 (8), 137-147.

²⁷ Turpat,

²⁸ Turpat,

²⁹ Turpat,

ka pagātnes koloniālās saites var veicināt biznesa kontaktu nodibināšanu starp ražotājiem, izplatītājiem un piegādātājiem.³⁰

Tāpat arī preferenciālie tirdzniecības režīmi un politiskā savienība var palielināt tirdzniecību. Vienlaikus starptautiskajā līmenī nozīmīgs faktors ir tirdzniecības nolīgumi ar citām valstīm un tirdzniecības ierobežojumi konkrētajai valstij. Tirdzniecības ierobežojumu atvieglošana ārvalstīs vietējiem uzņēmumiem palielina iespējas savu produktu eksportēšanai uz citām valstīm. Tāpat mūsdienu globālās ekonomikas laikmetā nozīme ir valsts dalībai kādā no starptautiskajām organizācijām, piemēram, Pasaules Tirdzniecības organizācijā (turpmāk – WTO).

Jānorāda, ka Eiropas Savienības (turpmāk – ES) integrācija, iespējams, ir vadošais piemērs apzinātiem centieniem mazināt administratīvo un politisko attālumu starp tirdzniecības partneriem. Lieki piebilst, ka saitēm jābūt draudzīgām, lai tām būtu pozitīva ietekme uz tirdzniecību.³¹ Piemēram, kaut arī Indijai un Pakistānai ir kopīgas koloniālās saites un vēsture, tāpat tām ir kopīga robeža un valoda, savstarpējā naidīguma rezultātā, ilgu gadu tirdzniecība starp abām valstīm faktiski nepastāvēja.

Turklāt kopīgs tirdzniecības bloks var veicināt valstu tirdzniecības vai tās novirzīšanas iespējas, pārejot no trešā (ārpus tirdzniecības bloka) partnera uz bloka iekšējām komerciālām attiecībām – tirdzniecību kavējošu šķēršļu dēļ.³² Kopējo tirdzniecības bloku var izmantot arī, lai mazinātu politisko un starptautisko konfliktu iespējas.³³ Vienlaikus ekonomikas pētnieks Ēriks van Vinkūps (*Eric van Wincoop*) apgalvo, ka dalība kopīgā tirdzniecības blokā mēdz izraisīt augstāku integrācijas un līdzības līmeni institucionālā un politiskā līmenī starp bloka valstīm.³⁴

Jāatzīmē, ka valstis var izveidot administratīvu un politisku distanci, izmantojot arī vienpusējus pasākumus. P. Gemavats norāda, ka atsevišķu valdību politika rada visbiežāk sastopamos šķēršļus pārrobežu konkurencei. Tāpat eksporta mērķa valsts valdība var radīt šķēršļus ārvalstu konkurencei: tarifus, tirdzniecības kvotas, tiešo ārvalstu ieguldījumu ierobežojumus un vietējo konkurentu priekšrocības subsīdiju un favorītisma veidā valsts

³⁰ Rauch, J. E. (2001). Business and Social Networks in International Trade. *Journal of Economic Literature*, 39 (4), pp. 1177-1203.

³¹ Turpat,

³² Haftel, Y. Z. (2004). From the Outside Looking In: The Effect of Trading Blocs on Trade Disputes in the GATT/WTO. *International Studies Quarterly*, 48 (1), pp. 121-142.

³³ Mansfield, E. D. & Pevehouse, J. C. (2000). Trade Blocs, Trade Flows and International Conflict. *International Organization*, 54 (4), pp. 775-808.

³⁴ Hess, G. D. & van Wincoop, E. (2000). *Intranational Macroeconomics*. Cambridge: Cambridge University Press.

regulējumā un iepirkumos. Iepriekš minētie šķēršļi ir tieši paredzēti valsts vietējās rūpniecības aizsardzībai.³⁵

Vienlaikus būtisks aspekts ir politiskā vide un stabilitāte valstī, tostarp valdības stabilitāte. Katrs uzņēmums eksportējot darbojas politiskā vidē, tādējādi tai ir tieša ietekme uz eksportu. Uzņēmumiem, kuri vēlas eksportēt ir nepieciešams izprast attiecīgās valsts politisko klimatu, lai samazinātu ar to saistīto risku. Importētājvalsts un eksportētājvalsts politiskā sistēma ietekmē pirkšanas, pārdošanas un nodokļu režīmu, kas tiek uzskatīti par eksporta šķēršļiem. Valdības politiskā ideoloģija, politiskā stabilitāte valstī, valdības attiecības ar citām valstīm, politika attiecībā uz starptautisko biznesu un attieksme pret ārvalstu investoriem spēlē būtisku lomu eksporta biznesā. Līdz ar to katrai firmai vajadzētu analizēt un izprast tās valsts politisko sistēmu, uz kuru tā plāno eksportēt.³⁶ Arī šajā gadījumā būtiska loma ir valsts diplomātiskajām pārstāvniecībām ārvalstīs, jo tām ir papildus zināšanās par ārvalstīs esošo politisko situāciju.

Volkers Ničs (*Volker Nitsch*) norāda, ka iespējamie konflikti un vardarbīgas darbības var kavēt tirdzniecības iespējas, radot papildu darījumu izmaksas. Tas izriet ne tikai no to radītās nedrošības un ietekmes uz iedzīvotāju patēriņa paradumiem, bet arī no pieaugošajām uzņēmējdarbības izmaksām un valsts pievilcības samazināšanos starptautiskajiem ražotāju vidū. Vardarbīgas darbības, tostarp terorisms, var ietekmēt valstu infrastruktūras vai no tām izrietošus drošības noteikumus, piemēram, robežu slēgšanu.³⁷ Tādējādi politiskās stabilitātes un vardarbības iespējamības rādītājs ir būtisks, jo tas var ietekmēt tirdzniecības modeļus.

Visbeidzot, eksporta mērķa valsts vājā institucionālā infrastruktūra var būt iemesls, kādēļ tiek mazināta pārrobežu ekonomiskā darbība. Uzņēmumi parasti atturas no uzņēmējdarbības valstīs, kas pazīstamas ar korupciju vai sociāliem konfliktiem. Pētījumi liecina, ka šie apstākļi tirdzniecību un ieguldījumus mazina daudz vairāk nekā jebkura skaidra administratīvā politika vai ierobežojumi. Bet pretēji - ja valsts institucionālā infrastruktūra ir spēcīga, piemēram, ja tai ir labi funkcionējoša juridiskā sistēma, tā ir daudz pievilcīgāka iespējamajiem sadarbības partneriem.³⁸

Pēc darba autores domām politiskie un administratīvie faktori būtiski var ietekmēt valstu savstarpējo tirdzniecību. Autore uzskata, ka visnozīmīgākie ir tādi politiskā un

³⁵ Ghemawat, P. (2001). Distance Still Matters: The Hard Reality of Global Expansion. *Harvard Business Review*, 79 (8), 137-147.

³⁶ Millath, A., Thowseaf, S. (2016). Factors Influencing Export - A Conceptual Analysis. *International Journal of Management*, 7(2), p. 154. Pieejams: <http://www.iaeme.com/IJM/index.asp>

³⁷ Nitsch, V. & Schumacher, D. (2004). Terrorism and International Trade: An Empirical Investigation. *European Journal of Political Economy*, 20, pp. 423-433

³⁸ Ghemawat, P. (2001). Distance Still Matters: The Hard Reality of Global Expansion. *Harvard Business Review*, 79 (8), 137-147.

administratīvā faktora aspekti kā valsts politiskā stabilitāte un vēsturiskā saikne. Vienlaikus autore piekrīt E. Vinkūpa un P. Gemavata viedoklim par to, ka valstu dalība kopējā tirdzniecības blokā ievērojami var paaugstināt eksporta plūsmas starp tām.

1.2.3. Kultūras faktori

Kultūras faktori ir vieni no tiem faktoriem, kurus autori Marija L. van Venstra (*Marie L. van Veenstra*), M. Jakopa un P. Bergeiks min kā mūsdienās arvien nozīmīgākus.³⁹ Kultūras faktori ietver rasi, reliģisko pārliecību un kopīgas sociālās normas un valodu. Visi šie iepriekš minētie faktori un kultūras izpausmes var ietekmēt divpusējo tirdzniecību. Valsts kultūra nosaka to, kā cilvēki mijiedarbojas ar uzņēmumiem un institūcijām. Reliģisko uzskatu, rases, sociālo normu un valodas atšķirības var radīt “distanci” starp divām valstīm. P. Gemavats uzskata, ka tiem var būt būtiska ietekme uz tirdzniecību un pauž, ka ja visi pārējie aspekti ir vienādi, tirdzniecība starp valstīm, kurām ir kopīga valoda, varētu būt pat trīs reizes lielāka nekā starp valstīm, kurām nav kopīgas valodas.⁴⁰ Daži kultūras aspekti, piemēram, valoda, ir viegli uztverami un saprotami, un tieši kopīgas valodas aspekts ir līdz šim visbiežāk pētītais dažādu autoru darbos, nosakot tās ietekmi uz divpusējo tirdzniecību, tostarp eksportu.

Valodas nozīme tirdzniecībā tiek pētīta “valodas ekonomikas” jomā. Šo jēdzienu 1960. gados definēja Džeikobs Marsčaks (*Jacob Marschak*).⁴¹ Mūsdienās šo jēdzienu izmanto vairāki autori, pētot valodas lomu starptautiskajā tirdzniecībā. Augsto komunikācijas izmaksu dēļ kopīga valoda var veicināt tirdzniecību, jo ir mazāka vajadzība pēc tulka vai cita komerciāla starpnieka.⁴² Tāpat valoda var ietekmēt starptautiskā tirdzniecības partnera izvēli, tādā veidā palielinot vai samazinot darījumu izmaksas. Mūsdienās tehnoloģijas ir ievērojami atvieglojušas saziņu lielos attālumos, palielinot piekļuvi e-pastam, tūlītējās ziņojuma apmaiņas pakalpojumiem un pat sociālajiem medijiem, tomēr valodu atšķirības joprojām var radīt problēmas dažādos aspektos.⁴³

Ekonomikas pētnieki Jans Fidrmucs (*Jan Fidrmuc*) un Jarko Fidrmucs (*Jarko Fidrmuc*), pētot valodas ietekmi uz starptautisko tirdzniecību ES valstīs un kandidātvalstīs, norādīja, ka

³⁹ Van Veenstra, M.L., Yakop, M. & van Bergeijk, P. A. G. (2010). Economic Diplomacy, the Level of Development and Trade. *The Hague Journal of Diplomacy*. Netherlands Institute of International Relations ‘Clingendael’.

⁴⁰ Ghemawat P. (2001). Distance still matters. The hard reality of global expansion. *Harvard business review*, 79(8), 137–162.

⁴¹ Marschak, J. (1965). The Economics of Language. *Behavioral Science*, 10(2), pp. 135-140

⁴² Ferro, M. J. & Ribeiro, S. (2016). The Role of Language in International Trade: How Does Language Affect the Choice of Foreign Trading Partners? *Research Centre for Spatial and Organizational Dynamics*.

⁴³ Ribeiro, S., & Ferro, M.J. (2017). Why does language matter? Evidence from EU and Mercosur trade.

tās pašas valodas izmantošana atvieglo saziņu un padara darījumus vieglākus un pārredzamākus. Šajā ziņā valodas ietekme ir līdzīga kopējās kultūras, tiesību normu vai citu mērvienību ietekmei - tirdzniecība starp šīm divām valstīm būs vieglāka, lētāka un intensīvāka, tāpēc ir sagaidāms, ka kopīga valoda sekmēs divpusēju tirdzniecību.⁴⁴ It īpaši, ja tiek uzskatīts, ka valoda būtu jāņem vērā visos uzņēmuma internacionalizācijas procesa posmos, sākot no partneru meklēšanas, līdz sarunu fāzei vai pat starp partneriem noslēgtajos līgumos.⁴⁵

Džakīzs Melits (*Jacques Melitz*) un Farids Tobals (*Farid Toubal*), pēc autores domām, sniedz interesantu ieskatu par to, kādu ietekmi dažādās valodas sfēras var atstāt uz tirdzniecības attiecību nodibināšanu, paužot, ka svarīgi ir ņemt vērā gan sarunvalodas, gan dzimtās kopīgas valodas, un to ietekmi uz tirdzniecību.⁴⁶ Vienlaikus veicot pētījumus un izmantojot tirdzniecības gravitācijas modeli, ir iespējams lietot vairākus valodas mainīgos, jo tie var atbilst valsts oficiālajām valodām un/vai citām plaši izplatītām valodām šajā valstī, piemēram, valsts vai reģionālajām valodām vai pat plaši izplatītām svešvalodām.⁴⁷

Citus iepriekš minētos kultūras faktoros ir grūtāk izprast. Piemēram, sociālās normas ir dziļi iesakņota neizteiktu principu sistēma, kas virza indivīdus ikdienas izvēlē un mijiedarbībā, un bieži vien ir gandrīz neredzama pat cilvēkiem, kuri tos ievēro. Kultūras distance var ietekmēt arī patērētāju preču un produktu izvēli. Tas ir izšķirošs apsvērums jebkuram patērētāja preču vai plašsaziņas līdzekļu uzņēmumam, bet tas ir mazāk svarīgs, piemēram, cementa vai tērauda biznesam.⁴⁸ Japāņi, piemēram, dod priekšroku automašīnām un sadzīves tehnikai, kas ir maza, tādā veidā atspoguļojot sociālo normu, kas ir izplatīta valstīs, kur telpa tiek augstu vērtēta. Tāpat pārtikas rūpniecība ir īpaši jutīga pret reliģiskās pārliecības aspektu. Piemēram, islāma ticīgie neēd cūkgaļu, jo viņu reliģija to skaidri aizliedz. Protams, jānorāda, ka produktus, kas izraisa spēcīgu šāda veida reakciju, visbiežāk parasti ir diezgan viegli identificēt.

Darba autores ieskatā, kultūras faktoriem joprojām ir loma attiecībā uz valstu savstarpējo tirdzniecību, taču tā ir salīdzinoši neliela un gadu gaitā tā arvien samazinās, ņemot vērā mūsdienu globalizācijas ietekmi, kuras rezultātā vairums pasaules valstu un reģionu kļūst arvien ciešāk savstarpēji saistīti. Pateicoties globalizācijas fenomenam, mazinās arī valstu kultūras atšķirības. Darba autore uzskata, ka kultūras faktora aspekts, kas joprojām spēlē

⁴⁴ Fidrmuc, J., Fidrmuc, J. (2016). Foreign languages and trade: evidence from a natural experiment. *Empir Econ* 50, p. 32. Piejams: <https://doi.org/10.1007/s00181-015-0999-7>

⁴⁵ Ferro, M. J. & Ribeiro, S. (2016). The Role of Language in International Trade: How Does Language Affect the Choice of Foreign Trading Partners? *Research Centre for Spatial and Organizational Dynamics*.

⁴⁶ Melitz, J. & Toubal, F. (2014). Native Language, Spoken Language, Translation and Trade. *Journal of International Economics*, 93 (2), pp. 351-363.

⁴⁷ Turpat,

⁴⁸ Ghemawat P. (2001). Distance still matters. The hard reality of global expansion. *Harvard business review*, 79(8), 137–162.

būtisku lomu tirdzniecībā, ir kopīga valoda, bet tādi kultūras faktora aspekti kā kopīga reliģija un sociālās normas vai rase vairs nav tik būtiski, kā iespējams tas bija agrāk. Attiecībā uz dažādām eksporta nozarēm, autore piekrīt, ka lielāka kultūra faktora ietekme varētu būt tieši attiecībā uz patēriņa preču, īpaši pārtikas nozares eksportu.

1.2.4. Ģeogrāfiskie faktori

Pastāv pieņēmums, ka jo tālāk valstis atrodas viena no otras, jo tām ir grūtāk veikt uzņēmējdarbību savā starpā. P. Gemavats pauž, ka tas neattiecas tikai uz ģeogrāfisko attālumu un to cik tālu valstis fiziski atrodas viena no otras jūdzēs vai kilometros. Analizējot ģeogrāfisko faktoru, būtu jāņem vērā arī citi aspekti - valsts fiziskais lielums, valsts pieeja jūrai vai okeānam un kopēja robeža. Vienlaiku būtu jāņem vērā arī cilvēku radītie ģeogrāfiskie aspekti - valsts transporta iespējas un komunikācijas un saziņas iespējas.⁴⁹

Ģeogrāfiskais attālums acīmredzami ietekmē transporta izmaksas. Produktiem ar zemu vērtības un svara vai masas attiecību, piemēram, tēraudam un cementam, palielinoties ģeogrāfiskajam attālumam, rodas īpaši lielas transporta izmaksas, tāpēc tas ir īpaši svarīgi uzņēmumiem, kas nodarbojas ar smagiem vai lielgabarīta izstrādājumiem. Tāpat nestabilu vai ātri bojājošos produktu transportēšanas izmaksas ir ievērojami augstas transportējot tos lielos attālumos.⁵⁰

Papildus fiziskiem produktiem, ģeogrāfiskā distance ietekmē arī nemateriālas preces un pakalpojumus. Veiktie pētījumi norāda, ka pārrobežu kapitāla plūsmas starp divām valstīm ievērojami samazinās, ja ģeogrāfiskā distance starp tām palielinās. Šo parādību acīmredzami nevar izskaidrot ar transporta izmaksām, jo kapitāls galu galā nav fizisks labums. Tā vietā informācijas infrastruktūras līmenis (piemēram, telefona saziņas iespējas un starptautisko banku filiāļu skaits) lielā mērā ietekmē fizisko attālumu uz pārrobežu kapitāla plūsmām.⁵¹

Tāpat bieži tiek sagaidīts, ka uzņēmumi, kuriem ģeogrāfiskais faktors šķiet ir šķērslis tirdzniecībai, pārietu uz tiešajiem ieguldījumiem vietējās rūpnīcās un aprīkojumā un izvēlētos to kā alternatīvu veidu, kā piekļūt izvēlētajiem tirgiem. Taču P. Gemavats norāda, ka pašreizējie pētījumi liecina, ka šī pieeja var būt kļūdaina - ģeogrāfiskā distance, ieskaitot visos iepriekš minētos aspektus, kopumā mazina gan investīciju plūsmas, gan arī tirdzniecības plūsmas. Tāpat

⁴⁹ Ghemawat, P. (2001). Distance Still Matters: The Hard Reality of Global Expansion. Harvard Business Review, 79 (8), 137-147.

⁵⁰ Turpat,

⁵¹ Turpat,

ir svarīgi paturēt prātā gan esošos informācijas tīklus, gan transporta infrastruktūru, novērtējot ģeogrāfisko ietekmi uz pārrobežu ekonomisko darbību.⁵²

Viens no iepriekš minētajiem ģeogrāfiskās distances aspektiem ir kopīga robeža. Ekonomisti E. Rouzs un Dž. Frankels apgalvo, ka kopīgas robežas esamība nozīmē ģeogrāfisku kaimiņvalstu tuvumu, un tas var pozitīvi ietekmēt divpusējo tirdzniecību.⁵³ Tādējādi varētu domāt, ka sauszemes robežas reģionālā līmenī maz ietekmētu tirdzniecības modeļus, tas ir - tirdzniecības līmenis ar kaimiņvalsti būtu līdzīgs iekšējai tirdzniecībai – tas ir tirdzniecībai starp dažādiem šīs valsts reģioniem.

Tomēr ekonomists Džeimss Andersons (*James Anderson*) un Ē. Vinkūps norāda, ka pierādījumi liecina, ka robežas mēdz samazināt divpusējās tirdzniecības līmeni, toties uz mazākām valstīm šī ietekme ir lielāka.⁵⁴ Tāpat autori norāda, ka jāpatur prātā, ka plašais “robežas” jēdziens, bez divu valstu ģeogrāfiskās norobežošanās, nozīmē arī atšķirības kultūrā, paražās, iestādēs, noteikumos un politikā.⁵⁵ Vienlaikus arī P. Bergeiks ir paudis, ka neskatoties uz dažādām tendencēm, palielinās arī valstu savstarpējā attāluma ietekme - valstis arvien vairāk veic tirdzniecību ar citām valstīm, kuras atrodas tām tuvu.⁵⁶ Tā kā gan importēšana, gan eksportēšana parasti ir saistīta ar lielu preču daudzumu pārvietošanu, nozīme ir arī piegādes izmaksām un tas daļēji var noteikt to, vai eksportēšana būs rentabla.⁵⁷

Darba autores ieskatā, ģeogrāfiskajam faktoram, īpaši faktiskajam attālumam starp valstīm, ir salīdzinoši liela ietekme uz šo valstu savstarpējām tirdzniecības plūsmām. Savukārt, pēc autores domām, nav tik būtiski vai valstīm ir kopīga sauszemes robeža, ja vien tajās ir attīstīta infrastruktūra, vai tām ir ir piekļuve jūrai vai kādam citam no ūdens ceļiem.

Citi faktori, kas var ietekmēt eksportu ir iekšzemes izmaksas un infrastruktūras pieejamība. Viens no iemesliem, kāpēc ir pieaudzis imports un eksports, ir tas, ka daudzu preču izgatavošana ir lētāka nabadzīgākās valstīs, vēlāk tās piegādājot bagātākām valstīm. Vizbiežāk bagātākās valstīs, piemēram, darbaspēka izmaksas ir daudz augstākas, kā arī nabadzīgākās

⁵² Ghemawat, P. (2001). Distance Still Matters: The Hard Reality of Global Expansion. *Harvard Business Review*, 79 (8), 137-147.

⁵³ Frankel, J. A. & Rose, A.K. (2002). An Estimate of the Effect of Currency Unions on Trade & Growth. *Quarterly Journal of Economics*, 117 (2), pp. 437-466.

⁵⁴ Anderson, J. E., & van Wincoop, E. (2003). Gravity with Gravitas: a Solution to the Border Puzzle. *American Economic Review*, 93(1), pp. 170-192.

⁵⁵ Anderson, J. E. & van Wincoop, E. (2001). *Borders, Trade and Welfare*. Brookings Trade Forum 2001 – Globalization Issues and Implications.

⁵⁶ Van Bergeijk, P.A.G. (2009). "Economic Diplomacy and the Geography of International Trade," Books, Edward Elgar Publishing, number 13518.

⁵⁷ Millath, A., Thowseaf, S. (2016). Factors Influencing Export - A Conceptual Analysis. *International Journal of Management*, 7(2), p. 154. Pieejams: <http://www.iaeme.com/IJM/index.asp>

valstīs ir izveidota infrastruktūra, kas ļauj tām izveidot produktīvas rūpnīcas, kas ražo preces eksportam.⁵⁸

Pēc darba autores domām, ir lietderīgi norādīt, kā dažādie distances veidi var atšķirīgi ietekmēt dažādas nozares. Lai novērtētu nozares jutīgumu pret distanci, P. Gemavats un Hārvardas Biznesa skolas pētnieks Radživs Maliks (*Rajiv Mallick*) izveidoja tirdzniecības regresiju starp visiem iespējamajiem pasaules valstu pāriem katrā no 70 nozarēm (atbilstoši to SIC apzīmējumiem) katrā distances dimensijā.⁵⁹ Rezultāti apstiprināja to, cik svarīgi ir nošķirt dažādos distances komponentus, novērtējot ārvalstu tirgus iespējas. Autori secināja, ka piemēram, attiecībā uz kultūras distances faktoriem, visjutīgākās ir dažādu pārtikas produktu nozares, īpaši gaļas un labības izstrādājumu nozares, tabakas izstrādājumu nozares, kā arī nozares, kurās tiek ražots biroja aprīkojums vai datu apstrādes iekārtas. Pretēji tam, vismazāk jutīgās nozares uz kultūras distances ietekmi ir tās, kas nodarbojas ar kokapstrādi, metālapstrādi, fotoaparātu, optikas preču, pulksteņu, autotransporta līdzekļu un elektrības ražošanu.⁶⁰

Tā kā pētījums ir veikts 2003. gadā, pēc darba autores domām, salīdzinot pētījuma rezultātus ar situāciju šobrīd, tie varētu būt nedaudz atšķirīgi, piemēram, autore uzskata, ka šobrīd biroja aprīkojuma vai datu apstrādes iekārtu ražošanu nebūtu pieskaitāma pie tām nozarēm, kuras ir jutīgas pret kultūras distances faktoriem, jo ņemot vērā straujo tehnoloģiju attīstību lielākajā daļā pasaules valstu, minētājās nozares preču ražošanai ir vienādi vai vismaz līdzīgi kritēriji. Savukārt attiecībā uz pārtikas produktu nozari, autore piekrīt pētījuma rezultātiem, ka tieši šī nozare arī šobrīd ir viena no jutīgākajām tieši attiecībā uz kultūras distances faktoru.

Attiecībā uz administratīvo un politisko distanci, visjutīgākās nozares ir zelta un dažādas citas nemonētārās nozares, kā arī nozares, kurās tiek ražota elektrība un tādas preces kā kafija, tēja, kakao, garšvielas, tekstilšķiedras, cukurs un medus. Savukārt vismazāk jutīgas ir nozares, kas ir saistītas ar dabīgo un saražoto gāzi, kā arī nozares, kurās tiek ražotas ceļojumu preces, rokassomas, apavi, santehnika, apkure, apgaismes ķermeņi un mēbeles.

Ģeogrāfiskās distances faktors, pamatojoties uz pētījuma rezultātiem, visvairāk ietekmē tādas nozares kā elektrības, dabīgās un saražotās gāzes, papīra, un kartona ražošana, kā arī nozares, kuras saistītas ar dzīvnieku dzīvniekiem. Pretēji tam, vismazāk jutīgās nozares, attiecībā uz ģeogrāfiskās distances faktoru, ir celulozes un makulatūras ražošanas, fotoaparātu, optikas

⁵⁸ Millath, A., Thowseaf, S. (2016). Factors Influencing Export - A Conceptual Analysis. *International Journal of Management*, 7(2), p. 154. Pieejams: <http://www.iaeme.com/IJM/index.asp>

⁵⁹ Ghemawat, P., Mallick, R. (2003). "The Industry-Level Structure of International Trade Networks: A Gravity-Based Approach," working paper, Harvard Business School, Boston.

⁶⁰ Turpat,

preču, pulksteņu, telekomunikācijas un skaņas ierakstīšanas aparātu ražošana, kā arī kafijas, tējas, kakao, garšvielu ražošana vai zelta un citas nemonētārās nozares.

Visbeidzot, attiecībā uz ekonomiskās distances faktoriem, visjūtīgākās ir krāsaino metālu, mēslošanas līdzekļu un gaļas ražošanas nozares, kā arī dzelzs un metāla nozares. Vismazāk jūtīgās nozares ir kafijas, tējas, kakao, garšvielu un dzīvnieku eļļu un tauku ražošanas nozares, kā arī biroja un datu apstrādes iekārtu un elektroenerģijas ražošanas iekārtu nozares.⁶¹

Galū galā būtu jāņem vērā visi iepriekš minētie – kultūras, administratīvie un politiskie, ekonomiskie un ģeogrāfiskie faktori, rūpīgi analizējot noteiktas valsts pievilcības pakāpi uzņēmējdarbības paplašināšanai tās teritorijā.⁶² Autori P. Bergeiks un Selvins Mūns (*Selwyn Moons*) pauž, ka lai gan ir novērojamas būtiskas un tālejošas izmaiņas komunikāciju un tehnoloģiju jomā, kas ir mazinājušas oficiālos šķēršļus (piemēram, tarifus, kvotas vai embargo), tirdzniecībai un ārvalstu tiešajām investīcijām, neformāli šķēršļi, kas saistīti ar kultūras un institucionālajām atšķirībām, joprojām ir ļoti aktuāli.⁶³

Šeit ekonomiskā diplomātija parādās kā būtisks instruments, kuru, kā vienu no mainīgajiem, var iekļaut tirdzniecības gravitācijas modelī, lai analizētu tās lomu eksporta veicināšanā.⁶⁴ Tādā veidā var tikt mazināta tādu nemateriālo šķēršļu ietekme uz tirdzniecību kā atšķirīgas institucionālās un kultūras iezīmes starp potenciālajiem tirdzniecības partneriem vai starptautiskās (ne)uzticēšanos citiem.⁶⁵ Darba autore ieskatā, visi iepriekš minētie eksportu ietekmējošie faktori katrs sniedz atšķirīgu nozīmi eksporta plūsmu ietekmē, taču nozīmīgākie faktori autore vērtējumā ir ekonomiskie un administratīvie un politiskie faktori. Vienlaikus autore uzskata, ka pietiekami liela nozīme ir arī ģeogrāfiskajai distancei starp valstīm, taču kultūras faktori, pēc autore domām, ir vismaznozīmīgākie.

1.2.5. Ekonomiskā diplomātija

Kopš Otrā pasaules kara beigām valdības ir vairāk iesaistījušās un pievērsušās pastiprinātu uzmanību ekonomiskajai pusei attiecībās ar ārvalstīm un “ārējo ekonomisko

⁶¹ Ghemawat, P., Mallick, R. (2003). “The Industry-Level Structure of International Trade Networks: A Gravity-Based Approach,” working paper, Harvard Business School, Boston.

⁶² Ghemawat, P. (2001). Distance Still Matters: The Hard Reality of Global Expansion. *Harvard Business Review*, 79 (8), 137-147.

⁶³ Moons, S.J.V. & van Bergeijk, P.A.G. (2016). Does Economic Diplomacy Work? A MetaAnalysis of its Impact on Trade and Investment. *The World Economy*, 40 (2), pp. 336- 368.

⁶⁴ Yakop, M., & van Bergeijk, P. A. G. (2011). Economic Diplomacy, Trade and Developing Countries. *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 4(2), pp. 253-267

⁶⁵ Van Bergeijk, P. A. G. (2009). *Economic Diplomacy and the Geography of International Trade*. Cheltenham: United Kingdom.

darbību pārvaldībai”.⁶⁶ Pētniece Okano Heimans (*Okano Heijmans*) pauž, ka ekonomiskā diplomātija tiek uzskatīta par “politisku līdzekļu izmantošanu kā sviru starptautiskajās sarunās ar mērķi uzlabot valstu ekonomisko labklājību, un ekonomiskās sviras izmantošanu, lai palielinātu nācīgas politisko stabilitāti”.⁶⁷

Šajā pētījumā ekonomiskā diplomātija tiek definēta pēc autoru S. Mūna un P. Bergeika piedāvātās definīcijas. Tajā ekonomiskā diplomātija ir diplomātijas forma, kas izmanto visus valsts spektrā esošos ekonomiskos rīkus, lai sasniegtu savas nacionālās intereses. Ekonomiskās diplomātijas darbības joma var aptvert visas galvenās valsts īstenotās starptautiskās ekonomiskās darbības, tostarp, bet neaprobežojoties ar politikas lēmumiem, kuru mērķis ir ietekmēt eksportu, importu, ieguldījumus, kreditēšanu, palīdzību, brīvās tirdzniecības nolīgumus utt.⁶⁸ Pēdējo gadu laikā tādi nevalstiskā sektora dalībnieki kā nevalstiskās organizācijas, starptautiskās mediju aģentūras, korporācijas vai cilvēku kustības ir iesaistījušies ekonomiskajā diplomātijā, “veidojot valdības politiku kā neatkarīgi dalībnieki”.⁶⁹ Tomēr valsts joprojām ir dominējošā puse, jo tā pārstāv uzņēmējdarbību un ir starpniece uzņēmējdarbības interesēs, kā arī pilsoniskās sabiedrības interesēs politiskām un publiskām personām ārvalstīs.⁷⁰

Tādējādi valdības izmanto savu starptautisko ietekmes un attiecību tīklu kā katalizatoru tirdzniecībai un investīciju iespējām, izmantojot tādas pastāvīgās starptautiskās pārstāvniecības kā vēstniecības, konsulātus, eksporta veicināšanas aģentūras (turpmāk - EVA) un diplomātiskās divpusējas darbības, piemēram, valsts vizītes.⁷¹ Robins Vaisers (*Robin Visser*) norāda, ka ekonomiskā diplomātija tiek uztverta kā noderīgs politikas instruments, ar iespēju samazināt fiksētās tirdzniecības izmaksas.⁷² Turklāt vienlaikus tā ir arī informācijas un komunikācijas avots, tādējādi samazinot informācijas asimetriju starp valstīm.⁷³

Ekonomiskās diplomātijas un tādu instrumentu kā ārvalstu biroju, vēstniecību un konsulātu loma tirdzniecības veicināšanā pēdējos gados arvien vairāk tiek pētīta un analizēta

⁶⁶ Bayne, N. & Woolcock, S. (2013). *The New Economic Diplomacy: Decision-Making and Negotiation in International Economic Relations*. Ashgate, Third Edition, p. 95

⁶⁷ Okano-Heijmans, M. (2013). *Economic Diplomacy*. The SAGE Handbook of Diplomacy, Chapter 45., p. 553

⁶⁸ van Bergeijk, P.A.G. & Moons, S., (2009). *Economic Diplomacy and Economic Security*. NEW FRONTIERS FOR ECONOMIC DIPLOMACY, pp. 37-54, Carla Guapo Costa, ed., Instituto Superior de Ciências Sociais e Políticas, 2009. Pieejams: <https://ssrn.com/abstract=1436584>

⁶⁹ Bayne, N. & Woolcock, S. (2013). *The New Economic Diplomacy: Decision-Making and Negotiation in International Economic Relations*. Ashgate, Third Edition, p. 4

⁷⁰ Okano-Heijmans, M. (2013). *Economic Diplomacy*. The SAGE Handbook of Diplomacy, Chapter 45., p. 553

⁷¹ Moons, S.J.V. & van Bergeijk, P.A.G. (2016). Does Economic Diplomacy Work? A MetaAnalysis of its Impact on Trade and Investment. *The World Economy*, 40 (2), pp.336- 368.

⁷² Visser, R. (2019). The Effect of Diplomatic Representation on Trade: A Panel Data Analysis. *The World Economy*, 42, pp. 197-225.

⁷³ Wilkinson, T. J., Thomas, A. R. & McNally, M. (2011). The Impact of US-Sponsored Foreign Trade Office Activities. *Journal of Global Marketing*, 24(2), pp.181-195.

zinātniskajā literatūrā.⁷⁴ Patiešām, pēdējās desmitgadēs tādi autori kā E. Rouzs, Emiels Afmans (*Emiel Afman*), Matilde Maurela (*Mathilde Maurel*), Daniels Ledermans (*Daniel Lederman*), M. Jakopa, P. Bergeiks un citi, ir empīriski analizējuši tirdzniecību un pievērsuši īpašu uzmanību ekonomiskās diplomātijas instrumentiem un to ietekmei uz starptautisko tirdzniecību. Mēģinot saprast vai pastāv tieša saikne starp diplomātiskajām pārstāvniecībām un eksportu, autoru pētījumi ir fokusējušies ne tikai uz vēstniecību un konsulātu lomu starptautiskajā tirdzniecībā, bet autori ir centušies izprast arī ārvalstu biroju vai valsts vizīšu ietekmi.

Kā norādījis R. Vaisers - nesenie pētījumi ir atklājuši, ka ekonomiskās diplomātijas ietekme uz tirdzniecību mēdz būt atšķirīga, ņemot vērā preču dažādības līmeni,⁷⁵ vai kā norādījuši M. Jakopa un P. Bergeiks - to valstu attīstības līmeni, kuras ir iesaistītas tirdzniecībā⁷⁶. Darba autore norāda, ka kopumā literatūrā ir novērojama izteikti pozitīva ekonomiskās diplomātijas ietekme uz starptautisko tirdzniecību. Tomēr šis novērojums ir izraisījis diskusijas, jo īpaši ierobežotās datu pieejamības dēļ, un tāpēc, ka bieži vien tiek analizēta tikai viena valsts, no kuras nevajadzētu izdarīt vispārīgus secinājumus. Tāpat, kā norāda autors S. Mūns, kritiku ir saņēmis arī fakts, ka pētījumos bieži vien tiek iekļautas un analizētas tikai attīstītās valstis.⁷⁷

Pētījumi tādu autoru darbos kā E. Rouza, D. Ledermana, M. Jakopas, P. Bergeika, E. Afmana un M. Maurelas ir apstiprinājuši būtiskas pozitīvas attiecības pastāvēšanu starp ekonomiskās diplomātijas instrumentiem (eksporta veicināšanas aģentūrām, valsts vizītēm, vēstniecībām un konsulātiem) un pārrobežu ekonomisko darbību (eksportu, importu, tūrisma).⁷⁸ Kopumā var teikt, ka pastāv zināma vienprātība un pētījumos ir panākta "vienošanās" par valsts sektora starpniecības kopējo ietekmi uz eksporta veicināšanu.

Viens no akadēmiskās diskusijas rosinātājiem par diplomātisko struktūru efektivitāti ir E. Rouzs. Viņš pauda, ka samazinoties komunikācijas izmaksām, ārvalstu vēstniecības un konsulāti ir zaudējuši lielu lomu lēmumu pieņemšanā un informācijas iegūšanā. Attiecīgi ārvalstu dienesti arvien vairāk sevi reklamē kā eksporta veicināšanas aģentus.⁷⁹ Tradicionāli

⁷⁴ Moons, S.J.V. & van Bergeijk, P.A.G. (2016). Does Economic Diplomacy Work? A Meta Analysis of its Impact on Trade and Investment. *The World Economy*, 40 (2), pp.336- 368.

⁷⁵ Visser, R. (2019). The Effect of Diplomatic Representation on Trade: A Panel Data Analysis. *The World Economy*, 42, pp.197-225.

⁷⁶ Yakop, M., & van Bergeijk, P. A. G. (2011). Economic Diplomacy, Trade and Developing Countries. *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 4(2), pp. 253-267.

⁷⁷ Moons, S.J.V. & van Bergeijk, P.A.G. (2016). Does Economic Diplomacy Work? A Meta Analysis of its Impact on Trade and Investment. *The World Economy*, 40 (2), pp.336- 368.

⁷⁸ Jan Melissen (ed.), *The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations*, (Basingstoke: Palgrave-Macmillan, 2005) pp.16-25.

⁷⁹ Rose, A.K. (2007). "The foreign service and foreign trade: Embassies as export promotion", *The World Economy*, Vol. 30, No. 1, pp. 22-38.

vēstniecības un konsulāti ne tikai pārstāvēja mītnes zemi ārvalstīs, bet arī bija “acis” un “ausis” uzņēmējā valstī un tām bija informatīva loma.

Mūsdienās vēstniecības un konsulāti aizvien vairāk nodarbojas ar mītnes valsts ekonomisko un komerciālo interešu veicināšanu uzņēmējā valstī. Daudzi ārvalstu dienesti šobrīd norāda, ka eksporta veicināšana ir viens no viņu galvenajiem uzdevumiem. E. Rouzs apgalvo, ka tādējādi vēstniecības un konsulāti ir nozīmīgi komercdiplomātijas dalībnieki, konkrētāk, eksporta veicināšanas jomā.⁸⁰ Politiskās vides izmaiņas atspoguļojas arī Ārlietu dienesta darbībā, izmantojot to diplomātisko tīklu. Vienlaikus arī autori Mičels KostECKI (*Michel KostECKi*) un Olivjers Narajs (*Olivier Naray*) norāda, ka diplomāti arvien vairāk sāk pievērst uzmanību tirdzniecības un investīciju “zemajai politikai”.⁸¹

O. Heimans apgalvo, ka ekonomiskās diplomātijas mērķis ir ietekmēt valdības un nevalstisko dalībnieku lēmumus saistībā ar pārrobežu ekonomisko darbību.⁸² Parasti valstis mijiedarbojas ar citām valstīm, izmantojot plašu pastāvīgu starptautisko pārstāvniecību (vēstniecības, konsulātus un citas valsts sektora uzņēmējdarbības atbalsta iestādes) darbības un diplomātiskas divpusējas darbības (tirdzniecības un valsts vizītes). Valdības arī mijiedarbojas ar ārvalstu un vietējiem uzņēmumiem, lai stimulētu tirdzniecību ar vietējo institūciju starpniecību, kuras atrodas ekonomikas diplomātu paspārnē.⁸³ Šīs vietējās institūcijas izmanto diplomātiskā tīkla informāciju, atbalsta uzņēmumus, pieņemot lēmumus par tirdzniecību.

Savukārt P. Bergeiks norāda, ka vairākās valstīs šīs institūcijas ir pamats tirdzniecības darbībām, kas tiek veiktas diplomātiskajā tīklā. Ekonomiskai diplomātijai ir vairāki elementi: divpusēja ekonomiskā sadarbība starp valstīm, ieskaitot valsts un tirdzniecības vizīšu organizēšanu, investīciju un EVA izmantošanu un diplomātiskā tīkla pasākumus eksporta veicināšanai. Daži no šiem elementiem tiek dēvēti arī par “divpusējo ekonomisko diplomātiju” vai “tirdzniecības politiku.”⁸⁴

Ekonomisti tradicionāli pret ekonomisko diplomātiju ir bijuši noskaņoti skeptiski. Galvenās valdības intervences prasības ir tādas, katā ir vērsta uz tirgus nepilnībām, un ka ieguvumi atsvēr intervences izmaksas. Tas tika apstrīdēts ekonomikas diplomātijas dēļ, it īpaši, ja tas attiecās uz eksporta subsīdijām un EVA. Piemēram, Esra Gencturks (*Esra Gencturk*) un

⁸⁰ Rose, A.K. (2007). “The foreign service and foreign trade: Embassies as export promotion”, *The World Economy*, Vol. 30, No. 1, pp. 22-38.

⁸¹ KostECKI, M., Naray, O. (2007). ‘Commercial diplomacy and international business’, *Discussion Papers in Diplomacy*, No. 107, (The Hague, The Netherlands: Clingendael Institute).

⁸² Okano Heijmans, M. (2011), ‘Conceptualizing Economic Diplomacy: Crossroads of International Relations, Economics, IPE, and Diplomatic Studies’, *The Hague Journal of Diplomacy*, 6, 1–2, 7–36.

⁸³ Saner, R., L. Yiu (2003), ‘International Economic Diplomacy: Mutations in Post-modern Times’, *Discussion Papers in Diplomacy*, 84, 1-41 (The Hague: Clingendael).

⁸⁴ van Bergeijk, P. A. G. (2009), *Economic Diplomacy and the Geography of International Trade* (Cheltenham: Edward Elgar).

Masaki Kotabe (*Masaaki Kotabe*) atklāja, ka eksporta subsīdijas padara uzņēmumus rentablākus, taču neietekmē to apgrozījumu.⁸⁵ Vienlaikus 90. gados EVA ir saņēmušas ievērojamu kritiku, kā arī vēlāk Pasaules Bankas pētījumu rezultātā daudzas attīstības institūcijas iepriekš ir atsaukušas savu atbalstu EVA.⁸⁶

Ekonomisti Rikardo Hausmans (*Ricardo Hausmann*) un Dani Rodriks (*Dani Rodrik*) apgalvo, ka ekonomiskās diplomātijas galvenais ekonomiskais pamatojums ir balstīts uz asimetriskas informācijas esamību starptautiski darbošos uzņēmumos un uz ārējām ietekmēm, kas saistītas ar informācijas vākšanu un dalīšanos ar informāciju par tirgus apstākļiem un uzņēmējdarbības iespējām starptautiskajos tirgos.⁸⁷ Valdības var iesaistīties, nodrošinot unikālu, uzticamu un objektīvu piekļuvi informācijai, piemēram, izmantojot globālo diplomātisko tīklu un citus valdības kanālus un kontaktus, kas kļūst pieejami, pateicoties valdības ilgtermiņa un nekomerciālai piesaistei ārvalstu tirgiem.⁸⁸ Sniedzot informāciju uzņēmumiem, ekonomikas diplomāti var samazināt darījumu izmaksas, atvieglot starptautiskās plūsmas (tirdzniecību un investīcijas) un veicināt efektīvāku kapitāla sadali.

Vairāki autori ir skaidrojuši kāpēc politikas veidotāji ekonomisko diplomātiju uzskata par būtisku elementu. Piemēram, Premslavs Kovaļskis (*Przemyslaw Kowalski*) pauda, ka pasaules tirdzniecībā ir pieaudzis bijušo centrāli plānoto ekonomiku īpatsvars. Šajās valstīs valdība joprojām tiek uzskatīta par dabisku ekonomikas partneri.⁸⁹ V. Ničs apgalvo, ka valsts uzņēmumi, tāpat kā privātie uzņēmumi, var darboties starptautiskajos tirgos. Vienlaikus uzņēmēji meklē sadarbību ar savas valsts valdību, lai izlīdzinātu spēku līdzsvaru un konkurences apstākļus.⁹⁰ D. Ledermana ieskatā ir reizes, kad augstas kvalitātes informācijai, kas nepieciešama starptautiskiem darījumiem, dažreiz ir nepieciešama valdības amatpersonu iesaistīšana.⁹¹

Tāpat arī kultūras un institucionālajam faktoram starptautiskajās tirdzniecības attiecībās ir arvien lielāka nozīme. Šridars Ramasvami (*Sridhar N. Ramaswami*) un Jo Jangs (*Yoo Yang*) aprakstīja vairākus tirdzniecības šķēršļus uzņēmumiem, kuri vēlas eksportēt vai paplašināt savu

⁸⁵ Gencturk, E., M. Kotabe (2001), 'The Effect of Export Assistance Program Usage on Export Performance: A Contingency Explanation', *Journal of International Marketing*, 9, 2, pp. 51–72.

⁸⁶ Lederman, D., M. Olarreaga and L. Lucy Payton (2006), 'Export Promotion Agencies: What Works and What Doesn't?', *World Bank Policy Research Working Paper 4044* (Washington, DC: World Bank).

⁸⁷ Hausmann, R., D. Rodrik (2003), 'Economic Development as Self Discovery', *Journal of Development Economics*, 72, 2, 603–33

⁸⁸ Harris, R., Q. C. Li (2005), *Review of Literature: The Role of International Trade and Investment in Business Growth and Development* (London: DTI)

⁸⁹ Kowalski, P., M. Buge, M. Sztajerowska & M. Egeland (2013), 'State-owned Enterprises: Trade Effects and Policy Implications', *OECD Trade Policy Papers*, No. 147, (Paris: OECD Publishing).

⁹⁰ Nitsch, V. (2007), 'State Visits and International Trade', *World Economy*, 30, 4.

⁹¹ Lederman, D., M. Olarreaga & L. Lucy Payton (2010), 'Export Promotion Agencies: Do They Work?', *Journal of Development Economics*, 91, 2, 257–65

pašreizējo eksportu un izšķīra četras šķēršļu kategorijas: 1) eksporta zināšanu trūkums (informācijas barjeras); 2) iekšējo resursu ierobežojumi (finanšu vai cilvēkresursi); 3) procesuālie šķēršļi (valoda, kultūras atšķirības, birokrātija) un 4) eksogēni šķēršļi (valūtas kursa svārstības, nodokļi, korupcija utt.).⁹²

Vienlaikus pētnieki Kristians V. Martinkus (*Christian V. Martincus*) un Džeronimo Karballo (*Jeronimo Carballo*) apgalvo, ka, lai iekļūtu ārvalstu tirgos, ir nepieciešamas labas zināšanas par ārvalstu likumdošanu, kultūras atšķirībām un vietējām vēlmēm, un potenciālo starptautisko biznesa partneru meklēšana un novērtēšana ir dārga un laikietilpīga.⁹³ Tirgus mēdz nepietiekami nodrošināt “tirdzniecības zināšanu kapitālu”, kas lielā mērā ir sabiedrības labums. Šo tirgus nepilnību dēļ privātie uzņēmumi pārāk maz iegulda ar tirdzniecību saistītās zināšanās, tādā veidā attaisnojot valsts iejaukšanos. Balstoties uz to, ka visbiežāk izmantotie ekonomiskās diplomātijas instrumenti ir vēstniecības, konsulāti, valsts vizītes, tirdzniecības misijas un EVA, katrs no tiem tiks sīkāk aprakstīts zemāk.

Ekonomiskās diplomātijas instrumenti

Diplomātija, kāda mums ir zināma šodien, ir datēta Vestfālenes miera līguma rezultātā 1648. gadā, un daudzi to uzskata par modernās starptautiskās sistēmas pamatu, kur uzmanības centrā ir valsts kā jaunais galvenais starptautisko attiecību dalībnieks.⁹⁴ Kā norāda Deivids Malone (*David Malone*), par diplomātisko misiju tiek uzskatīta valsts pārstāvniecība uzņemošajā valstī, par galvenajiem tās piemēriem uzskatot vēstniecības un konsulātus.⁹⁵

Diplomātijas profesors Džeofs Beridžs (*Geoff Berridge*) apgalvo, ka runājot vairāk formālā valodā, vēstniecības uzņemas atbildību par attiecībām starp valstīm un ir pilnvarotas pārstāvēt visu valsts teritoriju; to funkcijas ietver pārstāvību, valsts interešu veicināšanu, draudzīgu attiecību un ietekmes veicināšanu, sarunas un lobēšanu, politisku atskaitīšanos, informācijas vākšanu un komercdiplomātiju.⁹⁶ Savukārt, konsulāts var atrasties vairākās vietās vienas valsts teritorijā, un tā funkcija šodien lielā mērā ir saistīta ar atbalsta sniegšanu valstspiederīgajiem nepieciešamības gadījumā un interešu veicināšanu vai vīzu izsniegšanu.⁹⁷

⁹² Ramaswami, S.N., Yang, Y. (1990). 'Perceived barriers to exporting and export assistance requirements', in: Cavusgil, S.T. and Czinkota, M.R. (eds.), *International perspectives on trade promotion and assistance* (New York: Quorum Books).

⁹³ Volpe Martincus, C., Carballo, J. (2008). 'Is export promotion effective in developing countries? Firm-level evidence on the intensive and the extensive margins of exports', *Journal of International Economics*, No. 76, pp. 89-106.

⁹⁴ Malone, D. (2013). *The Modern Diplomatic Mission*. In Cooper, A.F., Heine, J. & Thakur, R. *The Oxford Handbook of Modern Diplomacy* (pp. 122-141). Oxford, United Kingdom: Oxford University Press

⁹⁵ Berridge, G. R. & James, A. (2003). *A Dictionary of Diplomacy*. New York, USA: Palgrave Macmillan.

⁹⁶ Berridge, G.R. (2010). *Diplomacy: Theory and Practice*. New York, USA: Palgrave Macmillan

⁹⁷ Turpat,

Vienlaikus, pamatojoties uz Vīnes Konvenciju par konsulārajiem sakariem, jānorāda, ka informācijas apkopošana, tirdzniecības iespēju meklēšana un politiskās, komerciālās, ekonomiskās un kultūras attiecību veicināšana ar uzņemošo valsti arī būtu jāuzskaita kā konsulāta pakalpojumi.⁹⁸

Attiecībā uz EVA (ko bieži dēvē arī par ārvalstu birojiem), gadu gaitā to joma ir paplašinājusies. D. Ledermans apgalvo, ka to mērķis ir “palīdzēt eksportētājiem izprast un atrast savu produktu tirgus”.⁹⁹ Lielākās daļas aģentūru mērķos ir iekļauta uzņēmējdarbības nozares atbalstīšana to internacionalizācijas procesā un uzņēmējdarbības eksportētāju darbības uzlabošana, pozitīva mītnes valsts tēla veidošana ārvalstīs un vispārējās mītnes valsts konkurētspējas palielināšana. D. Ledermana ieskatā attiecībā uz EVA, pastāv četras galvenās to darbības kategorijas: valsts tēla veidošana (reklāmas pasākumi); eksporta atbalsta pakalpojumi (tehniskā palīdzība, informācija par tirdzniecību, muitas loģistiku, iepakojumu); mārketingi (tirdzniecības izstādes, importētāja un eksportētāja misijas); tirgus izpēte (vispārēja, nozares un uzņēmuma informācija, importētāju un eksportētāju datu bāzes) un publikācijas.¹⁰⁰

Timotijs Vikinsons (*Timothy Wikinson*) un Lanss Brauters (*Lance Brouthers*) pauž, ka EVA var uzskatīt par priekšposteņiem, jo tās attīsta kontaktus un nodrošina informācijas plūsmu.¹⁰¹ M. Vestra, M. Jakopa un P. Bergeiks apgalvo, ka galu galā EVA loma lielā mērā ir saistīta ar palīdzības sniegšanu internacionalizācijas aktivitātēs un uzņēmējdarbības sektora darbības uzlabošanā, kas ietekmē vietējās valsts konkurētspēju un tēlu ārvalstīs.¹⁰² Amatpersonu vai valsts vizītes parasti veic valdības vai valsts vadītājs attiecīgi viesojoties citā valstī.¹⁰³ P. Bergeiks norāda, ka tiek uzskatīts, ka šīs vizītes ir vērtīga attiecību veicināšanas forma starp valstīm, uzskatot to par labu iespēju sarunām, ekonomiskās sadarbības vai komerciālu un politisku attiecību nodibināšanai.¹⁰⁴

Dažas no šīm vizītēm tiek uzskatītas arī par iespēju uzņēmumiem veikt tirdzniecības misijas, koncentrējoties uz to eksportēšanas centieniem. Starptautisko attiecību un diplomātijas profesors Habs Ruels (*Huub Ruel*) apgalvo, ka tirdzniecības misijas tiek uzskatītas par

⁹⁸ Vīnes Konvencija par konsulārajiem sakariem. Vīne, 1963. gada 24. aprīlis, Pieejams:

<https://m.likumi.lv/doc.php?id=77223>

⁹⁹ Lederman, D., Olarreaga, M. & Payton, L. (2010). Export Promotion Agencies: Do They Work? *Journal of Development Economics*, p. 257

¹⁰⁰ Lederman, D., M. Olarreaga & L. Lucy Payton (2006), 'Export Promotion Agencies: What Works and What Doesn't?', *World Bank Policy Research Working Paper 4044* (Washington, DC: World Bank).

¹⁰¹ Wilkinson, T. J., Brouthers L. E. (2000). An Evaluation of State Sponsored Promotion Programs. *Journal of Business Research*, 47, pp. 229-236.

¹⁰² Van Veenstra, M.L., Yakop, M. & van Bergeijk, P. A. G. (2010). Economic Diplomacy, the Level of Development and Trade. *The Hague Journal of Diplomacy*. Netherlands Institute of International Relations 'Clingendael'

¹⁰³ Berridge, G. R. & James, A. (2003). *A Dictionary of Diplomacy*. New York, USA: Palgrave Macmillan.

¹⁰⁴ Van Bergeijk, P. A. G. (2009). *Economic Diplomacy and the Geography of International Trade*. Cheltenham: United Kingdom.

galvenajiem instrumentiem, kurus valdības izmanto, lai palīdzētu valstu uzņēmumiem, starptautiskiem uzņēmumiem un maziem un vidējiem uzņēmumiem mēģināt paplašināt savu biznesu, internacionalizēties un iegūt piekļuvi ārvalstu tirgiem.¹⁰⁵ Aleksandrs Mersijērs (*Alexandre Mercier*) norāda, ka parasti, tieši sazinoties ar vietējiem uzņēmējiem un valdības pārstāvjiem, tirdzniecības misijas nodrošina mācīšanās pieredzi, ļaujot iegūt zināšanas par uzņēmējdarbības norisi ārvalstu tirgos, pieejamajiem pakalpojumiem, potenciālo patērētāju atsaucību un citām niansēm, kas nepieciešamas, lai gūtu uzņēmējdarbības panākumus ārvalstīs.¹⁰⁶

Darba autores ieskatā, ekonomiskā diplomātija ir papildus instruments, kas var veicināt eksporta plūsmu pieaugumu starp valstīm un palīdzēt pārvarēt dažādos netradicionālos tirdzniecības šķēršļus. Autore piekrīt ekonomista E. Rouza viedoklim par to, ka ārvalstu dienesti mūsdienās arvien vairāk ir iesaistīti tirdzniecības, tostarp eksporta, veicināšanā starp valstīm. Vienlaikus darba autore piekrīt tam, ka dažādu ekonomiskās diplomātijas instrumentu loma un ietekme var būt dažāda, kā arī būtisks faktors, kas būtu jāņem vērā attiecībā uz ekonomisko diplomātiju ir importētājvalsts kopējais attīstības līmenis.

1.3. Tirdzniecības gravitācijas modelis kā eksporta ietekmējošo faktoru analīzes metode

Lielākajā daļā iepriekš veikto pētījumu, kuros tiek analizēta ekonomiskās diplomātijas ietekme uz tirdzniecību, tostarp eksportu, tiek izmantots tirdzniecības gravitācijas modelis, no kura attiecīgi tiek iegūts ekonometriskais pētījums. Balstoties uz to, šajā nodaļā tiks apskatīts un izskaidrots tirdzniecības gravitācijas pamata modelis, kas ietver valstu IKP un faktisko attālumu starp valstīm. Vienlaikus šajā nodaļā tiks apskatīts tirdzniecības gravitācijas paplašinātais modelis, kurš papildus var ietvert dažādus citus mainīgos lielumus, balstoties uz pirmajā nodaļā apskatītajiem eksportu ietekmējošajiem faktoriem.

Pamata modelis

Tirdzniecības gravitācijas modeli sākotnēji izveidoja Jans Tinbergens (*Jan Tinbergen*) 1962. gadā, iedvesmojoties no Ņūtona gravitācijas likuma, no kura ir radies arī modeļa

¹⁰⁵ Ruel, H. (2018). *Making Trade Missions Work: A Best Practice Guide to International Business and Commercial Diplomacy*. Bingley: UK: Emerald Publishing Limited.

¹⁰⁶ Mercier, A. (2007). *Commercial Diplomacy in Advanced Industrial States: Canada, the UK and the US*. Discussion Papers in Diplomacy: Netherlands Institute of International Relations Clingendael

nosaukums.¹⁰⁷ Savā modelī Tinbergens apvienoja attālumu starp divām valstīm un to dimensijas ietekmi, lai izskaidrotu divpusējās tirdzniecības apjoma plūsmu. Kopš tā laika modelis ir kļuvis par empīrisku instrumentu starptautiskās tirdzniecības ekonomiskai analīzei.¹⁰⁸ Tirdzniecības gravitācijas modelis nosaka, ka tirdzniecības plūsma starp divām noteiktām valstīm ir proporcionāla šo valstu iekšzemes kopproduktam (IKP) un apgriezti proporcionāla attālumam starp tām.¹⁰⁹ Gravitācijas vienādojumu izsaka šādi:

$$T_{ij} = A \frac{Y_i \times Y_j}{D_{ij}} \quad (1)$$

kur T_{ij} ir tirdzniecības apjoms starp abām valstīm i un j , A tiek uzskatīts par gravitācijas konstanti, Y_i un Y_j atbilst valsts i un j IKP, un D_{ij} attiecas uz fizisko attālumu starp valstīm i un j . Kā pierāda 1. vienādojums, potenciālie tirdzniecības apjomi starp divām valstīm i un j mainās apgriezti atkarībā no attāluma starp tām (*ceteris paribus*)¹¹⁰. Tādā veidā no divām valstīm ar līdzīgiem resursiem, rūpnieciskajām un institucionālām struktūrām, valstij, kura ir fiziski tuvāk valstij i , būtu striprākas stiprākas saites ar valsti i , nekā tai, kas atrodas fiziski tālāk. Tajā pašā laikā tirdzniecības apjoms starp valstīm i un j būs tieši proporcionāls abu valstu ekonomiskajai masai (kas parasti tiek mērīta pēc valstu IKP). R. Vaisers atzīmē, ka tādējādi starp divām atšķirīgām valstīm, valsts i visticamāk, dos priekšroku valstij, kuras ekonomiskā masa ir lielāka - “jo lielāks valsts IKP, jo lielākas ir tās tirdzniecības iespējas”.¹¹¹

Paplašinātais modelis

Pēdējos gados ir ierasts apzināties, ka attāluma ietekme uz tirdzniecību ir zaudējusi savu nozīmīgumu. Jau 2001. gadā P. Ghemawats apgalvoja, ka “informācijas tehnoloģijas un it īpaši mūsdienu globālā komunikācija pārvērs pasauli par mazu un samērā viendabīgu vietu”.¹¹² Tāpat arī publicists Tomass Friedmans (*Thomas Friedman*) apgalvo, ka patiešām tiek uzskatīts, ka globalizācijas fenomens, tehnoloģiju attīstība, piegādes ķēžu parādīšanās un tādi notikumi kā,

¹⁰⁷ Tinbergen, J. J. (1962). *Shaping the World Economy; Suggestions for an International Economic Policy*. New York, NY: Twentieth Century Fund.

¹⁰⁸ Yakop, M., & van Bergeijk, P. A. G. (2011). *Economic Diplomacy, Trade and Developing Countries*. *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 4(2), pp. 253-267.

¹⁰⁹ Tinbergen, J. J. (1962). *Shaping the World Economy; Suggestions for an International Economic Policy*. New York, NY: Twentieth Century Fund.

¹¹⁰ Prognoze vai apgalvojums par cēloņsakarību, empīrisku vai loģisku saistību starp diviem stāvokļiem ir *ceteris paribus*, ja tiek atzīts, ka prognoze, kaut arī parasti precīza, gaidāmajos apstākļos, var neizdoties vai attiecības var atcelt ar iejaukšanās faktoriem.

¹¹¹ Visser, R. (2019). *The Effect of Diplomatic Representation on Trade: A Panel Data Analysis*. *The World Economy*, 42, p. 201

¹¹² Ghemawat P. (2001). *Distance still matters. The hard reality of global expansion*. *Harvard business review*, 79(8), 137–162.

piemēram, interneta atklāšana ir satricinājuši *status quo*, liekot domāt, ka pasaule tagad ir plakana.¹¹³ Tomēr, kā jau minēts iepriekšējā nodaļā, P. Gemavats ir vērsis uzmanību uz to, ka distancei joprojām ir nozīme, it īpaši, ja ņem vērā citas dimensijas ārpus fiziskās sfēras.¹¹⁴ Uzskatot distanci par plašāku principu, tā var ietvert ne tikai ekonomiskā rakstura faktorus-formālus un neformālus tirdzniecības šķēršļus, bet arī tādus, kam nav būtiskas nozīmes, piemēram, kultūras, tehnoloģiju attīstības vai reliģijas atšķirības.¹¹⁵

Tādējādi pastāv noteicošie faktori ārpus fiziskās distances un valsts ekonomiskās dimensijas, kas būtu jāņem vērā, analizējot tirdzniecības aktivitāšu modeli starp divām valstīm. Ekonomists Roberts Fenstra (*Robert Fenstra*) apgalvo, ka līdz ar to gravitācijas modeli var paplašināt, iekļaujot citus mainīgos.¹¹⁶ Balstoties uz 1. nodaļas teorētisko atklāstu, visu iepriekš minēto mainīgo, kurus ir iespējams iekļaut paplašinātajā tirdzniecības gravitācijas modelī, apkopojums ir redzams tabulā 1.1.

1.1. tabula

Paplašinātais tirdzniecības gravitācijas modelis

Faktori	Sagaidāmā ietekme uz starptautisko tirdzniecību	
Ekonomiskie faktori	IKP	Pozitīva
	kopīga valūta	Pozitīva
Administratīvie/politiskie	politiskās stabilitātes	Pozitīva
	kopīgs tirdzniecības bloks	Pozitīva
	koloniālās attiecības	Pozitīva
	vēsturiska saikne	Pozitīva
Kultūras	kopīga valoda	Pozitīva
	kopīgas sociālās normas	Pozitīva
	kopīga reliģija	Pozitīva
Ģeogrāfiskie	fiziskā distance	Negatīva
	transporta un komunikācijas iespējas	Pozitīva
	nav pieejas jūrai/okeānam	Negatīva
	kopīga robeža	Pozitīva
Ekonomiskā diplomātija	ārvalstu diplomātiskās pārstāvniecības	Pozitīva

¹¹³ Friedman, T. (2005). *The World is Flat: A Brief History of the Twenty-First Century*. Farrar, Straus & Giroux.

¹¹⁴ Ghemawat, P. (2001). Distance Still Matters: The Hard Reality of Global Expansion. *Harvard Business Review*, 79 (8), 137-147.

¹¹⁵ Van Bergeijk, P. A. G. & Brakman, S. (2010). *The Gravity Model in International Trade: Advances and Applications*. Cambridge University Press.

¹¹⁶ Feenstra, R. C. (2003). *Advanced International Trade: Theory and Evidence*. Princeton University Press.

	eksporta veicināšanas aģentūras	Pozitīva

Avots: Autores izveidota tabula, pamatojoties uz Ghemawat, P. (2001). Distance Still Matters: The Hard Reality of Global Expansion. Harvard Business Review, 79 (8), Afman, E. R. & M. Maurel. (2010). Diplomatic Relations and Trade Reorientation in Transition Countries, in P. A. G. van Bergeijk & S. Brakman (eds.). The Gravity Model in International Trade: Advances and Applications. Cambridge: Cambridge University Press.

Kā norādīts 1.1. tabulā, šie papildus mainīgie var būt kultūras faktori, ja valstī tiek lietota viena un tā pati valoda, pastāv vienota reliģijas vai sociālās normas; tie var būt administratīva un politiska rakstura, ja starp valstīm iepriekš ir pastāvējušas koloniālas attiecības vai tām ir kopīga tirdzniecības politika ar citu ārvalsti, vai tās ir viena tirdzniecības bloka dalībnieces.¹¹⁷ Vienlaikus papildus mainīgie var būt arī ģeogrāfiska rakstura, analizējot vai valstīm ir kopīga robeža un vai tajās ir labas transporta, sakaru un saziņas iespējas, kā arī visbeidzot, ekonomiska rakstura, ja tām ir kopīga valūta.¹¹⁸

Ievērojot to, ka šī pētījuma pamatā ir ekonomiskās diplomātijas analīze, ka viena no eksporta ietekmējošajiem faktoriem, darba autore norāda, ka papildus jau iepriekš minētajiem mainīgajiem, paplašinātajam tirdzniecības gravitācijas modelim var tikt pievienots arī ekonomiskās diplomātijas mainīgais, kas norāda uz to vai importētājvalstī ir eksportētājvalsts diplomātiskās ārvalstu pārstāvniecības (vēstniecības un konsulāti) un eksporta veicināšanas aģentūras.

Šajā pētījumā izmantotajā ekonometriskajā modelī netiks iekļauti visi 1.1 tabulā iekļautie mainīgie, kurus iespējams pievienot tirdzniecības gravitācijas modelim, jo vairāki no tiem attiecībā uz Latvijas gadījuma analīzi nav pietiekami nozīmīgi. Attiecībā uz ekonomiskajiem faktoriem, netiks iekļauta kopējā valūta, jo autores skatījumā mūsdienās tai vairs nav pietiekami lielas nozīmes. Attiecībā uz administratīvajiem un politiskajiem faktoriem netiks iekļautas koloniālās attiecības, jo Latvijas gadījumā šis aspekts ir vienlīdzīgs aspektam vēsturiskā saikne. Vienlaikus attiecībā uz kultūras faktoriem netiks iekļauti tādi aspekti kā kopīga valoda, jo Latvija ir vienīga valsts pasaulē, kurā latviešu valoda ir oficiālā valsts valoda un kur tā tiek plaši lietota; sociālās normas un reliģija, jo attiecībā uz Latviju sociālās normas un reliģija nav pietiekami būtiski aspekti. Tāpat attiecībā uz ģeogrāfiskajiem faktoriem netiks iekļautas transportas un komunikāciju iespējas un kopīga robeža.

¹¹⁷ Melitz, J. (2001). Geography, Trade and Currency Union. Série de Documents de Travail du Centre de Recherche en Economie et Statistique, 2003(25).

¹¹⁸ Afman, E. R. & M. Maurel. (2010). Diplomatic Relations and Trade Reorientation in Transition Countries, in P. A. G. van Bergeijk & S. Brakman (eds.). The Gravity Model in International Trade: Advances and Applications. Cambridge: Cambridge University Press, pp. 278–95

Apkopojot 1. nodaļā izklāstīto, var secināt, ka eksports ir būtiska valsts ekonomiskās attīstības daļa, un pēdējo gadu desmitu laikā valstu eksporta sniegunam tiek pievērsta arvien lielāka uzmanība. Balstoties uz zinātnisko literatūru, var secināt, ka pastāv dažādi faktori, kas var ietekmēt eksporta apjomus valstī. Mūsdienās būtiska nozīme ir distancei, kas attiecas ne tikai uz ģeogrāfisko attālumu, bet arī uz citām dimensijām, kas var ietekmēt eksporta plūsmas starp valstīm.

Viena no tām ir ekonomiskā dimensija - kā liecina pētījumi, bagātās valstis veic salīdzinoši lielāku pārrobežu ekonomisko darbību salīdzinājumā ar savu ekonomisko lielumu, nekā nabadzīgākas valstis. Vienlaikus lielākā daļa šo aktivitāšu ir saistītas ar citām bagātājām valstīm, kā liecina pozitīvā korelācija starp IKP uz vienu iedzīvotāju un tirdzniecības plūsmu. Tādejādi ir iespējams secināt, ka valstu IKP ir būtisks rādītājs, kas ietekmē eksportu.

Attiecībā uz administratīvo un politisko faktoru, ir redzams, ka vēsturiskās un politiskās saites var pozitīvi ietekmēt valstu savstarpējo tirdzniecību un eksporta apjomus var palielināties. Tā iemesls, galvenokārt, ir tas, ka pagātnes koloniālās vai vēsturiskās saites var veicināt biznesa kontaktu nodibināšanu starp ražotājiem, izplatītājiem un piegādātājiem. Vienlaikus jāpiemin, ka nozīme ir arī valstu dalībai kopīgā tirdzniecības blokā, tādejādi atvieglojot tirdzniecību starp tām. Tāpat ir lietderīgi norādīt, kā dažādie distances veidi var atšķirīgi ietekmēt dažādas nozares, piemēram tieši kultūras faktori ir tie, kuriem būs vislielākā ietekme uz pārtikas produktu nozari. Analizējot ģeogrāfisko faktoru, būtu jāņem vērā ne tikai faktiskā distance, bet arī citi aspekti, piemēram, valsts fiziskais lielums, valsts pieeja jūrai vai okeānam un kopēja robeža.

Attiecībā uz ekonomisko diplomātiju, vairāki autori ir apstiprinājuši būtiskas pozitīvas attiecības pastāvēšanu starp ekonomiskās diplomātijas instrumentiem (eksporta veicināšanas aģentūrām, valsts vizītēm, vēstniecībām un konsulātiem) un eksportu. Vienlaikus ekonomiskās diplomātijas un tādu instrumentu kā ārvalstu biroju, vēstniecību un konsulātu loma tirdzniecības veicināšanā pēdējos gados arvien vairāk tiek pētīta un analizēta zinātniskajā literatūrā.

2. PĒTĪJUMU ANALĪZE PAR EKONOMISKO DIPLOMĀTIJU UN LATVIJAS EKSPORTU IETEKMĒJOŠO FAKTORU ANALĪZE

Šajā nodaļā tiks aprakstīti iepriekš veiktie empīriskie pētījumi, kas analizē ekonomiskās diplomātijas un tās instrumentu ietekmi uz valstu savstarpējo tirdzniecību (2.1. apakšnodaļa); situācija Latvijas eksportā laika posmā no 2009. līdz 2019. gadam, ar mērķi noteikt divdesmit valstis divās valstu grupās (valstis, kurās ir diplomātiskā pārstāvniecība un valstis, kurās tādas nav), kurās Latvijas eksporta apjoms ir vislielākais (2.2. apakšnodaļa); Latvijas diplomātiskās pārstāvniecības un izmantotie ekonomiskās diplomātijas instrumenti (2.3. apakšnodaļa); un visbeidzot tiks apskatīti visi pētījumā izvēlēto valstu gadījumi un veikta eksporta ietekmējošo faktoru analīze katrā no valstīm (2.4. apakšnodaļa).

2.1. Pētījumu, par ekonomisko diplomātiju, analīze

Kaut gan ir iespējams redzēt, ka arvien lielāka uzmanību tiek pievērsta ekonomiskās diplomātijas tēmas izpētei un tās nozīmei attiecībā uz eksportu, tomēr varētu sacīt, ka kopumā ekonomiskās diplomātijas analīze ir salīdzinoši nesena. Viens no pirmajiem nozīmīgākajiem bija 2007. gadā izstrādātais E. Rouza pētījums, kurā viņš makroekonomiski pētīja šo jomu.¹¹⁹ Tādejādi lielākajai daļai autoru ir empīrisks pamats pētīt tos pašus jautājumus, koncentrējoties uz dažādiem ekonomiskās diplomātijas instrumentiem. Turklāt jāpiemin, ka autori S. Mūns un P. Bergeiks 2016. gadā ir apkopojuši daudzus no šiem pētījumiem, izveidojot ekonomiskās diplomātijas efektivitātes metaanalīzi.¹²⁰

Izmantojot atslēgas vārdus zinātniskajās un akadēmiskās literatūras datu bāzēs, darba autore identificēja pētījumu kopumu, iekļaujot piecpadsmit dažādus pētījumus, kas analizēja ekonomiskās diplomātijas ietekmi uz tirdzniecību. Rezultātā tika izveidots pārskats par minētajiem pētījumiem, kas koncentrējās uz dažādu ekonomiskās diplomātijas instrumentu klasificēšanu un ietekmes analīzi uz divpusējām tirdzniecības plūsmām. Detalizētu pētījumu apkopojumu ir iespējams aplūkot 1. pielikumā.

Gandrīz visi analizētie pētījumi var tikt uzskatīti par makro pētījumiem tādā nozīmē, ka tajos tiek izmantoti valsts līmeņa tirdzniecības dati par vienu valsti vai par valstu kopumu.

¹¹⁹ Rose, A. K. (2007). The Foreign Service and Foreign Trade: Embassies as Export Promotion. *The World Economy*, 30(1), pp. 22-38.

¹²⁰ Moons, S.J.V. & van Bergeijk, P.A.G. (2016). Does Economic Diplomacy Work? A Meta Analysis of its Impact on Trade and Investment. *The World Economy*.

Apkopojot iepriekš veiktos pētījumus, var secināt, ka ekonomiskās diplomātijas ietekmei eksporta jomā ir tendence mainīties atkarībā no ekonomiskās diplomātijas instrumenta analīzes. Piemēram, attiecībā uz vēstniecībām un konsulātiem E. Rouzs (2007) savā pētījumā, kurā tika iekļautas 22 valstis, konstatēja, ka katrs nākamais konsulāts palielina eksportu par aptuveni 6 līdz 10%.¹²¹ Tomēr šāds rezultāts, kaut arī pozitīvs, mēdz būt mazāks, salīdzinot ar kopīgās valodas ietekmi, sauszemes robežas vai reģionālās tirdzniecības līguma ietekmi. Turklāt pirmās ārvalstu pārstāvniecības, parasti vēstniecības, pozitīvā ietekme ir salīdzinoši augstāka, un veido aptuveni 120 % pieaugumu eksportam. Taču ar katras nākamās pārstāvniecības izveidošanu ietekme uz eksporta pieaugumu samazinās, veidojot apmēram no 5 līdz 11% pieaugumu eksportam.¹²²

E. Afmans un M. Maurela (2010) savā pētījumā konstatēja, ka diplomātiskās pārstāvniecības ir veids, kā valstis varētu samazināt informācijas, transporta, juridiskās un normatīvās izmaksas starp tām. Autori atklāja, ka, piemēram, jaunas vēstniecības atvēršana ir līdzvērtīga *ad volerem*¹²³ tarifa samazinājumam par aptuveni 2% līdz 8%.¹²⁴ Turklāt Rubens Segura (*Rubens Segura-Cayuela*) un Džoseps Vilarubia (*Josep Vilarrubia*) (2008) analizējot 21 valsts datus, konstatēja, ka vēstniecības vai konsulāta esamība palielina tirdzniecības iespējas par 11% līdz 18%, bet to ietekme uz tirdzniecības apjomu ar jau esošajiem partneriem ir maza.¹²⁵ Šie rezultāti atbilst arī rezultātiem R. Vaisera (2019) pētījumā, kurā autors, veicot 100 valstu datu analīzi, secināja, ka ekonomiskā diplomātija mēdz būt efektīvāka jaunu tirdzniecības attiecību veidošanā, pateicoties spējai samazināt fiksētās izmaksas tirdzniecības jomā.¹²⁶

Turklāt autori M. Jakopa un P. Bergeiks (2011), analizējot datus 63 valstīs gan ar augstiem, gan ar zemiem ienākumiem, norāda, ka ekonomiskā diplomātija, izmantojot vēstniecības un konsulātus, mēdz būt efektīvāka attiecībā uz tirdzniecības plūsmām no un uz jaunattīstības (*developing*) valstīm, nekā attīstītajām (*developed*) valstīm.¹²⁷ Līdzīgi rezultāti ir novērojami arī Harolda Kreusena (*Harold Creusen*) un Arjana Ležūra (*Arjan Lejour*) (2011)

¹²¹ Rose, A. K. (2007). The Foreign Service and Foreign Trade: Embassies as Export Promotion. *The World Economy*, 30(1), 22-38.

¹²² Turpat,

¹²³ Plaši izplatīts tarifs, kas nozīmē, ka muitas nodoklis tiek aprēķināts procentuāli produkta vērtībai.

¹²⁴ Afman, E. R. & M. Maurel. (2010). Diplomatic Relations and Trade Reorientation in Transition Countries, in P. A. G. van Bergeijk & S. Brakman (eds.). *The Gravity Model in International Trade: Advances and Applications*. Cambridge: Cambridge University Press, pp. 278–95.

¹²⁵ Segura-Cayuela, R. & Vilarrubia, J. (2008). The Effect of Foreign Service on Trade Volumes and Trade Partners. Banco de España, Documentos de Trabajo n.º 0808.

¹²⁶ Visser, R. (2019). The Effect of Diplomatic Representation on Trade: A Panel Data Analysis. *The World Economy*, 42, pp. 197-225.

¹²⁷ Yakop, M., & van Bergeijk, P. A. G. (2011). *Economic Diplomacy, Trade and Developing Countries*. Cambridge Journal of Regions, Economy and Society, 4(2), pp.253-267

pētījumā, kurā autori pētīja Nīderlandes tirdzniecības plūsmas, salīdzinot vēstniecību un konsulātu ietekmi uz valstīm ar zemiem un augstiem ienākumiem. Tika novērots, ka ekonomiskās diplomātijas ietekme uz eksporta pieaugumu mēdz būt būtiskāka (aptuveni par 12 %) valstīs ar zemiem ienākumiem, nekā valstīs ar augstiem ienākumiem, kur bieži ekonomiskajai diplomātijai nav nekādas būtiskas ietekmes.¹²⁸

M. Venstra, M. Jakopa un P. Bergeiks (2010) analizējot 36 valstu datus, secināja, ka visnozīmīgākā pozitīvā ietekme ir, kad valstī ar zemiem ienākumiem tiek izveidota vēstniecība no valsts ar augstiem ienākumiem. Ar šādu novērojumu, autori norādīja, ka ekonomiskās diplomātijas reālās efektivitātes novērtējumā būtu jāņem vērā to valstu attīstības līmenis, kuras iesaistījušās divpusējās tirdzniecības aktivitātēs.¹²⁹

Salvadors Gils (*Salvador Gil*), Rafaela Lorsa (*Rafael Llorca*) un Hose Serrano (*Jose Serrano*) (2008), kuri analizēja Spānijas gadījumu, pauda, ka vēstniecību un konsulātu mērķi ir diezgan saistīti ar divpusējiem politiska, militāra un kultūras rakstura jautājumiem. Tāpēc Spānija ir izveidojusi alternatīvu institucionālu struktūru kopumu -reģionālās aģentūras, kuru mērķis ir mazināt Spānijas uzņēmumu internacionalizācijas risku, īpašu uzmanību pievēršot tirdzniecības un ieguldījumu iespēju veicināšanai. Patiešām, autori nonāca pie secinājuma, ka šīs reģionālās aģentūras pozitīvi ietekmē reģionālo eksportu par aptuveni 74%, un to ietekme ir lielāka nekā Spānijas vēstniecībam un konsulātiem, kas pēc autoru rezultāti sastāda vien 11%. Taču jānorāda, ka reģionālo aģentūru ietekme Spānijas gadījumā joprojām bija mazāka, nekā kopīgas valoda ietekme, kas sastādīja 458% un dalība kopīgā tirdzniecības blokā kā Eiropas Brīvās tirdzniecības asociācijā (turpmāk - EBTA) un ES sastādot 153%.¹³⁰

Koncentrējoties uz eksporta veicināšanas aģentūru ietekmi uz tirdzniecību, Kičuns Kangs (*Kichun Kang*) (2011), kurš analizēja Dienvidkorejas gadījumu, uzskata, ka tieši tās ekporta veicināšanas aģentūras, kuras Dienvidkorejai ir ārvalstu tirgos, ir galvenais elements, kas izskaidro valsts eksporta panākumus.¹³¹ K. Kangs un D. Ledermans (2010) savos pētījumos atklāja pozitīvu korelāciju starp EVA budžeta pieaugumu un tirdzniecības rādītājiem.¹³² Vienlaikus arī Kazunobu Hajakava (*Kazunobu Hayakawa*), Huns Lī (*Hyun Lee*) un Dongjiuns

¹²⁸ Creusen, H. & Lejour, A. (2011). Uncertainty and the Export Decisions of Dutch Firms. CPB Discussion Paper, 183.

¹²⁹ Van Veenstra, M.L., Yakop, M. & van Bergeijk, P. A. G. (2010). Economic Diplomacy, the Level of Development and Trade. The Hague Journal of Diplomacy. Netherlands Institute of International Relations 'Clingendael'.

¹³⁰ Gil, S., Llorca, R. & Serrano, J. (2008). Measuring the Impact of Regional Export Promotion: The Spanish Case. Papers in Regional Science, 87(1), pp. 139-147.

¹³¹ Kang, K. (2011). Overseas Network of Export Promotion Agency and Export Performance: The Korean Case. Contemporary Economic Policy, 29(2), pp. 274-283.

¹³² Lederman, D., Olarreaga, M. & Payton, L. (2010). Export Promotion Agencies: Do They Work? Journal of Development Economics, pp. 257-265.

Parks (*Donghyun Park*) (2014), analizējot EVA ietekmi Japānā un Dienvidkorejā, atklāja, ka EVA pastāvēšana noteiktā valstī rada aptuveni 61% divpusējās tirdzniecības pieaugumu, un šī ietekme eksportējot ir nedaudz lielāka, ja eksportētāja partneris ir valsts, kurai ir zemi ienākumi.¹³³

Tomēr, analizējot gan *intensive*, gan *extensive margin of trade* EVA ietekme uz tirdzniecību mēdz atšķirties. Pieminot *extensive margin*, mēdz runāt par jaunu tirdzniecības attiecību nodibināšanu¹³⁴ un / vai produktu kategoriju paplašināšanu tirdzniecībai starp valstīm / firmām, kuras jau tirgojās. Savukārt *intensive margin* ir vērsta uz iespējamām tirdzniecības variācijām jau esošo tirdzniecības attiecību apjomos.¹³⁵ K. Martinkus (2010), analizējot dažādas Latīņamerikas un Karību jūras valstis, konstatēja, ka, eksportētājvalstij izveidojot ārvalstu biroju valstī, uz kuru tā vēlas importēt, eksportēto produktu skaits ir par 27.8 % lielāks. Šo rezultātu var iegūt ņemot vērā *extensive margin of trade*, bet koncentrējoties uz *intensive margin* rezultāts ir tikai 16.1%.¹³⁶

Attiecībā uz vēstniecībām un konsulātiem šie rezultāti ir attiecīgi 6% un 2,8%, kas liek domāt, ka eksporta veicināšanas aģentūru ietekme, šķiet, ir lielāka nekā diplomātisko pārstāvniecību (vēstniecību un konsulātu) ietekme.¹³⁷ Šie rezultāti atbilst arī K. Martinkus pētījuma rezultātiem, kas uzskata, ka tas ir izskaidrojams ar faktu, ka informācijas problēmas parādās daudz biežāk, mēģinot dažādot tirdzniecības portfeli un ieviešot jaunas preces, kā arī EVA parasti ir vairāk specializētas un to personāls vairāk koncentrējas uz ar tirdzniecību saistītu jautājumu veicināšanu, un tam ir mārketinga kompetence, lai palīdzētu sasniegt šāda veida mērķi.¹³⁸ Vienlaikus tas var arī izskaidrot, kāpēc šie autori atklāja, ka EVA pozitīvā ietekme, šķiet, ir lielāka, ja tiek uzskaitītas diferencētas preces (*differentiated goods*), kas tiek tirgotas, savukārt vēstniecību un konsulātu ietekme ir lielāka uz viendabīgu preču (*homogeneous goods*) tirdzniecības variācijām.

¹³³ Hayakawa, K., Lee, H. & Park, D. (2014). Do Export Promotion Agencies Increase Exports? The Developing Economies, 52(3), pp. 241-261

¹³⁴ Felbermayr, G. J. & Kohler, W. K. (2004). Exploring the intensive and extensive margins of world trade. Center for Economic Studies and Ifo Institute Working Paper, No. 1276.

¹³⁵ Amurgo-Pacheco, A. & Pierola, M. (2008). Patterns of Export Diversification in Developing Countries: Intensive and Extensive Margins. Policy Research Working Paper 4473. The World Bank, International Trade Department.

¹³⁶ Volpe Martincus, C. (2010). Odyssey in International Markets: An Assessment of the Effectiveness of Export Promotion in Latin America and the Caribbean. Special Report on Integration & Trade. Washington DC: Inter-American Development Bank.

¹³⁷ Volpe Martincus, C., Carballo, J. & Gallo, A. (2011). The Impact of Export Promotion Institutions on Trade: is it the Intensive or Extensive Margin?. Applied Economics Letter. 18(2), pp. 127-132.

¹³⁸ Volpe Martincus, C. (2010). Odyssey in International Markets: An Assessment of the Effectiveness of Export Promotion in Latin America and the Caribbean. Special Report on Integration & Trade. Washington DC: Inter-American Development Bank.

Turklāt, analizējot Kanādas gadījumu un ņemot vērā gan Kanādas premjerministra, gan starptautiskās tirdzniecības ministra veiktās misijas, autori Kīts Heds (*Keith Head*) un Džons Rīzs (*John Ries*) secināja, ka “kaut arī Kanādas tirdzniecība pēc misijas bija augstāka valstīs, kuras bija misijas mērķa valstīs, nekā gravitācijas modelis prognozēja, tas bija augstāka arī pirms misijas”, kas nozīmē, ka pašai misijai ir maza ietekme.¹³⁹ No otras puses, analizējot Francijas, Vācijas un ASV valstu vadītāju (šajā gadījumā Francijas un ASV prezidentu un Vācijas kanclera) oficiālo ārējo vizīšu ietekmi uz tirdzniecību, V. Ničs (2007) secināja, ka ar galveno mērķi - uzlabot divpusējās attiecības, tika pierādīts, ka valsts vizītes pozitīvi korelē ar eksportu, vienā vizītē palielinot divpusējo eksportu par aptuveni 8 % līdz 10 %. Tomēr izrādījās, ka šai ietekmei ir maza nozīme periodā, kas ir ilgāks par diviem pēc vizītes - ietekme nedaudz palielinājās nākamajā gadā, bet kopumā tā izrādījās īslaicīga.¹⁴⁰

Veicot iepriekš izstrādāto pētījumu analīzi darba autore izdarīja atbilstošu secinājumu kopumu. Ne visiem ekonomiskās diplomātijas instrumentiem ir tāda pati ietekme uz valsts eksportu. Kamēr vēstniecības, konsulāti un EVA, šķiet, pozitīvi ietekmē eksportu (E. Rouzs, 2007; E. Afmans & M. Maurela, 2010; M. Jakopa & P. Bergeiks, 2011; D. Ledermans, 2010) valsts vizītēm, it īpaši ilgtermiņā, ietekme šķiet ir maza (V. Ničs, 2007; K. Heds & Dž. Rīzs, 2006).

Turklāt dažu ekonomiskās diplomātijas instrumentu ietekmes faktiskā vērtība ir diezgan nevienmērīga, piemēram, tā ir atkarīga no: (1) analizēto valstu skaita - dažiem no šiem pētījumiem ir tikai viena mērķvalsts (piemēram, H. Kreusens & A. Ležūrs, 2011; K. Kangs, 2011), savukārt citi koncentrējas uz valstu kopumu (M. Venstra u.c., 2010; D. Ledermans u.c., 2010); (2) valstu attīstības līmeņa (M. Jakopa & P. Bergeiks 2011; H. Kreusens & A. Ležūrs, 2011); (3) *intensive* vai *extensive margin of trade* (R. Segura & Dž. Vilarubia, 2008; K. Martinkus u.c., 2011); (4) tirgoto preču diferenciacijas līmeņa (K. Martinkus, 2010).

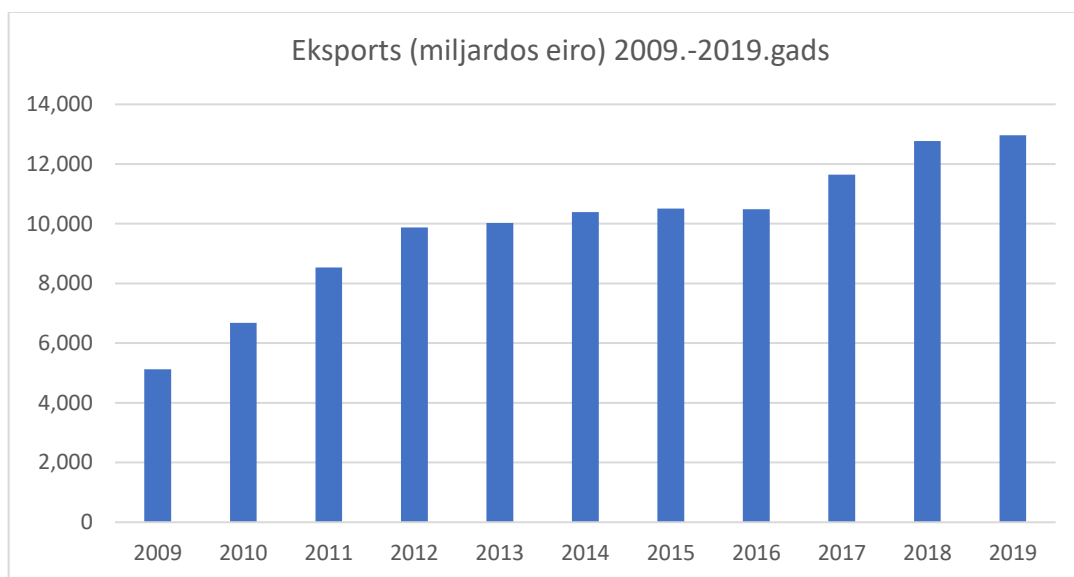
2.2. Latvijas eksports laika posmā no 2009. līdz 2019. gadam

Lai veiktu ekonomiskās diplomātijas, kā viena no eksporta ietekmējošajiem faktoriem, analīzi, pētījumā ir izvēlētas divdesmit valstis, kuras ir sadalītas divās grupās. Desmit no izvēlētajām valstīm ir tās, kurās Latvijai ir diplomātiskās pārstāvniecības, un desmit tās, kurās Latvijai nav diplomātiskās pārstāvniecības. Desmit valstis katrā no minētajām grupām tika izvēlētas balstoties uz Latvijas eksporta apjomu uz šīm valstīm – respektīvi, tika izvēlētas

¹³⁹ Head, K & Ries, J. (2006). Do Trade Missions Increase Trade? *Canadian Journal of Economics*, 43(3), p. 772

¹⁴⁰ Nitsch, V. (2007). State Visits and International Trade. *The World Economy*, 30(12), pp. 1797- 1816.

desmit valstis ar lielāko Latvijas eksporta apjomu abās minētajās grupās. Kopumā Latvijas eksports laika posmā no 2009. līdz 2019. gadam ir pieaudzis. Latvijas eksporta rādītāji attiecīgajā laika posmā aplūkojami attēlā 2.1.

2.1.att. Latvijas kopējais eksporta apjoms miljardos eiro laika posmā no 2009. – 2019. gadam

Avots: autores izveidots, pamatojoties uz CSP datiem - Latvijas kopējais eksports miljardos eiro laika posmā no 2009. – 2019. gadam.¹⁴¹

Analizējot augšāk minēto attēlu, ir redzams, ka Latvijas eksports minētajā periodā ir ar katru gadu palielinājies, izņemot 2016. gadu, kurā tas, salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu, ir nedaudz samazinājies. Attiecīgi, saskaņā ar Latvijas CSP datiem, viszemākais Latvijas eksporta apjoms bija 2009. gadā – 5,125 miljardi eiro, bet visaugstākais eksporta apjoms bija 2019. gadā, sasniedzot 12,965 miljardus eiro.¹⁴²

Kā jau tika minēts iepriekš, pētījumā tiks izmantoti dati no divdesmit valstīm – desmit, kurās Latvijai ir ārvalstu diplomātiskās pārstāvniecības (Lietuva, Igaunija, Krievija, Vācija, Zviedrija, Polija, Dānija, Apvienotā Karaliste, Somija un Norvēģija) un desmit valstīm, kurās Latvijai nav ārvalstu diplomātiskās pārstāvniecības (Alžīrija, Saūda Arābija, Kipra, Šveice, Rumānija, Bulgārija, Slovākija, Islande, Afganistāna, Irāna). Visas pētījumā izvēlētās valstis, kuras turpmāk tiks iekļautas šajā pētījumā, ir apkopotas 2.1. tabulā, attiecīgi sadalot tās divās grupās.

¹⁴¹ Centrālās statistikas pārvaldes datu bāze, Latvijas kopējais eksports miljonos eiro laika posmā no 2009. – 2019. gadam. Pieejams:

https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START_TIR_AT_ATD/ATD080/table/tableViewLayout1/

¹⁴² Turpat,

Valstu grupas, uz kurām Latvijai ir vislielākais eksports no 2009.-2019. gadam

N.p.k.	Valsts/ ir diplomātiskā pārstāvniecība	Valsts / nav diplomātiskās pārstāvniecības
1.	Lietuva	Alžīrija
2.	Igaunija	Saūda Arābija
3.	Krievija	Slovākija
4.	Vācija	Šveice
5.	Zviedrija	Kipra
6.	Polija	Afganistāna
7.	AK	Irāna
8.	Dānija	Bulgārija
9.	Somija	Rumānija
10.	Norvēģija	Islande

Avots: Autores izveidota tabula, pamatojoties uz ANO Comtrade statistikas datu bāzes datiem par Latvijas eksporta apjomu pa valstīm laika posmā no 2009.- 2019. gadam. Pieejams: <https://comtrade.un.org/data/>

Sākot ar 2009. gadu skaidri iezīmējas desmit lielākās Latvijas eksporta valstis, kurās atrodas Latvijas diplomātiskās pārstāvniecības. Tās ir: Lietuva, Igaunija, Krievija, Vācija, Zviedrija, Polija, Apvienotā Karaliste, Dānija, Somija un Norvēģija. Šo valstu kopējie eksporta dati uz Latviju laika posmā no 2009. līdz 2019. gadam atrodami attēlā 2.2.

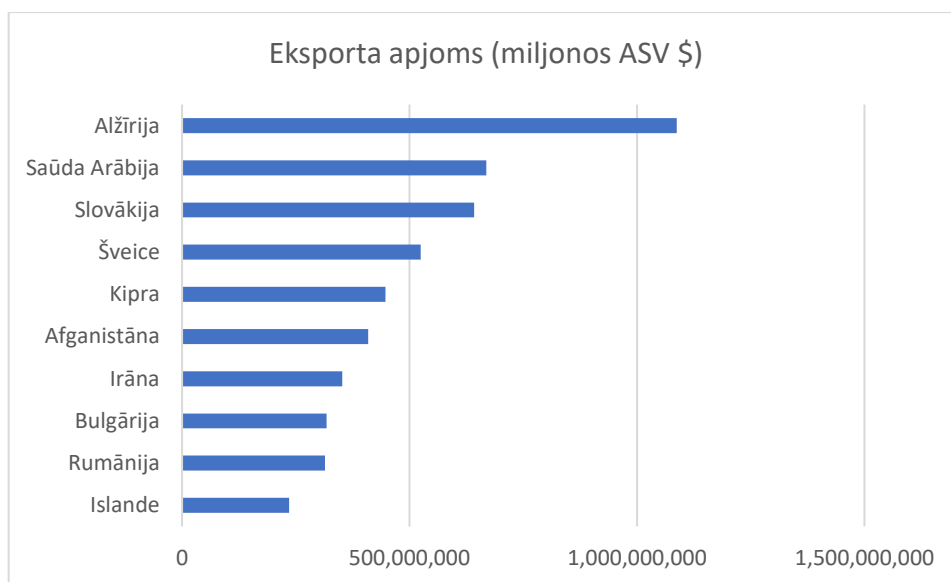

2.2. att. Latvijas eksporta apjoms miljardos ASV dolāru no 2009. līdz 2019. gadam uz valstīm, kurās Latvijai ir diplomātiskās pārstāvniecības

Avots: Autores izveidots, pamatojoties uz ANO Comtrade statistikas datu bāzes datiem par Latvijas eksporta apjomu pa valstīm laika posmā no 2009.- 2019. gadam. Pieejams: <https://comtrade.un.org/data/>

Laika posmā no 2009. līdz 2019. gadam izteiktu pirmo vietu ar vislielāko Latvijas eksporta apjomu ieņem Lietuva (21,323 miljardi ASV \$), otro pozīciju ieņem Igaunija (14,743 miljardi ASV \$), trešo vietu Krievija (12,945 miljardi ASV \$), ceturto pozīciju ieņem Vācija (miljardi ASV \$), piekto pozīciju ieņem Zviedrija (6,967 miljardi ASV \$), sesto vietu ieņem Polija (6,290 miljardi ASV \$), septīto vietu ieņem Apvienotā Karaliste (turpmāk – AK) (6,075 miljardi ASV \$), astoto vietu ieņem Dānija (5,414 miljardi ASV \$), devīto vietu ieņem Somija (3,225 miljardi ASV \$) un pēdējo- desmito vietu ieņem Norvēģija (3,204 miljardi ASV \$).¹⁴³

Analizējot Latvijas eksporta apjomus minētajā laika posmā, tika noteiktas arī tās desmit valstis, kurās Latvijai nav ārvalstu diplomātiskās pārstāvniecības, uz kurām Latvijas eksporta apjoms ir vislielākais. Tās ir: Alžīrija, Saūda Arābija, Slovākija, Šveice, Kipra, Afganistāna, Irāna, Bulgārija, Rumānija un Islande). Šo valstu kopējie eksporta dati uz Latviju laika posmā no 2009. līdz 2019. gadam atrodami attēlā 2.3.

2.3.att. Latvijas eksporta apjoms miljonos ASV dollāru no 2009. līdz 2019. gadam uz valstīm, kurās Latvijai nav diplomātiskās pārstāvniecības

Avots: Autores izveidots, pamatojoties uz ANO Comtrade statistikas datu bāzes datiem par Latvijas eksporta apjomu pa valstīm laika posmā no 2009.- 2019. gadam. Pieejams: <https://comtrade.un.org/data/>

Izteiktu pirmo vietu starp minētajām valstīm ieņem Alžīrija (1,087 miljardi ASV \$), otro vietu ieņem Saūda Arābija (668,423 miljoni ASV \$), trešo vietu ieņem Slovākija (642,136 miljoni ASV \$), ceturto vietu ieņem Šveice (524,695 miljoni ASV \$) piekto vietu ieņem Kipra (447,100 miljoni ASV \$), sesto vietu ieņem Afganistāna (409,042 miljoni ASV \$), septīto vietu ieņem Irāna (352,227 miljoni ASV \$), astoto vietu ieņem Bulgārija (317,534 miljoni ASV \$)

¹⁴³ ANO Comtrade statistikas datu bāze. Latvijas eksporta apjoms pa valstīm laika posmā no 2009.- 2019. gadam. Pieejams: <https://comtrade.un.org/data/>

devīto vietu ieņem Rumānija (313,905 miljoni ASV \$), un pēdējo desmito vietu šajā valstu grupā ieņem Islande (235,154 miljoni ASV \$) no Latvijas eksporta apjoma minētajā periodā.¹⁴⁴

Autore norāda, ka atšķirībā no pirmās valstu grupas, otrajā grupā attiecīgajā laika periodā desmit valstis ar augstāko eksporta apjomu gandrīz katrā gada griezumā atšķiras. Tāpat šajā grupā bija vairākas valstis, kuras vienu gadu sastādīja ļoti lielu eksporta apjomu, bet citu gadu ļoti mazu (piemēram, Afganistāna un Irāna).

2.3. Latvijas diplomātiskās pārstāvniecības ārvalstīs un izmantotie ekonomiskās diplomātijas instrumenti

Latvijas Republikai šobrīd ir 47 diplomātiskās un konsulārās pārstāvniecības: 37 vēstniecības, 6 pastāvīgās pārstāvniecības, 1 ģenerālkonsulāts un 2 konsulāti, 1 konsulārās nodaļas kanceleja.¹⁴⁵ Tāpat vairākās valstīs ir arī Latvijas goda konsuli. Pilns Latvijas ārvalstu pārstāvniecību saraksts ir redzams 2. pielikumā. Neskaitot vēstniecības un konsulātos, Latvija izmanto arī tādus ekonomiskās diplomātijas instrumentus kā eksporta veicināšanas aģentūras (turpmāk – EVA), ārvalstu birojus un valsts vizītes.

Galvenā EVA Latvijā ir Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra (turpmāk – LIAA), kas tika dibināta neigi pēc Latvijas valsts neatkarības atjaunošanas - 1993. gadā. LIAA mērķis ir veicināt Latvijas izaugsmi ar tādiem atbalsta instrumentiem, kas palīdz augt Latvijas eksportam ārvalstīs, piesaista investīciju plūsmas un palīdz jauniem uzņēmumiem augt un attīstīties, radot inovācijas un padarot Latviju par pievilcīgu tūrisma galamērķi.¹⁴⁶

LIAA darbības jomas ietver investīciju piesaisti, ārējās tirdzniecības veicināšanu, ārejo ekonomisko pārstāvniecību tīkla uzturēšanu, dalību Eiropas Biznesa atbalsta tīklā un citas. Attiecībā uz ārējās tirdzniecības veicināšanu, lai uzlabotu Latvijas uzņēmēju eksportspēju, LIAA organizē tirdzniecības misijas, nacionālos standus, eksporta seminārus, kontaktbiržas, kā arī individuālās vizītes.¹⁴⁷

- Tirdzniecības misijas - uzņēmēju vizītes uz ārvalstīm palīdz iegūt jaunus kontaktus, meklēt sadarbības partnerus un apzināt iespējas dažādos tirgos. Vizīšu laikā notiek gan biznesa forumi, semināri, uzņēmēju apaļā galda

¹⁴⁴ ANO Comtrade statistikas datu bāze, Latvijas eksporta apjoms pa valstīm laika posmā no 2009.- 2019. gadam. Pieejams: <https://comtrade.un.org/data/>

¹⁴⁵ LR Ārlietu ministrijas oficiālā mājas lapa. Pieejama: <https://www.mfa.gov.lv/vestniecibas-un-parstavniecibas>

¹⁴⁶ Latvijas investīciju un attīstības aģentūras oficiālā mājaslapa. Pieejama: <https://www.liaa.gov.lv/lv/par-mums/darbibas-jomas>

¹⁴⁷ Turpat,

tikšanās, kontaktbiržas, gan izstāžu apmeklējumi, individuālas tikšanās ar potenciālajiem sadarbības partneriem, gan arī neformāli pasākumi.

- Nacionālie stendi - nozaru stendos starptautiskajās nozaru izstādēs uzņēmēji var iepazīstināt ar saviem ražojumiem un pakalpojumiem, lai dibinātu jaunus kontaktus un atrastu vērtīgus sadarbības partnerus.
- Eksporta semināri - semināri ļauj sekot līdzi jaunumiem un tendencēm Latvijai būtiskos tirgos.
- Kontaktbiržas - LIAA palīdz uzņēmējiem meklēt potenciālos sadarbības partnerus gan individuālo uzņēmēju tikšanos laikā, gan kontaktbiržās, kas tiek rīkotas arī kā daļa no tirdzniecības misijas, izstāžu vai citu pasākumu laikā.
- Individuālās vizītes - tās galvenokārt tiek rīkotas uz valstīm, kurās atrodas LIAA pārstāvniecības vai Latvijas vēstniecības, ir noderīgs instruments partneru atrašanai.

LIAA veido un uztur Latvijas ārējās ekonomisko pārstāvniecību tīklu. Tās veido tiltu, kas savieno Latviju un tās uzņēmējus ar svarīgākajiem ārvalstu tirgiem. Pārstāvniecības atrodas ASV (Vašingtona), Apvienotajos Arābu Emirātos (Dubaija), Baltkrievijā (Minska), Dānijā (Kopenhāgena), Korejā (Dienvidkorejā), Francijā (Parīze), Japānā (Tokija), Krievijā (Maskava), Ķīnā (Pekina, Šanhaja un Ninbo), Lielbritānijā (Londona), Nīderlandē (Amsterdama), Norvēģijā (Oslo), Somijā (Helsinki), Vācijā (Berlīne, Frankfurte), Zviedrijā (Stokholma).¹⁴⁸

Vispusīgu informāciju par uzņēmējdarbību ES var iegūt ar Eiropas Biznesa attīstības tīkla (*Enterprise Europe Network* – turpmāk EEN) palīdzību, kas darbojas LIAA ietvaros. EEN, kas pēc Eiropas Komisijas iniciatīvas darbojas vairāk nekā 60 pasaules valstīs, palīdz mazajiem un vidējiem uzņēmumiem attīstīties starptautiskā vidē. EEN konsultē par jautājumiem, kas skar likumdošanu, uzņēmējdarbību, ārvalstu tirgus, finansējuma piesaisti, palīdz atrast sadarbības partnerus ārvalstīs, kā arī piedāvā tehnoloģiju un inovāciju auditu, palīdzot īstenot starptautisko tehnoloģiju pārneš. Latvijā tīkls savu darbību uzsāka 2008. gada 29. februārī kā viena no LIAA struktūrvienībām. Reģionos kā virzītājspēks, jau sākot no biznesa idejas rašanās, strādā 15 LIAA biznesa inkubatori, atbalstot tos, kas uzņēmējdarbībā vēl tikai sper pirmos soļus.

Vienlaikus, lai Latvija būtu pievilcīga investoriem, LIAA veicina uzņēmējdarbības videi labvēlīgu normatīvo aktu izstrādi, kā arī iestājas par stabilu nodokļu politiku, kvalificēta darbaspēka, infrastruktūras un atbalsta instrumentu pieejamību. Tāpat LIAA ir saņēmusi

¹⁴⁸ Latvijas investīciju un attīstības aģentūras oficiālā mājaslapa. Pieejama: <https://www.liaa.gov.lv/lv/parms/darbibas-jomas>

vairākus starptautiskus apbalvojumus, iegūstot Pasaules klases aģentūras (*World Class Agency*) statusu.¹⁴⁹ Kopumā var secināt, ka EVA un citas ārvalstu pārstāvniecības, galvenokārt, atrodas tajās valstīs, kurās Latvijai ir arī diplomātiskā pārstāvniecība, kas norāda uz to, ka primāri pirmā Latvijas pārstāvniecība ārvalstī ir tieši diplomātiskā pārstāvniecība.

Lai noteiktu kādi eksporta ietekmējošie faktori pastāv katrā no pētījumā izvēlētajām valstīm, nākamās apakšnodaļās (2.4, 2.5) tiks analizētas abas pētījumā iekļauto valstu grupas. Lai uzskatāmi sniegtu informāciju par eksportu ietekmējošajiem faktoriem katrā no valstīm, šie faktori un mainīgie lielumi tiks kārtoti tabulās. Apkopotā informācija un tabulas par katru valsti ir izveidotas, pamatojoties uz dažādiem informācijas avotiem: LR Ārlietu ministrijas oficiālo mājaslapu¹⁵⁰; Pasaules bankas datu bāzi¹⁵¹; Ģeogrāfiskās distances datu bāzi KNOEMA¹⁵²; Arnolda Spekkes grāmatu par Latvijas vēsturi¹⁵³; *World Population Review* mājaslapu¹⁵⁴ un ES oficiālo mājaslapu¹⁵⁵. Minētajās apakšnodaļās analizētie faktori un to mainīgie lielumi tālāk tiks izmantoti šī pētījuma 3. nodaļā, kurā tiks veikts ekonometriskais pētījums, izmantotojot tirdzniecības gravitācijas modeli.

2.4. Eksporta ietekmējošo faktoru analīze, valstīs, kurās Latvijai ir diplomātiskā pārstāvniecība

Lietuva

Sadarbība un konverģence starp Latviju un Lietuvu joprojām ir galvenā tendence abu valstu attiecībās. Vienlaikus Latvija kopā ar Lietuvu un Igauniju izceļas kā demokrātijas līderes starp postpadomju valstīm un ir vienīgās postpadomju valstis, kas pievienojušās NATO un ES.¹⁵⁶ Latvijas un Lietuvas politiskais dialogs ir regulārs un aktīvs visdažādākajos līmeņos, abas valstis saista cieša sadarbība, kopīgas intereses Baltijas jūras reģionā un stratēģiska

¹⁴⁹ Latvijas investīciju un attīstības aģentūras oficiālā mājaslapa. Pieejama: <https://www.liaa.gov.lv/lv/parmums/darbibas-jomas>

¹⁵⁰ LR Ārlietu ministrijas oficiālā mājas lapa. Pieejama: <https://www.mfa.gov.lv/vestniecibas-un-parstavniecibas>

¹⁵¹ Pasaules Bankas datu bāze. World Governance Indicators. Pieejama: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>

¹⁵² The Geographical Distance (GeoDist) Database KNOEMA. Pieejama: <https://knoema.com/CEPGDD2019/the-geographical-distance-geodist-database>

¹⁵³ Spekke, A. (2003). Latvijas vēsture. Jumava

¹⁵⁴ World Population Review, Landlocked countries 2021. Pieejama: [Landlocked Countries 2021 \(worldpopulationreview.com\)](https://worldpopulationreview.com/landlocked-countries-2021)

¹⁵⁵ Eiropas Savienības oficiālā mājaslapa. Pieejama: [Eiropas Savienības oficiālā tīmekļa vietne | Eiropas Savienība \(europa.eu\)](https://europa.eu/europa/)

¹⁵⁶ Derek E. Mix. (2020). Estonia, Latvia, and Lithuania: Background and U.S.-Baltic Relations, Congressional Research Service Report. Pieejams: <https://fas.org/sgp/crs/row/R46139.pdf>

partnerība ES un NATO ietvaros.¹⁵⁷ Latvijai un Lietuvai ir līdzība dažādās jomās - ekonomiskajā attīstībā, noieta tirgus orientācijā un ģeogrāfiskajā stāvoklī, kas rada pamatu abu valstu pozitīvai ekonomiskai sāncensībai, un tieši ar Lietuvu ir saistītas svarīgas Latvijas ekonomiskās intereses.¹⁵⁸

Latvijas un Lietuvas diplomātiskās attiecības tika nodibinātas 1919. gadā un atjaunotas 1991. gadā uzreiz pēc Latvijas valsts neatkarības atjaunošanas. Latvijas un Lietuvas valdības aktīvi meklē papildus iespējas sadarbībai, un uz to norāda arī abu valstu augstāko amatpersonu regulārās divpusējās vizītes.¹⁵⁹ Apkopojums par eksportu ietekmējošajiem faktoriem Lietuvas gadījumā ir redzams 2.2. tabulā.

2.2.tabula

Eksportu ietekmējošo faktoru analīze laika posmā no 2009.-2019.gadam – Lietuva

Faktors/ mainīgais	Rezultāts
Vēsturiskā saikne	Jā
Pieeja jūrai/okeānam	Jā
Distance starp galvaspilsētām (km)	263 km
Vēstniecība/ konsulāts	Jā
Cita ārvalstu pārstāvniecība eksporta veicināšanā	Jā/ LTPL
Vidējais politiskās stabilitātes indekss (2009-2019)	72.3
Kopīgs tirdzniecības bloks	Jā/ ES
Vidējais IKP miljardos ASV \$ (2009-2019)	43,647.62

Avots: Autores izveidota, pamatojoties uz iepriekš minētajiem datu avotiem.

Attiecībā uz vēsturiskajām saiknēm tradicionāli Latvija un Lietuva tiek uzskatītas par viena otrai vistuvākajām valstīm, īpaši valodas un etnokultūras nozīmē, tām ir ne mazums vēsturisko saikņu. Latvijas un Lietuvas galvenais kopīguma aspekts ir abu tautu radniecīgums – latvieši un lietuvieši ir baltu tautas. Latvijas un Lietuvas kopējais vēsturiskais mantojums ir radījis dažādus biznesa un kultūras sakarus un personiskās pazīšanās, kas ir pamatā arī ekonomiskajai sadarbībai.¹⁶⁰ Latvijai ar Lietuvai ir kopīga piekļuve ūdens ceļam – Baltijas jūrai. Tāpat Lietuvas un Latvijas faktiskā distance starp valstu galvaspilsētām ir vien 263 km.¹⁶¹

¹⁵⁷ LR Ārlietu ministrijas oficiālā mājas lapa. Pieejama: <https://www.mfa.gov.lv/vestniecibas-un-parstavniecibas>

¹⁵⁸ Latvijas un Lietuvas attiecības - savstarpēja uzticēšanās un sadarbība. Publicēts oficiālajā laikrakstā "Latvijas Vēstnesis", 26.05.1999., Nr. 171/172. Pieejams: <https://www.vestnesis.lv/ta/id/24659>

¹⁵⁹ LR Ārlietu ministrijas oficiālā mājas lapa. Pieejama: <https://www.mfa.gov.lv/vestniecibas-un-parstavniecibas>

¹⁶⁰ Turpat,

¹⁶¹ The Geographical Distance (GeoDist) Database KNOEMA. Pieejama: <https://knoema.com/CEPGDD2019/the-geographical-distance-geodist-database>

Bez LR vēstniecības Viļņā, Lietuva darbojas arī Latvijas tirdzniecības palāta (turpmāk – LTPL), kas ir 2005. gadā dibināta bezpeļņas organizācija. LTPL galvenie mērķi: (1) veicināt biznesa attiecības starp Latviju un Lietuvu; (2) pārstāvēt biedru ekonomiskās intereses; (3) piedalīties Latvijas uzņēmumu pozitīvā tēla veidošanā ārzemēs. Starp LTPL funkcijām ietilpst:¹⁶²

- sadarbības partneru meklēšana;
- uzņēmumu atlase (tiek sagatavota informācija par attiecīgās nozares tirgu un konkrētu uzņēmumu profiliem);
- biznesa tikšanās organizēšana;
- konsultācijas uzņēmējdarbības uzsākšana (konsultācijas par uzņēmuma dibināšanu, atbalsta programmām, atļaujām, licencēm, konkursiem, personālu un citām tēmām. Tiek sniegta informācija par attiecīgo nozari un par jau tirgū esošajiem uzņēmumiem);
- uzņēmuma informatīvā materiāla izsūtīšana;
- pasākumu organizēšana un citi.

Tā kā Lietuva un Latvija abas ir ES dalībvalstis, abām valstis vienlaicīgi ir arī kopīga tirdzniecības bloka dalībvalstis. Latvijas eksporta apjoms uz Lietuvu minētajā laika periodā ir aplūkojams 2.4. attēlā.

2.4.att. Latvijas eksporta apjoms uz Lietuvu no 2009. līdz 2019. gadam

Avots: Autores izveidots, pamatojoties uz ANO Comtrade statistikas datu bāzes datiem par Latvijas eksporta apjomu uz Lietuvu laika posmā no 2009.- 2019. gadam. Pieejams: <https://comtrade.un.org/data/>

Aplūkojot augstāk minēto attēlu, ir redzams, ka Latvijas eksporta apjoms uz Lietuvu attiecīgajā laika periodā kopumā ir audzis. Vismazākais eksporta apjoms Latvijai uz Lietuvu

¹⁶² Latvijas tirdzniecības palātas Lietuvā oficiālā mājaslapa. Pieejama: <http://www.lccl.lt/LV.php>

bija 2009. gadā, sastādot nedaudz vairāk kā 1,175 miljardus ASV \$, taču vislielākais eksporta apjoms bija 2014. gadā, sastādot vairāk kā 2,733 miljardus ASV \$.¹⁶³ Lietuvas vidējais IKP attiecīgajā laika posmā ir 43,647.62, bet vidējais politiskās stabilitātes indekss bija 72.3, kas norāda uz to, ka valstī ir politiskā stabilitāte un salīdzinoši mazs skaits politiski motivētu vardarbīgu konfliktu.¹⁶⁴

Igaunija

Igaunija, tāpat kā Lietuva, kopā ar Latviju veido trīs Baltijas valstis. Latvija ar Igauniju ir nodibinājusi labas kaimiņattiecības uz izcilas politiskās attiecības. Ciešās un draudzīgās saites starp Igauniju un Latviju balstās uz mūsu vēsturiskajiem un kultūras sakariem, līdzīgiem ārpolitikas mērķiem un arvien pieaugošajām tirdzniecības un tūrisma attiecībām.¹⁶⁵ Apkopojums par eksportu ietekmējošajiem faktoriem Igaunijas gadījumā ir redzams 2.3. tabulā.

2.3. tabula

Eksportu ietekmējošo faktoru analīze – Igaunija

Faktors/ mainīgais	Rezultāts
Vēsturiskā saikne	Jā
Pieceja jūrai/okeānam	Jā
Distance starp galvaspilsētām (km)	277 km
Vēstniecība/ konsulāts	Jā
Cita ārvalstu pārstāvniecība eksporta veicināšanā	Nē
Vidējais politiskās stabilitātes indekss (2009-2019)	67.7
Kopīgs tirdzniecības bloks	Jā/ES
Vidējais IKP miljardos ASV \$ (2009-2019)	23,015.51

Avots: Autore izveidota, pamatojoties uz iepriekš minētajiem datu avotiem.

Kaut gan Latviju un Igauniju nevieno tik cieša vēsturiskā saikne kā Latviju un Lietuvu, starp abām valstīm pastāv cieša sadarbība dažādās jomās, tostarp uz intensīva ekonomiskā sadarbība.¹⁶⁶ Latvijas un Igaunijas ģeogrāfiskais tuvums un kopējā robeža ir radījusi dažādus biznesa un kultūras sakarus un personiskās pazīšanās, veidojot pamatu arī ekonomiskajai

¹⁶³ ANO Comtrade statistikas datu bāze. Latvijas eksporta apjoms uz Lietuvu laika posmā no 2009.- 2019. gadam. Pieejama: <https://comtrade.un.org/data/>

¹⁶⁴ Pasaules Bankas datu bāze. World Governance Indicators. Pieejama: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>

¹⁶⁵ LR vēstniecības Igaunijā oficiālā mājaslapa. Pieejama: <https://riga.mfa.ee/estonia-and-latvia/history-of-diplomatic-relations/>

¹⁶⁶ LR Ārlietu ministrijas oficiālā mājas lapa. Pieejama: <https://www.mfa.gov.lv/vestniecibas-un-parstavniecibas>

sadarbībai. Latvijai ar Igauniju ir kopīgs ūdens ceļš – Baltijas jūra.¹⁶⁷ Igaunijas un Latvijas faktiskā distance starp valstu galvaspilsētām - Tallinu un Rīgu ir 277 km.¹⁶⁸

Latvijas un Igaunijas diplomātiskās attiecības tika nodibinātas 1919. gadā un atjaunotas 1991. gadā. Tallinā atrodas LR vēstniecība, kā arī Igaunijā darbojas viens Latvijas goda konsuls Ida-Virumā apriņķī.¹⁶⁹ Tā kā Igaunija un Latvija abas ir ES dalībvalstis, abām valstis vienlaicīgi ir arī kopīga tirdzniecības bloka dalībvalstis. Latvijas eksporta apjoms uz Igauniju minētajā laika periodā ir aplūkojams 2.5. attēlā.

2.5. att. Latvijas eksporta apjoms uz Igauniju no 2009. līdz 2019. gadam

Avots: Autores izveidots, pamatojoties uz ANO Comtrade statistikas datu bāzes datiem par Latvijas eksporta apjomu uz Igauniju laika posmā no 2009.- 2019. gadam. Pieejams: <https://comtrade.un.org/data/>

Attēlā augstāk ir redzams, ka Latvijas eksports uz Igauniju kopumā ir audzis. Vismazākais eksporta apjoms Latvijai uz Igauniju bija 2009. gadā, sastādot nedaudz vairāk kā 1,032 miljardus ASV \$, taču vislielākais eksporta apjoms bija 2013. gadā, sastādot vairāk kā 1,693 miljardus ASV \$.¹⁷⁰ Igaunijas vidējais IKP attiecīgajā laika posmā ir 23,015.51, bet vidējais politiskās stabilitātes indekss ir 67.7, kas norāda uz to, ka valstī ir politiskā stabilitāte un salīdzinoši ļoti mazs politiski motivētu vardarbīgu konfliktu skaits.¹⁷¹

¹⁶⁷ Rutkis, J. (2018) Valsts robežsardze, Latvijas ģeogrāfija. Stokholma.

¹⁶⁸ The Geographical Distance (GeoDist) Database KNOEMA. Pieejama: <https://knoema.com/CEPGDD2019/the-geographical-distance-geodist-database>

¹⁶⁹ LR Ārlietu ministrijas oficiālā mājas lapa. Pieejama: <https://www.mfa.gov.lv/vestniecibas-un-parstavniecibas>

¹⁷⁰ ANO Comtrade statistikas datu bāze. Latvijas eksporta apjoms uz Igauniju laika posmā no 2009.- 2019. gadam. Pieejams: <https://comtrade.un.org/data/>

¹⁷¹ Pasaulē Bankas datu bāze. World Governance Indicators. Pieejama: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>

Krievija

Latvijas un Krievijas divpusējo attiecību dinamiku ietekmē arī ES - Krievijas attiecību kopējā virzība. Latvija divpusējās attiecības ar Krieviju veido pragmatiski, uzturot dialogu un starpnozaru sadarbību, kas, galvenokārt, īstenojas jomās, kuras nav pakļautas sankciju ietekmei, piemēram, pārrobežu sadarbība, transports, loģistika, cīņa pret organizēto noziedzību un nelegālā migrācija, kā arī kultūra.¹⁷² Apkopojums par eksportu ietekmējošajiem faktoriem Krievijas gadījumā ir redzams 2.4. tabulā.

2.4.tabula

Eksportu ietekmējošo faktoru analīze – Krievija

Faktors/ mainīgais	Rezultāts
Vēsturiskā saikne/ koloniālās attiecības	Jā
Pieeja jūrai/okeānam	Jā
Distance starp galvaspilsētām (km)	847 km
Vēstniecība/ konsulāts	Jā
Cita ārvalstu pārstāvniecība eksporta veicināšanā	Jā/ LIAA
Vidējais politiskās stabilitātes indekss (2009-2019)	19.8
Kopīgs tirdzniecības bloks	Nē
Vidējais IKP triljonos ASV \$ (2009-2019)	1,648,589.16

Avots: Autores izveidota, pamatojoties uz iepriekš minētajiem datu avotiem.

Latviju un Krieviju vieno spēcīga vēsturiskā saikne, ņemot vērā Latvijas iekļaušanu Padomju Sociālistisko Republiku Savienības (turpmāk - PSRS) sastāvā. Abām valstīm ir kopīga piekļuve Baltijas jūrai un papildus Krievijai ir piekļuve arī citiem ūdens ceļiem. Krievijas un Latvijas faktiskā distance starp valstu galvaspilsētām ir 847 km.¹⁷³

Krievija Latvijas valstisko neatkarību atzina 1991. gadā, bet 4. oktobrī LR un Krievijas Federācija parakstīja protokolu par diplomātisko attiecību nodibināšanu. Krievijā pastāv vairākas LR diplomātiskās un konsulārās pārstāvniecības: vēstniecība (Maskavā), ģenerālkonsulāts (Sanktpēterburgā), konsulāts (Pleskavā), LR vēstniecības Krievijā Konsulārās nodaļas kanceleja (Kaļiņingradā).¹⁷⁴ Tāpat Maskavā darbojas LIAA pārstāvniecība.¹⁷⁵

¹⁷² LR Ārlietu ministrijas oficiālā mājas lapa. Pieejama: <https://www.mfa.gov.lv/vestniecibas-un-parstavniecibas>

¹⁷³ The Geographical Distance (GeoDist) Database KNOEMA. Pieejama: <https://knoema.com/CEPGDD2019/the-geographical-distance-geodist-database>

¹⁷⁴ LR Ārlietu ministrijas oficiālā mājas lapa. Pieejama: <https://www.mfa.gov.lv/arpolitika/divpusejas-attiecibas/latvijas-un-krievijas-attiecibas>

¹⁷⁵ Latvijas investīciju un attīstības aģentūras oficiālā mājaslapa. Pieejama: <https://www.liaa.gov.lv/lv/filiale/liaa-parstavnieciba-krievija>

Vienlaikus kopš 2006. gada darbojas divpusēji izveidotā Starpvaldību komisija ekonomiskās, zinātniski tehniskās, humanitārās un kultūras sadarbības jomās (turpmāk - SVK). Tās ietvaros ir izveidotas 5 darba grupas: 1) Ekonomisko jautājumu; 2) Transporta jautājumu; 3) Humanitārās; 4) Robežšķērsošanas un 5) Reģionālās sadarbības darba grupas. SVK izveide ir arī juridiskais pamats tirdzniecībai un ekonomiskajām attiecībām starp Krieviju un Latviju. Latvija savas intereses attiecībās ar Krieviju īsteno arī starptautisko organizāciju ietvaros.¹⁷⁶

Latvija un Krievija nav kopīga tirdzniecības bloka dalībnieces. Krievija ir nemainīgi saglabājusi trešo vietu kā lielākais Latvijas preču eksporta partneris. Galvenās eksporta preces: pārtikas rūpniecības produkti (galvenokārt alkoholiskie dzērieni), mašīnas, mehānismi un elektriskās iekārtas, ķīmiskās rūpniecības un tās saskarnozares produkcija (galvenokārt medikamenti), plastmasas izstrādājumi.¹⁷⁷ Latvijas eksporta apjoms uz Krieviju minētajā laika periodā ir aplūkojams 2.6. attēlā.

2.6. att. Latvijas eksporta apjoms uz Krieviju no 2009. līdz 2019. gadam

Avots: Autores izveidots, pamatojoties uz ANO Comtrade statistikas datu bāzes datiem par Latvijas eksporta apjomu uz Krieviju laika posmā no 2009.- 2019. gadam. Pieejams: <https://comtrade.un.org/data/>

Attēlā augstāk ir redzams, ka Latvijas eksports uz Krieviju ir gan audzis, gan pazeminājies. Vismazākais eksporta apjoms Latvijai uz Krieviju bija 2009. gadā, sastādot nedaudz vairāk kā 878 miljonus ASV \$, taču vislielākais eksporta apjoms bija 2013. gadā, sastādot vairāk kā 1,551 miljardus ASV \$.¹⁷⁸ Krievijas vidējais IKP attiecīgajā laika posmā ir

¹⁷⁶ LR Ārlietu ministrijas oficiālā mājas lapa. Pieejama: <https://www.mfa.gov.lv/arpolitika/divpusejas-attiecibas/latvijas-un-krievijas-attiecibas>

¹⁷⁷ Centrālās statistikas pārvaldes datu bāze, Latvijas eksports uz Krieviju pa preču grupām laika posmā no 2009. – 2019. gadam. Pieejams:

https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START_TIR_AT_ATD/ATD080/table/tableViewLayout1/

¹⁷⁸ ANO Comtrade statistikas datu bāze. Latvijas eksporta apjoms uz Krieviju laika posmā no 2009.- 2019. gadam. Pieejama: <https://comtrade.un.org/data/>

1,648,589.16, bet vidējais politiskās stabilitātes indekss ir 19.78, kas norāda uz to, ka valstī ir ir zema politiskā stabilitāte un salīdzinoši liels skaits politiski motivētu vardarbīgu konfliktu.¹⁷⁹

Vācija

Diplomātiskās attiecības starp Latviju un Vāciju tika nodibinātas 1921. gadā, kad Vācija *de iure* atzina Latvijas valsts pastāvēšanu. 1991. gadā tika atjaunotas abu valstu divpusējās attiecības. Apkopojums par eksportu ietekmējošajiem faktoriem Vācijas gadījumā ir redzams 2.5. tabulā.

2.5.tabula

Eksportu ietekmējošo faktoru analīze – Vācija

Faktors/ mainīgais	Rezultāts
Vēsturiskā saikne	Nē
Pieceja jūrai/okeānam	Jā
Distance starp galvaspilsētām (km)	842 km
Vēstniecība/ konsulāts	Jā
Cita ārvalstu pārstāvniecība eksporta veicināšanā	Jā/ LIAA
Vidējais politiskās stabilitātes indekss (2009-2019)	71.3
Kopīgs tirdzniecības bloks	Jā/ ES
Vidējais IKP triljonos ASV \$ (2009-2019)	3,648,880.84

Avots: Autores izveidota, pamatojoties uz iepriekš minētajiem datu avotiem.

Lai gan Latvijas un Vācijas starpā nav izteikta vēsturiskā saikne, starp abām valstīm pastāv labas starpvalstu attiecības. Tās raksturo aktīva divpusējo vizīšu apmaiņa, dinamiskas ekonomiskās attiecības, regulāri starpparlamentārie kontakti, tieša sadarbība ar federālajām zemēm, kā arī plaša sadarbība dažādu institūciju starpā.¹⁸⁰ Abām valstīm ir kopīga piekļuve Baltijas jūrai. Papildus Vācijai ir piekļuve arī Ziemeļjūrai. Distance starp valstu galvaspilsētām - Berlīni un Rīgu ir 842 km.¹⁸¹

Vācijā atrodas LR vēstniecība un papildus Vācijā darbojas 6 LR goda konsuli. Vienlaikus Vācijā atrodas divas Latvijas ekonomiskās un tirdzniecības pārstāvniecības: Berlīnē darbojas Latvijas Ārējā ekonomiskā pārstāvniecība (LIAA ietvaros) un Minhenē darbojas Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras pārstāvniecība. Tāpat, lai vēl plašāk

¹⁷⁹ Pasaules Bankas datu bāze. World Governance Indicators. Pieejama:

<https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>

¹⁸⁰ LR Ārlietu ministrijas oficiālā mājas lapa. Pieejama: <https://www.mfa.gov.lv/arpolitika/divpusejas-attiecibas/latvijas-un-vacijas-attiecibas>

¹⁸¹ The Geographical Distance (GeoDist) Database KNOEMA. Pieejama: <https://knoema.com/CEPGDD2019/the-geographical-distance-geodist-database>

pasaulē stāstītu par sadarbības iespējām ar Latviju un iepazīstinātu ārvalstu kompānijas ar uzņēmējdarbības vidi Latvijā, papildus Latvijas ārējām ekonomiskajām pārstāvēniecībām ir izveidots LIAA sabiedrisko pārstāvju tīklu ārvalstīs. Tie ir cilvēki, kuri redz Latvijas neizmantotās iespējas valstīs, kurās tie dzīvo un strādā, un ir gatavi ar savu pieredzi, zināšanām un biznesa kontaktiem dalīties, lai Latvijas vārds kļūtu atpazīstamāks un uzņēmumi atrastu jaunus biznesa partnerus. Viens no šādiem sabiedriskajiem pārstāvjiem ārvalstīs rezidē Vācijā.¹⁸²

Vācija ierindojās 4. vietā starp visām tām valstīm, uz kurām tika eksportētas Latvijas preces. Galvenās eksporta preces: koksne un tās izstrādājumi, metāli un to izstrādājumi un augu valsts produkti.¹⁸³ Abas valstis ir kopīga tirdzniecības bloka – ES dalībvalstis. Latvijas eksporta apjoms uz Vāciju minētajā laika periodā ir aplūkojams 2.7. attēlā.

2.7. att. Latvijas eksporta apjoms uz Vāciju no 2009. līdz 2019. gadam

Avots: Autore izveidots, pamatojoties uz ANO Comtrade statistikas datu bāzes datiem par Latvijas eksporta apjomu uz Vāciju laika posmā no 2009.- 2019. gadam. Pieejams: <https://comtrade.un.org/data/>

Attēlā augstāk ir redzams, ka Latvijas eksports uz Vāciju kopumā ir audzis. Vismazākais eksporta apjoms Latvijai uz Vāciju bija 2009. gadā, sastādot nedaudz vairāk kā 625 miljonus ASV dolāru, taču vislielākais eksporta apjoms bija 2019. gadā, sastādot vairāk kā 1,045 miljardus ASV dolāru.¹⁸⁴ Vācijas vidējais IKP attiecīgajā laika posmā ir 3,648,880.84, kas ir lielākais IKP starp valstīm, uz kurām Latvija eksportē. Savukārt Vācijas vidējais politiskās

¹⁸² Latvijas investīciju un attīstības aģentūras oficiālā mājaslapa. Pieejama: <https://www.liaa.gov.lv/lv/sabiedriskie-parstavji-arvalstis>

¹⁸³ Centrālās statistikas pārvaldes datu bāze, Latvijas eksports uz Vāciju pa preču grupām laika posmā no 2009. – 2019. gadam. Pieejams: https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START_TIR_AT_ATD/ATD080/table/tableViewLayout1/

¹⁸⁴ ANO Comtrade statistikas datu bāzes dati. Latvijas eksporta apjomu uz Lietuvu laika posmā no 2009.- 2019. gadam. Pieejama: <https://comtrade.un.org/data/>

stabilitātes indekss ir 71.3, kas norāda uz to, ka valstī ir politiskā stabilitāte un salīdzinoši zems politiski motivētu vardarbīgo konfliktu līmenis.¹⁸⁵

Zviedrija

Latviju un Zviedriju vieno vēsturiskas saites un intensīva divpusējā sadarbība, kuras pamatā ir ciešs visu līmeņu un jomu dialogs un kopīga vēlme nodrošināt stabilitāti, labklājību un drošību Baltijas jūras reģionā un Eiropā kopumā. Notiek regulāras valstu augstāko amatpersonu tikšanās, noturīga un sekmīga ir praktiskā sadarbība starp parlamentiem, nozaru ministrijām, pašvaldībām un nevalstiskajām organizācijām. Zviedrija ir viena no nozīmīgākajām Latvijas ekonomiskās sadarbības partnervalstīm. 1921. gadā Zviedrija atzina Latvijas valsti *de iure*. Abu valstu diplomātiskās attiecības tika atjaunotas 1991. gadā. Zviedrijas vēstniecība, kas Rīgā tika atklāta 1991. gadā bija viena no pirmajām ārvalstu vēstniecībām atjaunotajā neatkarīgajā Latvijā. Papildus Zviedrijā darbojas septiņi LR goda konsuli.¹⁸⁶ Apkopojums par eksportu ietekmējošajiem faktoriem Zviedrijas gadījumā ir redzams 2.6. tabulā.

2.6.tabula

Eksportu ietekmējošo faktoru analīze – Zviedrija

Faktors/ mainīgais	Rezultāts
Vēsturiskā saikne	Jā
Pieceja jūrai/okeānam	Jā
Distance starp galvaspilsētām (km)	441 km
Vēstniecība/ konsulāts	Jā
Cita ārvalstu pārstāvniecība eksporta veicināšanā	Jā/LIAA
Vidējais politiskās stabilitātes indekss (2009-2019)	86.7
Kopīgs tirdzniecības bloks	Jā/ ES
Vidējais IKP miljardos ASV \$ (2009-2019)	539,802.09

Avots: Autores izveidota, pamatojoties uz iepriekš minētajiem datu avotiem.

Zviedrija ir ārvalstu investīciju līdere Latvijā un nozīmīga Latvijas ārējās tirdzniecības partnere. Stokholmā darbojas Latvijas ārējā ekonomiskā pārstāvniecība Zviedrijā LIAA ietvaros, kas Latvijas uzņēmējiem kalpo par tiltu uz Zviedrijas tirgu, kā arī veicina Zviedrijas investīciju ienākšanu Latvijā. Lai rastu konkrētus risinājumus Latvijas uzņēmumu eksporta

¹⁸⁵ Pasaules Bankas datu bāze. World Governance Indicators. Pieejama:

<https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>

¹⁸⁶ LR Ārlietu ministrijas oficiālā mājaslapa. Pieejams: <https://www.mfa.gov.lv/arpolitika/divpusejas-attiecibas/latvijas-un-zviedrijas-attiecibas>

apjomu palielināšanai un tirgu paplašināšanai, pārstāvniecība ciešā sadarbībā ar Latvijas vēstniecību Zviedrijā rīko Latvijas uzņēmēju tirdzniecības misijas, kontaktbiržas un citus pasākumus.¹⁸⁷ 2019. gada tika dibināts Zviedrijas-Latvijas sadarbības fonds, kas ir neatkarīgs fonds ar mērķi stiprināt saites starp abām valstīm. Ieņēmumi no fonda kapitāla paredzēti, lai atbalstītu projektus, stimulējot savstarpēju apmaiņu starp grupām, organizācijām un indivīdiem.¹⁸⁸

Abām valstīm ir piekļuve Baltijas jūrai un Zviedrijai papildus ir piekļuve arī Ziemeļjūrai. Distance starp abu valstu galvaspilsētām ir 441 km.¹⁸⁹ Attiecībā uz dalību kopīgā tirdzniecības blokā Zviedrija, tāpat kā Latvija, ir ES dalībvalsts. Latvijas eksporta apjoms uz Zviedriju minētajā laika periodā ir aplūkojams 2.8. attēlā.

2.8. att. Latvijas eksporta apjoms uz Zviedriju no 2009. līdz 2019. gadam

Avots: Autores izveidots, pamatojoties uz ANO Comtrade statistikas datu bāzes datiem par Latvijas eksporta apjomu uz Zviedriju laika posmā no 2009.- 2019. gadam. Pieejams: <https://comtrade.un.org/data/>

Attēlā augstāk ir redzams, ka Latvijas eksports uz Zviedriju kopumā ir audzis. Vismazākais eksporta apjoms Latvijai uz Zviedriju bija 2009. gadā, sastādot nedaudz vairāk kā 436 miljonus ASV \$, taču vislielākais eksporta apjoms bija 2018. gadā, sastādot vairāk kā 1,074 miljardus ASV \$.¹⁹⁰ Zviedrijas vidējais IKP attiecīgajā laika posmā ir 539,802.09 bet vidējais

¹⁸⁷ LR Ārlietu ministrijas oficiālā mājaslapa. Pieejams: <https://www.mfa.gov.lv/arpolitika/divpusejas-attiecibas/latvijas-un-zviedrijas-attiecibas>

¹⁸⁸ Zviedrijas-Latvijas sadarbības fonda oficiālā mājaslapa. Pieejama: <https://swelatfund.org/par-mums>

¹⁸⁹ The Geographical Distance (GeoDist) Database KNOEMA. Pieejama: <https://knoema.com/CEPGDD2019/the-geographical-distance-geodist-database>

¹⁹⁰ ANO Comtrade statistikas datu bāzes dati. Latvijas eksporta apjoms uz Zviedriju laika posmā no 2009.- 2019. gadam. Pieejama: <https://comtrade.un.org/data/>

politiskās stabilitātes indekss ir 86.7, kas norāda uz to, ka valstī ir salīdzinoši augsta politiskā stabilitāte un salīdzinoši mazs skaits politiski motivētu vardarbīgu konfliktu.¹⁹¹

Polija

Polija ir nozīmīgs Latvijas ārējās tirdzniecības partneris un abu valstu starpā pastāv stabilas ekonomiskās attiecības. Polija Latvijas valsts neatkarību atzina 1921. gadā. Pēc Latvijas Republikas neatkarības atgūšanas diplomātiskās attiecības tika atjaunotas 1991. gadā. Pilnvērtīgu darbību Latvijas vēstniecība Polijā uzsāka 1993. gadā. Papildus Latvijas vēstniecībai Varšava, Polijā darbojas četri Latvijas goda konsuli.¹⁹² Apkopojums par eksportu ietekmējošajiem faktoriem Polijas gadījumā ir 2.7. redzams tabulā.

2.7. tabula

Eksportu ietekmējošo faktoru analīze – Polija

Faktors/ mainīgais	Rezultāts
Vēsturiskā saikne	Jā
Pieceja jūrai/okeānam	Jā
Distance starp galvaspilsētām (km)	559 km
Vēstniecība/ konsulāts	Jā
Cita ārvalstu pārstāvniecība eksporta veicināšanā	Nē
Vidējais politiskās stabilitātes indekss (2009-2019)	75.1
Kopīgs tirdzniecības bloks	Jā/ ES
Vidējais IKP miljardos ASV \$ (2009-2019)	541,550.87

Avots: Autore izveidota, pamatojoties uz iepriekš minētajiem datu avotiem.

Latvijas un Polijas tautas vieno senas vēsturiskas saiknes, kuru sākums ir meklējams 16.gadsimtā. Šo ciešo kultūrvēsturisko sakaru rezultātā Latvijā dzīvo liela poļu kopiena, savukārt Polijā dzīvo daudz latviešu.¹⁹³ Abām valstīm ir piekļuve Baltijas jūrai. Distance starp abu valstu galvaspilsētām ir 559 km.¹⁹⁴ Līdzīgi kā gandrīz visas iepriekš minētas valstis, Polija un Latvijas abas ir ES dalībvalstis, līdz ar to tām ir dalība kopīgā tirdzniecības blokā. Latvijas eksporta apjoms uz Poliju minētajā laika periodā ir aplūkojams 2.9. attēlā.

¹⁹¹ Pasaulē Bankas datu bāze. World Governance Indicators. Pieejama:

<https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>

¹⁹² LR Ārlietu ministrijas oficiālā mājas lapa. Pieejama

<https://www.mfa.gov.lv/arpolitika/divpusejas-attiecibas/latvijas-un-polijas-attiecibas>

¹⁹³ Turpat,

¹⁹⁴ The Geographical Distance (GeoDist) Database KNOEMA. Pieejama: <https://knoema.com/CEPGDD2019/the-geographical-distance-geodist-database>

2.9. att. Latvijas eksporta apjoms uz Poliju no 2009. līdz 2019. gadam

Avots: Autores izveidots, pamatojoties uz ANO Comtrade statistikas datu bāzes datiem par Latvijas eksporta apjomu uz Poliju laika posmā no 2009.- 2019. gadam. Pieejams: <https://comtrade.un.org/data/>

Attēlā augstāk ir redzams, ka Latvijas eksports uz Poliju pēdējo gadu laikā ir samazinājies. Vismazākais eksporta apjoms Latvijai uz Poliju bija 2009. gadā, sastādot nedaudz vairāk kā 275 miljonus ASV \$, taču vislielākais eksporta apjoms bija 2019. gadā, sastādot vairāk kā 894 miljonus ASV \$.¹⁹⁵ Polija vidējais IKP attiecīgajā laika posmā ir 541,550.87. Polijas vidējais politiskās stabilitātes indekss ir 75.1, bet pēdējo gadu laikā tas ir turpinājis samazināties, norādot uz to, ka valstī samazinās politiskā stabilitāte un pieaug politiski motivētu vardarbīgu konfliktu skaits.¹⁹⁶

Apvienotā Karaliste

Apvienotā Karaliste (turpmāk – AK) ir Latvijai nozīmīgs sadarbības partneris, ar kuru saista vēsturiski draudzīgas attiecības, kā arī kopīgas intereses un sadarbība gan divpusējā, gan reģionālā un daudzpusējā līmenī. Īpašu saikni ar AK nodrošina Latvijas lielākā diaspora ārvalstīs – vairāk nekā 100 000 latviešu. 1921. gada 26. janvārī Sabiedroto valstu Augstākā padome (Beļģija, Francija, Itālija, Japāna un Lielbritānija) atzina Latvijas valsti *de iure*. 1991. gadā AK kopā ar pārējām Eiropas Kopienas dalībvalstīm atzina Latvijas neatkarības atjaunošanu. Neskatoties uz AK izstāšanās no ES 2020. gada janvārī, arī turpmāk AK būs svarīgs sadarbības partneris Latvijai gan ekonomikā un drošības politikā, gan citās jomās. Papildus Latvijas vēstniecībai Londonā, AK ir septiņi Latvijas goda konsuli.¹⁹⁷

¹⁹⁵ ANO Comtrade statistikas datu bāzes dati. Latvijas eksporta apjoms uz Poliju laika posmā no 2009.- 2019. gadam. Pieejama: <https://comtrade.un.org/data/>

¹⁹⁶ Pasaules Bankas datu bāze. World Governance Indicators. Pieejama: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>

¹⁹⁷ LR Ārlietu ministrijas oficiālā mājas lapa. Pieejama: <https://www.mfa.gov.lv/arpolitika/divpusejas-attiecibas/latvijas-un-apvienotas-karalistes-attiecibas>

Vienlaikus Londonā atrodas arī LIAA pārstāvniecība ārvalstīs.¹⁹⁸ Apkopojums par eksportu ietekmējošajiem faktoriem AK gadījumā ir redzams 2.8. tabulā.

2.8. tabula

Eksportu ietekmējošo faktoru analīze – Apvienotā Karaliste

Faktors/ mainīgais	Rezultāts
Vēsturiskā saikne	Nē
Pieeja jūrai/okeānam	Jā
Distance starp galvaspilsētām (km)	1680 km
Vēstniecība/ konsulāts	Jā
Cita ārvalstu pārstāvniecība eksporta veicināšanā	Jā/ LIAA
Vidējais politiskās stabilitātes indekss (2009-2019)	58.3
Kopīgs tirdzniecības bloks	Jā/ ES
Vidējais IKP triljonos ASV \$ (2009-2019)	2,673,790.04

Avots: Autores izveidota, pamatojoties uz iepriekš minētajiem datu avotiem.

Abām valstīm nav kopīgas pieejas jūrai vai citiem ūdens ceļiem. AK pašai par sevi ir piekļuve gan jūrai, gan okeānam. Distance starp abu valstu galvaspilsētām ir 1680 km.¹⁹⁹ Laika periodā no 2009. līdz 2019. gadam AK bija ES dalībvalsts, tādējādi nodrošinot Latvijas un AK dalību vienotā tirdzniecības blokā. Latvijas eksporta apjoms uz AK minētajā laika periodā ir aplūkojams 2.10. attēlā.

2.10. att. Latvijas eksporta apjoms uz AK no 2009. līdz 2019. gadam

Avots: Autores izveidots, pamatojoties uz ANO Comtrade statistikas datu bāzes datiem par Latvijas eksporta apjomu uz Lielbritāniju laika posmā no 2009.- 2019. gadam. Pieejams: <https://comtrade.un.org/data/>

¹⁹⁸ Latvijas investīciju un attīstības aģentūras oficiālā mājaslapa. Pieejama:

<https://www.liaa.gov.lv/lv/node/300>

¹⁹⁹ The Geographical Distance (GeoDist) Database KNOEMA. Pieejama: <https://knoema.com/CEPGDD2019/the-geographical-distance-geodist-database>

Attēlā augstāk ir redzams, ka Latvijas eksports uz AK kopumā ir audzis. Vismazākais eksporta apjoms Latvijai uz AK bija 2009. gadā, sastādot nedaudz vairāk kā 229 miljonus ASV \$, taču vislielākais eksporta apjoms bija 2018. gadā, sastādot vairāk kā 858 miljonus ASV \$.²⁰⁰ AK vidējais IKP attiecīgajā laika posmā ir 2,673,790.04, kas ir otrs augstākais IKP rezultāts aiz Vācijas. Savukārt, AK vidējais politiskās stabilitātes indekss ir 58.3, kas norāda uz to, ka valstī ir vidēji augsta politiskā stabilitāte un salīdzinoši vidēji augsts politiski motivētu vardarbīgu konfliktu skaits.²⁰¹

Dānija

Latvijas un Dānijas attiecības ir balstītas uz kopīgām interesēm nodrošināt stabilitāti, drošību un labklājību Baltijas jūras reģionā, Eiropā un pasaulē kopumā. Abas valstis uztur aktīvu politisko dialogu gan divpusējā, gan reģionālā līmenī, kā arī ES, NATO un citu starptautisku organizāciju ietvaros. Apkopojums par eksportu ietekmējošajiem faktoriem Dānijas gadījumā ir redzams 2.9. tabulā.

2.9. tabula

Eksportu ietekmējošo faktoru analīze – Dānija

Faktors/ mainīgais	Rezultāts
Vēsturiskā saikne	Nē
Pieceja jūrai/okeānam	Jā
Distance starp galvaspilsētām (km)	724 km
Vēstniecība/ konsulāts	Jā
Cita ārvalstu pārstāvniecība eksporta veicināšanā	Jā/LIAA
Vidējais politiskās stabilitātes indekss (2009- 2019)	80.6
Kopīgs tirdzniecības bloks	Jā/ ES
Vidējais IKP miljardos ASV \$ (2009-2019)	343,132.75

Avots: Autore izveidota, pamatojoties uz iepriekš minētajiem datu avotiem.

Neskatoties uz to, ka starp Latviju un Dāniju nav vēsturiskās saiknes, abas valstis raksturo labas kaimiņattiecības ar sadarbību dažādās jomās, piemēram, izglītībā, aizsardzībā un kultūrā. Latvijas un Dānijas diplomātiskās attiecības tika nodibinātas 1921. gadā un 1991. gadā Dānijas ārlietu ministrs nosūtīja LR ārlietu ministram vēstuli par gatavību atjaunot diplomātiskās attiecības. Papildus Latvijas vēstniecībai, Dānijā ir arī LR goda ģenerālkonsuls.

²⁰⁰ ANO Comtrade statistikas datu bāzes dati. Latvijas eksporta apjoms uz Lielbritāniju laika posmā no 2009.- 2019. gadam. Pieejama: <https://comtrade.un.org/data/>

²⁰¹ Pasaulē Bankas datu bāze. World Governance Indicators. Pieejama: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>

Tāpat Latvijas intereses Dānijā pārstāv goda konsuls Grenlandes konsulārajā apgabalā. Vienlaikus, lai veicinātu valstu savstarpējo tirdzniecību un investīcijas, Dānijā atrodas arī LIAA ārvalstu pārstāvniecība.²⁰² Abām valstīm ir piekļuve Baltijas jūrai, kā arī Dānijai papildus ir piekļuve Ziemeļjūrai. Distance starp abu valstu galvaspilsētām ir 724 km.²⁰³ Līdzīgi kā gandrīz visas iepriekš minētas valstis, Dānija un Latvijas abas ir ES dalībvalstis, un līdz ar to tām ir dalība kopīgā tirdzniecības blokā. Latvijas eksporta apjoms uz Dāniju minētajā laika periodā ir aplūkojams 2.11. attēlā.

2.11. att. Latvijas eksporta apjoms uz Dāniju no 2009. līdz 2019. gadam

Avots: Autores izveidots, pamatojoties uz ANO Comtrade statistikas datu bāzes datiem par Latvijas eksporta apjomu uz Dāniju laika posmā no 2009.- 2019. gadam. Pieejams: <https://comtrade.un.org/data/>

Attēlā augstāk ir redzams, ka Latvijas eksports uz Dāniju kopumā ir audzis. Vismazākais eksporta apjoms Latvijai uz Dāniju bija 2009. gadā, sastādot nedaudz vairāk kā 342 miljonus ASV \$, taču vislielākais eksporta apjoms bija 2019. gadā, sastādot vairāk kā 647 miljonus ASV \$.²⁰⁴ Dānijas vidējais IKP attiecīgajā laika posmā ir 343,132.75, bet vidējais politiskās stabilitātes indekss ir 80.6, kas ir viens no augstākajiem izvēlēto valstu indeksiem, un tas norāda uz to, ka valstī ir augsta politiskā stabilitāte un salīdzinoši ļoti mazs skaits politiski motivētu vardarbīgu konfliktu.²⁰⁵

²⁰² LR Ārlietu ministrijas oficiālā mājas lapa. Pieejama

<https://www.mfa.gov.lv/arpolitika/divpusejas-attiecibas/latvijas-un-danijas-attiecibas>

²⁰³ The Geographical Distance (GeoDist) Database KNOEMA. Pieejama: <https://knoema.com/CEPGDD2019/the-geographical-distance-geodist-database>

²⁰⁴ ANO Comtrade statistikas datu bāzes dati. Latvijas eksporta apjoms uz Dāniju laika posmā no 2009.- 2019. gadam. Pieejama: <https://comtrade.un.org/data/>

²⁰⁵ Pasaulē Bankas datu bāze. World Governance Indicators. Pieejama: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>

Somija

Latvijas un Somijas tradicionāli veiksmīgās attiecības ir balstītas uz kopīgām interesēm nodrošināt stabilitāti, drošību un labklājību Baltijas jūras reģionā un Eiropā kopumā. Būdamas ģeogrāfiski tuvas valstis, Latvija un Somija īsteno ciešu un praktisku sadarbību visdažādākajās jomās un līmeņos - ekonomikā, kultūrā, pilsonisko kontaktu jomā, pašvaldību starpā. 1921. gadā Somija *de iure* atzina Latvijas neatkarību. Diplomātiskās attiecības abu valstu starpā tika atjaunotas 1991. gadā.²⁰⁶ Apkopojums par eksportu ietekmējošajiem faktoriem Somijas gadījumā ir redzams 2.10. tabulā.

2.10. tabula

Eksportu ietekmējošo faktoru analīze – Somija

Faktors/ mainīgais	Rezultāts
Vēsturiskā saikne	Nē
Pieceja jūrai/okeānam	Jā
Distance starp galvaspilsētām (km)	358 km
Vēstniecība/ konsulāts	Jā
Cita ārvalstu pārstāvniecība eksporta veicināšanā	Jā/LIAA
Vidējais politiskās stabilitātes indekss (2009- 2019)	91.3
Kopīgs tirdzniecības bloks	Jā/ ES
Vidējais IKP miljardos ASV \$ (2009- 2019)	255,614.90

Avots: Autores izveidota, pamatojoties uz iepriekš minētajiem datu avotiem.

Somija ir viens no nozīmīgākajiem Latvijas ārējās tirdzniecības partneriem un abu valstu starpā pastāv stabilas ekonomiskās attiecības. Somijā darbojas Latvijas ārējā ekonomiskā pārstāvniecība LIAA ietvaros, kas sniedz atbalstu Latvijas uzņēmējiem eksporta veicināšanā, informāciju par uzņēmējdarbības uzsākšanu, un iespējām realizēt investīciju projektus, kā arī sniedz palīdzību ārējās tirdzniecības veicināšanai.²⁰⁷

Somijai ar Latviju nav būtiskas vēsturiskās saiknes, bet abām valstīm ir piekļuve Baltijas jūrai. Ģeogrāfiskā distance starp abu valstu galvaspilsētām ir 358 km.²⁰⁸ Vienlaikus Somija un Latvija ir kopīga tirdzniecības bloka - ES dalībvalstis. Latvijas eksporta apjoms uz Somiju minētajā laika periodā ir aplūkojams 2.12. attēlā.

²⁰⁶ LR Ārlietu ministrijas oficiālā mājas lapa. Pieejama:

<https://www.mfa.gov.lv/arpolitika/divpusejas-attiecibas/latvijas-un-somijas-attiecibas>

²⁰⁷ Latvijas investīciju un attīstības aģentūras oficiālā mājaslapa. Pieejama:

<https://www.liaa.gov.lv/lv/node/306>

²⁰⁸ The Geographical Distance (GeoDist) Database KNOEMA. Pieejama: <https://knoema.com/CEPGDD2019/the-geographical-distance-geodist-database>

2.12. att. Latvijas eksporta apjoms uz Somiju no 2009. līdz 2019. gadam

Avots: Autores izveidots, pamatojoties uz ANO Comtrade statistikas datu bāzes datiem par Latvijas eksporta apjomu uz Somiju laika posmā no 2009.- 2019. gadam. Pieejams: <https://comtrade.un.org/data/>

Attēlā augstāk ir redzams, ka Latvijas eksports uz Somiju kopumā pēdējo gadu laikā ir gan pieaudzis, gan samazinājies. Vismazākais eksporta apjoms Latvijai uz Somiju bija 2009. gadā, sastādot nedaudz vairāk kā 204 miljonus ASV \$, taču vislielākais eksporta apjoms bija 2011. gadā, sastādot vairāk kā 368 miljonus ASV \$.²⁰⁹ Somijas vidējais IKP attiecīgajā laika posmā ir 255,614.90. Vidējais politiskās stabilitātes indekss, kurš Somijā pēdējo gadu laikā ir samazinājies, ir 91.3, kas norāda uz to, ka valstī ir augsta politiskā stabilitāte un salīdzinoši mazs skaits politiski motivētu vardarbīgu konfliktu.²¹⁰

Norvēģija

Latvijas un Norvēģijas sadarbība ir plaša un daudzveidīga. Aktīvs ir abu valstu politiskais dialogs kā divpusējā un reģionālā (piemēram, NB8 formāta, Baltijas jūras valstu padomes un citu formātu ietvaros) līmenī, tā arī starptautisko organizāciju ietvaros. Augstu vērtējama sadarbība aizsardzības un militārajā jomā, ciešās kultūras un ekonomiskās saites. Aptuveni divdesmit Latvijas pašvaldības izveidojušas sadraudzības ar pašvaldībām Norvēģijā. Latvijai ļoti nozīmīgs ir Norvēģijas sniegtais atbalsts divpusējā finanšu instrumenta un Eiropas Ekonomikas zonas (turpmāk – EEZ) un Norvēģijas finanšu instrumentu ietvaros. Sadarbība ar Norvēģiju notiek arī Ziemeļu Ministru padomes atbalstīto programmu ietvaros. Vienlaikus

²⁰⁹ ANO Comtrade statistikas datu bāzes dati. Latvijas eksporta apjoms uz Somiju laika posmā no 2009.- 2019. gadam. Pieejama: <https://comtrade.un.org/data/>

²¹⁰ Pasaulē Bankas datu bāze. World Governance Indicators. Pieejama: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>

Norvēģija ir svarīgs tirgus Latvijas uzņēmējiem.²¹¹ Apkopojums par eksportu ietekmējošajiem faktoriem Norvēģijas gadījumā ir redzams 2.11. tabulā.

2.11.tabula

Eksportu ietekmējošo faktoru analīze – Norvēģija

Faktors/ mainīgais	Rezultāts
Vēsturiskā saikne	Nē
Pieeja jūrai/okeānam	Jā
Distance starp galvaspilsētām (km)	843 km
Vēstniecība/ konsulāts	Jā
Cita ārvalstu pārstāvniecība eksporta veicināšanā	Jā/ LIAA
Vidējais politiskās stabilitātes indekss (2009-2019)	93.2
Kopīgs tirdzniecības bloks	Jā/ EEZ
Vidējais IKP miljardos ASV \$ (2009-2019)	458,746.82

Avots: Autores izveidota, pamatojoties uz iepriekš minētajiem datu avotiem.

1921. gadā Norvēģija atzina Latviju un Latvijas valdību *de iure*. Latvijas Republikas un Norvēģijas Karalistes diplomātiskās attiecības tika atjaunotas 1991. gadā un Latvijas vēstniecība Oslo tika atvērta 1996. gadā. Latvijas intereses Norvēģijā pārstāv Latvijas Goda ģenerālkonsuls Oslo, kā arī Norvēģijā darbojas arī seši Latvijas goda konsuli.²¹² Norvēģija ir nozīmīgs Latvijas ārējās tirdzniecības partneris un abu valstu starpā pastāv stabilas ekonomiskās attiecības.

Norvēģijā darbojas Latvijas ārējā ekonomiskā pārstāvniecība LIAA ietvaros, kas sniedz atbalstu Latvijas uzņēmējiem eksporta veicināšanā, informāciju par uzņēmējdarbības uzsākšanu, un iespējām realizēt investīciju projektus, kā arī sniedz palīdzību ārējās tirdzniecības veicināšanai.²¹³ EEZ līgums dod iespēju Norvēģijai, Islandei un Lihtenšteinai pilnā apmērā piedalīties ES iekšējā tirgū. Kopš līguma stāšanās spēkā 1994. gadā, EEZ/ Eiropas Brīvās tirdzniecības asociācija (turpmāk – EBTA) valstis veic savus finansiālos ieguldījumus, lai mazinātu ekonomiskās un sociālās atšķirības EEZ. Saskaņā ar EEZ līgumu ES dalībvalstīm, tajā skaitā arī Latvijai, pieejams atbalsts divu finanšu instrumentu ietvaros: EEZ finanšu instruments un Norvēģijas divpusējais finanšu instruments.²¹⁴

²¹¹ LR Ārlietu ministrijas oficiālā mājas lapa. Pieejama: <https://www.mfa.gov.lv/arpolitika/divpusejas-attiecibas/latvijas-un-norvegijas-attiecibas>

²¹² Turpat,

²¹³ Latvijas investīciju un attīstības aģentūras oficiālā mājaslapa. Pieejama: <https://www.liaa.gov.lv/lv/filiale/latvijas-areja-ekonomiska-parstavnieciba-norvegija>

²¹⁴ LR Ārlietu ministrijas oficiālā mājas lapa. Pieejama: <https://www.mfa.gov.lv/arpolitika/divpusejas-attiecibas/latvijas-un-norvegijas-attiecibas>

Latvijai un Norvēģijai nav būtiskas vēsturiskās saiknes, un lai gan Norvēģijai nav tiešas piekļuves Baltijas jūrai, tā ir viena no Baltijas jūras valstu padomes dalībniecēm. Papildus Norvēģijai ir tieša piekļuve citiem ūdens ceļiem. Distance starp abu valstu galvaspilsētām ir 843 km.²¹⁵ Latvijas eksporta apjoms uz Norvēģiju minētajā laika periodā ir aplūkojams 2.13. attēlā.

2.13.att. Latvijas eksporta apjoms uz Norvēģiju no 2009. līdz 2019. gadam

Avots: Autores izveidots, pamatojoties uz ANO Comtrade statistikas datu bāzes datiem par Latvijas eksporta apjomu uz Norvēģiju laika posmā no 2009.- 2019. gadam. Pieejams: <https://comtrade.un.org/data/>

Attēlā augstāk ir redzams, ka Latvijas eksports uz Norvēģiju kopumā ir gan pieaudzis, gan samazinājies. Vismazākais eksporta apjoms Latvijai uz Norvēģiju bija 2009. gadā, sastādot nedaudz vairāk kā 188 miljonus ASV \$, taču vislielākais eksporta apjoms bija 2019. gadā, sastādot vairāk kā 352 miljonus ASV \$.²¹⁶ Norvēģijas vidējais IKP attiecīgajā laika posmā ir 458,746.82, bet vidējais politiskās stabilitātes indekss ir augsts - 93.2, kas norāda uz to, ka valstī ir augsta politiskā stabilitāte un mazs skaits politiski motivētu vardarbīgu konfliktu.²¹⁷

Apkopojot rezultātus par valstīm, kurās Latvijai ir diplomātiskā pārstāvniecība, var secināt, ka tikai ar dažām no valstīm Latvijai ir kopīga vēsturiskā saikne; politiskās stabilitātes līmenis šajās valstīs ir vidēji augsts vai augsts, ka arī ar visām valstīm Latvijai ir kopīga dalība kādā no tirdzniecības blokiem.

²¹⁵ The Geographical Distance (GeoDist) Database KNOEMA. Pieejama: <https://knoema.com/CEPGDD2019/the-geographical-distance-geodist-database>

²¹⁶ ANO Comtrade statistikas datu bāzes dati. Latvijas eksporta apjoms uz Norvēģiju laika posmā no 2009.- 2019. gadam. Pieejama: <https://comtrade.un.org/data/>

²¹⁷ Pasaules Bankas datu bāze. World Governance Indicators. Pieejama: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>

2.5. Eksporta ietekmējošo faktoru analīze valstīm, kurās Latvijai nav diplomātiskās pārstāvniecības

Alžīrija

Alžīrija atzina Latvijas neatkarības atjaunošanu 1991. gadā un Diplomātiskās attiecības starp abām valstīm tika nodibinātas 1998. gadā. Latvijas vēstnieks Alžīrijā rezidē Parīzē, Francijā. Vienlaikus notiek sadarbība starp Latvijas un Alžīrijas pilsoniskās sabiedrības grupām.²¹⁸ Apkopojums par eksportu ietekmējošajiem faktoriem Alžīrijas gadījumā ir redzams 2.12. tabulā.

2.12. tabula

Eksportu ietekmējošo faktoru analīze – Alžīrija

Faktors/ mainīgais	Rezultāts
Vēsturiskā saikne	Nē
Pieeja jūrai/okeānam	Jā
Distance starp galvaspilsētām (km)	2730 km
Vēstniecība/ konsulāts	Nē
Cita ārvalstu pārstāvniecība eksporta veicināšanā	Nē
Vidējais politiskās stabilitātes indekss (2009-2019)	12.7
Kopīgs tirdzniecības bloks	Nē
Vidējais IKP miljardos ASV \$ (2009- 2019)	181,873.55

Avots: Autores izveidota, pamatojoties uz iepriekš minētajiem datu avotiem.

Starp Alžīriju un Latviju nav vēsturiskās saiknes, valstīm nav kopīgas piekļuves kopīgam ūdens ceļam, bet Alžīrijai ir piekļuve Vidusjūrai. Ģeogrāfiskā distance starp abu valstu galvaspilsētām ir 2730 km.²¹⁹ Valstis nav kopīga tirdzniecības bloka dalībvalstis, taču neskatoties uz to Latvijas eksporta apjoms uz Alžīriju ir nozīmīgs. Latvijas eksporta apjoms uz Alžīriju minētajā laika periodā ir aplūkojams 2.14. attēlā.

²¹⁸ LR Ārlietu ministrijas oficiālā mājaslapa. Pieejama: <https://www.mfa.gov.lv/arpolitika/divpusejas-attiecibas/latvijas-un-alzirijas-attiecibas>

²¹⁹ The Geographical Distance (GeoDist) Database KNOEMA. Pieejama: <https://knoema.com/CEPGDD2019/the-geographical-distance-geodist-database>

2.14. att. Latvijas eksporta apjoms uz Alžīriju no 2009. līdz 2019. gadam

Avots: Autores izveidots, pamatojoties uz ANO Comtrade statistikas datu bāzes datiem par Latvijas eksporta apjomu uz Alžīriju laika posmā no 2009.- 2019. gadam. Pieejams: <https://comtrade.un.org/data/>

Attēlā augstāk ir redzams, ka Latvijas eksports uz Alžīriju kopumā ir gan krietni pieaudzis, gan krietni samazinājies. Vismazākais eksporta apjoms Latvijai uz Alžīriju bija 2018. gadā, sastādot tikai nepilnus 2 miljonus ASV \$, taču vislielākais eksporta apjoms bija 2012. gadā, sastādot vairāk kā 263 miljonus ASV \$.²²⁰ Alžīrijas vidējais IKP attiecīgajā laika posmā ir salīdzinoši augsts - 181,873.55, bet vidējais politiskās stabilitātes indekss ir ļoti zems - 12.7, kas norāda uz to, ka valstī nav politiskās stabilitātes un ir ļoti augsts politiski motivētu vardarbīgu konfliktu līmenis.²²¹

Saūda Arābija

Latvijas un Saūda Arābijas diplomātiskās attiecības tika nodibinātas 2003. gadā. Latvijas vēstnieka Saūda Arābijā rezidences vieta ir Apvienotajos Arābu Emirātos, Abūdabī. Kopumā periodā no 2009. līdz 2019. gadam notika vien 4 Saūda Arābijas un Latvijas valsts augstāko amatpersonu divpusējās vizītes.²²² Apkopojums par eksportu ietekmējošajiem faktoriem Saūda Arābijas gadījumā ir redzams 2.13. tabulā.

2.13. tabula

Eksportu ietekmējošo faktoru analīze – Saūda Arābija

Faktors/ mainīgais	Rezultāts
Vēsturiskā saikne	Nē
Pieeja jūrai/okeānam	Jā

²²⁰ ANO Comtrade statistikas datu bāzes dati. Latvijas eksporta apjoms uz Alžīriju laika posmā no 2009.- 2019. gadam. Pieejama: <https://comtrade.un.org/data/>

²²¹ Pasaules Bankas datu bāze. World Governance Indicators. Pieejama: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>

²²² LR Ārlietu ministrijas oficiālā mājas lapa. Pieejama: <https://www.mfa.gov.lv/arpolitika/divpusejas-attiecibas/latvijas-un-sauda-arabijas-attiecibas>

Distance starp galvaspilsētām (km)	4028
Vēstniecība/ konsulāts	Nē
Cita ārvalstu pārstāvniecība eksporta veicināšanā	Nē
Vidējais politiskās stabilitātes indekss (2009-2019)	30.3
Kopīgs tirdzniecības bloks	Nē
Vidējais IKP miljardos ASV \$ (2009-2019)	626,085.35

Avots: Autores izveidota, pamatojoties uz iepriekš minētajiem datu avotiem.

Starp Saūda Arābiju un Latviju nav vēsturiskās saiknes, valstīm nav kopīgas piekļuves ūdens ceļam, bet Saūda Arābijai ir piekļuve vairākiem citiem ūdens ceļiem. Ģeogrāfiskā distance starp abu valstu galvaspilsētām ir 4028 km.²²³ Valstis nav kopīga tirdzniecības bloka dalībvalstis, taču neskatoties uz to Latvijas eksporta apjoms uz Saūda Arābiju ieņem otro vietu starp valstīm, kurās Latvijai nav ārvalstu diplomātiskās pārstāvniecības. Latvijas eksporta apjoms uz Saūda Arābiju minētajā laika periodā ir aplūkojams 2.15. attēlā.

2.15. att. Latvijas eksporta apjoms uz Saūda Arābiju no 2009. līdz 2019. gadam

Avots: Autores izveidots, pamatojoties uz ANO Comtrade statistikas datu bāzes datiem par Latvijas eksporta apjomu uz Saūda Arābiju laika posmā no 2009.- 2019. gadam. Pieejams: <https://comtrade.un.org/data/>

Attēlā augstāk ir redzams, ka Latvijas eksports uz Saūda Arābiju kopumā ir gan audzis, gan krities, taču pēdējo gadu laikā ir novērojams tā kāpums. Vismazākais eksporta apjoms Latvijai uz Saūda Arābiju bija 2012. gadā, sastādot nedaudz vairāk kā 3,885 miljonus ASV \$, taču vislielākais eksporta apjoms bija 2018. gadā, sastādot vairāk kā 140 miljonus ASV \$.²²⁴

²²³ The Geographical Distance (GeoDist) Database KNOEMA. Pieejama: <https://knoema.com/CEPGDD2019/the-geographical-distance-geodist-database>

²²⁴ ANO Comtrade statistikas datu bāzes dati. Latvijas eksporta apjoms uz Saūda Arābiju laika posmā no 2009.- 2019. gadam. Pieejama: <https://comtrade.un.org/data/>

Saūda Arābijas vidējais IKP attiecīgajā laika posmā ir salīdzinoši augsts - 626,085.35, bet vidējais politiskās stabilitātes indekss zems - 30.3, kas norāda uz to, ka valstī ir zema politiskā stabilitāte un salīdzinoši liels skaits politiski motivētu vardarbīgu konfliktu.²²⁵

Slovākija

Latvijas un Slovākijas sadarbība balstās kopīgās vērtībās un ārpolitikas mērķos, kas nodrošina konstruktīvu divpusējo sadarbību un ciešu partnerību ES, NATO un citu starptautisko organizāciju ietvaros. Latvija ir ieinteresēta paplašināt tirdznieciski ekonomisko sadarbību ar Slovākiju, kā arī tālāk attīstīt sadarbību izglītības, kultūras, aizsardzības un citās jomās. Čehoslovākijas Republika nodibināja diplomātiskās attiecības ar Latviju 1922.gadā un 1991.gadā diplomātiskās attiecības tika atjaunotas. Latvija ir vienīgā no Baltijas valstīm, kurā Slovākijā ir atvērusi vēstniecību, tā tika atklāta 2000.gadā. Kopš 2010. gada Latvijai ir goda konsuls Slovākijā, Košices reģionā.²²⁶ Apkopojums par eksportu ietekmējošajiem faktoriem Slovākijas gadījumā ir redzams 2.14. tabulā.

2.14. tabula

Eksportu ietekmējošo faktoru analīze – Slovākija

Faktors/ mainīgais	Rezultāts
Vēsturiskā saikne	Nē
Pieeja jūrai/okeānam	Nē
Distance starp galvaspilsētām (km)	1083 km
Vēstniecība/ konsulāts	Nē
Cita ārvalstu pārstāvniecība eksporta veicināšanā	Nē
Vidējais politiskās stabilitātes indekss (2009-2019)	80.0
Kopīgs tirdzniecības bloks	Jā/ ES
Vidējais IKP miljardos ASV \$ (2009- 2019)	98,579.36

Avots: Autore izveidota, pamatojoties uz iepriekš minētajiem datu avotiem.

Starp Slovākiju un Latviju nav vēsturiskās saiknes, kā arī Slovākijai nav piekļuves jūrai vai citam ūdens ceļam. Ģeogrāfiskā distance starp abu valstu galvaspilsētām ir 1083 km.²²⁷ Latvija un Slovākija abas ir ES dalībvalstis, kas paredz to, ka tās ir arī kopīga tirdzniecības

²²⁵ Pasaules Bankas datu bāze. World Governance Indicators. Pieejama: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>

²²⁶ LR Ārlietu ministrijas oficiālā mājas lapa. Pieejama: <https://www.mfa.gov.lv/arpolitika/divpusejas-attiecibas/latvijas-un-slovakijas-attiecibas>

²²⁷ The Geographical Distance (GeoDist) Database KNOEMA. Pieejama: <https://knoema.com/CEPGDD2019/the-geographical-distance-geodist-database>

bloka dalībvalstis. Latvijas eksporta apjoms uz Slovākiju minētajā laika periodā ir aplūkojams 2.16. attēlā.

2.16. att. Latvijas eksporta apjoms uz Slovākiju no 2009. līdz 2019. gadam

Avots: Autore izveidots, pamatojoties uz ANO Comtrade statistikas datu bāzes datiem par Latvijas eksporta apjomu uz Slovākiju laika posmā no 2009.- 2019. gadam. Pieejams: <https://comtrade.un.org/data/>

Attēlā augstāk ir redzams, ka Latvijas eksports uz Slovākiju pēdējo gadu laikā kopumā ir samazinājies. Vismazākais eksporta apjoms Latvijai uz Slovākiju bija 2010. gadā, sastādot nedaudz vairāk kā 25 miljonus ASV \$, taču vislielākais eksporta apjoms bija 2014. gadā, sastādot vairāk kā 90 miljonus ASV \$.²²⁸ Slovākijas vidējais IKP attiecīgajā laika posmā ir 98,579.36, bet vidējais politiskās stabilitātes indekss ir 80.0, kas norāda uz to, ka valstī ir augsta politiskā stabilitāte un salīdzinoši neliels skaits politiski motivētu vardarbīgu konfliktu.²²⁹

Šveice

Latvijas Republikas un Šveices Konfederācijas attiecības ir labas. Abas valstis vieno kopēji mērķi sekmēt drošību, stabilitāti un labklājību Eiropā, kā arī vēlme izvērst divpusējo sadarbību plašākā spektrā. Šveices Konfederācija Latvijas valsti atzina 1921. gadā un diplomātiskās attiecības tika atjaunotas 1991. gadā. Kopš 2015. gada 19. oktobra Šveices pilsoņiem Latvijā konsulāros pakalpojumus sniedz Šveices Reģionālais Konsulārais centrs Ziemeļvalstīs un Baltijas valstīs, kas atrodas Stokholmā. Tāpat Cīrihē atrodas LR goda

²²⁸ ANO Comtrade statistikas datu bāzes dati. Latvijas eksporta apjoms uz Slovākiju laika posmā no 2009.- 2019. gadam. Pieejama: <https://comtrade.un.org/data/>

²²⁹ Pasaulē Bankas datu bāze. World Governance Indicators. Pieejama: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>

ģenerālkonsuls.²³⁰ Apkopojums par eksportu ietekmējošajiem faktoriem Šveices gadījumā ir redzams 2.15. tabulā.

2.15. tabula.

Eksportu ietekmējošo faktoru analīze – Šveice

Faktors/ mainīgais	Rezultāts
Vēsturiskā saikne	Nē
Pieeja jūrai/okeānam	Nē
Distance starp galvaspilsētām (km)	1587 km
Vēstniecība/ konsulāts	Nē
Cita ārvalstu pārstāvniecība eksporta veicināšanā	Jā/ ŠTK
Vidējais politiskās stabilitātes indekss (2009-2019)	95.6
Kopīgs tirdzniecības bloks	Jā/ EBTA
Vidējais IKP miljardos ASV \$ (2009-2019)	621,483.91

Avots: Autores izveidota, pamatojoties uz iepriekš minētajiem datu avotiem.

Latvijas – Šveices tirdznieciskās attiecības regulē 1972. gadā parakstītais Brīvās tirdzniecības līgums starp ES un Šveices Konfederāciju. Minētais līgums paredz brīvu tirdzniecību ar rūpniecības precēm. Tirdzniecību ar lauksaimniecības precēm regulē 2002. gadā *Bilateral* Ietvaros parakstītais Līgums starp ES un Šveici par tirdzniecību ar lauksaimniecības precēm.²³¹ Latvija un Šveice ir stabili tirdzniecības partneri; ekonomiskās sadarbības loks ir samērā plašs. Eksportā dominē mašīnbūves un koksnes izstrādājumi, savukārt preču importā – medikamenti. Vienlaikus 2005. gadā tika dibināta Šveices Tirdzniecības kamera (turpmāk – ŠTK) Latvijā (aktīvāku darbību tā uzsāka 2007.gadā), kuras mērķis ir veicināt tirdzniecību un investīcijas starp Latviju un Šveici. Tirdzniecības kameras pakalpojumi ietver tirgus izpēti, potenciālo sadarbības partneru meklēšanu, atbalstu uzņēmuma dibināšanā, kā arī uzņēmuma administrēšanu.²³²

Latvijai un Šveicei nav vēsturiskās saiknes, kā arī Šveicei nav pieejas jūrais vai okeānam. Ģeogrāfiskā distance starp abu valstu galvaspilsētām ir 1587 km.²³³ Šveice nav ES vai EEZ dalībvalsts, taču tā ir EBTA dalībvalsts.²³⁴ Latvijas eksporta apjoms uz Šveici minētajā laika periodā ir aplūkojams 2.17. attēlā.

²³⁰ LR Ārlietu ministrijas oficiālā mājaslapa. Pieejama: <https://www.mfa.gov.lv/arpolitika/divpusejas-attiecibas/latvijas-un-sveices-konfederacijas-attiecibas>

²³¹ Turpat,

²³² LR Ārlietu ministrijas oficiālā mājaslapa, [Latvijas un Šveices attiecības \(mfa.gov.lv\)](http://Latvijas.un.Sveices.attiecibas(mfa.gov.lv))

²³³ The Geographical Distance (GeoDist) Database KNOEMA. Pieejama: <https://knoema.com/CEPGDD2019/the-geographical-distance-geodist-database>

²³⁴ Eiropas Brīvās Tirdzniecības Asociācijas oficiālā mājaslapa. Pieejama: <https://www.efta.int/>

2.17. att. Latvijas eksporta apjoms uz Šveici no 2009. līdz 2019. gadam

Avots: Autores izveidots, pamatojoties uz ANO Comtrade statistikas datu bāzes datiem par Latvijas eksporta apjomu uz Šveici laika posmā no 2009.- 2019. gadam. Pieejams: <https://comtrade.un.org/data/>

Attēlā augstāk ir redzams, ka Latvijas eksports uz Šveici kopumā ir bijis salīdzinoši vienmērīgs attiecīgajā periodā. Vismazākais eksporta apjoms Latvijai uz Šveici bija 2009. gadā, sastādot nedaudz vairāk kā 34 miljonus ASV \$, taču vislielākais eksporta apjoms bija 2018. gadā, sastādot vairāk kā 74 miljonus ASV \$.²³⁵ Šveices vidējais IKP attiecīgajā laika posmā ir 621,483.91, bet vidējais politiskās stabilitātes indekss ir viens no augstākajiem - 95.6, kas norāda uz to, ka valstī ir ļoti augsta politiskā stabilitāte un ļoti mazs skaits politiski motivētu vardarbīgu konfliktu.²³⁶

Kipra

Latvijas un Kipras kopīgā dalība ES ir veicinājusi abu valstu interesi veidot ciešāku politisko dialogu un paplašināt ekonomiskās attiecības. Diplomātiskās attiecības starp Latviju un Kipru tika nodibinātas 1991. gadā, Latvijas vēstnieks Kiprā rezidē Atēnās. Vienlaikus Latvijai Kiprā ir goda konsuls un goda konsulāts Kipras pilsētā Limasolā tika atklāts 1993. gadā.²³⁷ Apkopojums par eksportu ietekmējošajiem faktoriem Kipras gadījumā ir redzams 2.16. tabulā.

²³⁵ ANO Comtrade statistikas datu bāzes dati. Latvijas eksporta apjoms uz Šveici laika posmā no 2009.- 2019. gadam. Pieejama: <https://comtrade.un.org/data/>

²³⁶ Pasaules Bankas datu bāze. World Governance Indicators. Pieejama: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>

²³⁷ LR Ārlietu ministrijas oficiālā mājas lapa. Pieejama: <https://www.mfa.gov.lv/arpolitika/divpusejas-attiecibas/latvijas-un-kipras-attiecibas>

Eksportu ietekmējošo faktoru analīze – Kipra

Faktors/ mainīgais	Rezultāts
Vēsturiskā saikne	Nē
Pieeja jūrai/okeānam	Jā
Distance starp galvaspilsētām (km)	2524 km
Vēstniecība/ konsulāts	Nē
Cita ārvalstu pārstāvniecība eksporta veicināšanā	Nē
Vidējais politiskās stabilitātes indekss (2009-2019)	63.9
Kopīgs tirdzniecības bloks	Jā/ ES
Vidējais IKP miljardos ASV \$ (2009- 2019)	25,421.18

Avots: Autores izveidota, pamatojoties uz iepriekš minētajiem datu avotiem.

Starp Kipru un Latviju nav vēsturiskās saiknes. Tā kā Kipra atrodas uz salas, tai ir plaša piekļuve ūdens ceļiem. Ģeogrāfiskā distance starp abu valstu galvaspilsētām ir 2524 km.²³⁸ Latvija un Kipra abas ir ES dalībvalstis, kas paredz to, ka tas ir arī kopīga tirdzniecības bloka dalībvalstis. Latvijas eksporta apjoms uz Kipru minētajā laika periodā ir aplūkojams 2.18. attēlā.

2.18. att. Latvijas eksporta apjoms uz Kipru no 2009. līdz 2019. gadam

Avots: Autores izveidots, pamatojoties uz ANO Comtrade statistikas datu bāzes datiem par Latvijas eksporta apjomu uz Kipru laika posmā no 2009.- 2019. gadam. Pieejams: <https://comtrade.un.org/data/>

Attēlā augstāk ir redzams, ka Latvijas eksports uz Kipru kopumā strauji samazinājies pēdējo gadu laikā. Vismazākais eksporta apjoms Latvijai uz Kipru bija 2018. gadā, sastādot nedaudz vairāk kā 12 miljonus ASV \$, taču vislielākais eksporta apjoms bija 2012. gadā,

²³⁸ The Geographical Distance (GeoDist) Database KNOEMA. Pieejama: <https://knoema.com/CEPGDD2019/the-geographical-distance-geodist-database>

sastādot vairāk kā 117 miljonus ASV \$.²³⁹ Kipras vidējais IKP attiecīgajā laika posmā ir 25,421.18, bet vidējais politiskās stabilitātes indekss ir 63.9, kas norāda uz to, ka valstī vidēja līmeņa politiskā stabilitāte un politiski motivētu vardarbīgu konfliktu skaits.²⁴⁰

Afganistāna

Latvija sniedz ieguldījumu Afganistānas drošības stiprināšanā gan starptautisko operāciju ietvaros, gan īstenojot attīstības sadarbības projektus. Diplomātiskās attiecības starp Latviju un Afganistānu tika nodibinātas 1928. gadā un atjaunotas 2005. gadā. Afganistāna atzina Latvijas neatkarības atjaunošanu 1991. gadā. Afganistānas intereses Latvijā kopš 2018. gada pārstāv ārkārtējais un pilnvarotais vēstnieks, kurš rezidē Varšavā, Polijā. Latvijai pašlaik nav Afganistānā akreditēta vēstnieka.²⁴¹ Apkopojums par eksportu ietekmējošajiem faktoriem Afganistānas gadījumā ir redzams 2.17. tabulā.

2.17. tabula

Eksportu ietekmējošo faktoru analīze – Afganistāna

Faktors/ mainīgais	Rezultāts
Vēsturiskā saikne	Nē
Pieceja jūrai/okeānam	Nē
Distance starp galvaspilsētām (km)	4186 km
Vēstniecība/ konsulāts	Nē
Cita ārvalstu pārstāvniecība eksporta veicināšanā	Nē
Vidējās politiskās stabilitātes indekss (2009-2019)	1.2
Kopīgs tirdzniecības bloks	Nē
Vidējais IKP miljardos ASV \$ (2009-2019)	18,373.36

Avots: Autores izveidota, pamatojoties uz iepriekš minētajiem datu avotiem.

Starp Latviju un Afganistānu nav vēsturiskās saiknes, kā arī Afganistānai nav piekļuves jūrai vai okeānam. Ģeogrāfiskā distance starp abu valstu galvaspilsētām ir 4186 km.²⁴² Latvija un Afganistāna nav kopīga tirdzniecības bloka dalībnieces. Afganistāna ir Latvijas nozīmīgs Latvijas eksporta preču tirdzniecības partneris. Galvenās Latvijas eksporta preču

²³⁹ ANO Comtrade statistikas datu bāzes dati. Latvijas eksporta apjoms uz Kipru laika posmā no 2009.- 2019. gadam. Pieejama: <https://comtrade.un.org/data/>

²⁴⁰ Pasaules Bankas datu bāze. World Governance Indicators. Pieejama: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>

²⁴¹ LR Ārlietu ministrijas oficiālā mājas lapa. Pieejama: <https://www.mfa.gov.lv/arpolitika/divpusejas-attiecibas/latvijas-un-afganistanas-attiecibas>

²⁴² The Geographical Distance (GeoDist) Database KNOEMA. Pieejama: <https://knoema.com/CEPGDD2019/the-geographical-distance-geodist-database>

grupas: dzīvnieki un lopkopības produkcija (90%), mašīnas, mehānismi un elektriskās iekārtas (8%).²⁴³ Latvijas eksporta apjoms uz Afganistānu minētajā laika periodā ir aplūkojams 2.19. attēlā.

2.19. att. Latvijas eksporta apjoms uz Afganistānu no 2009. līdz 2019. gadam

Avots: Autores izveidots, pamatojoties uz ANO Comtrade statistikas datu bāzes datiem par Latvijas eksporta apjomu uz Afganistānu laika posmā no 2009.- 2019. gadam. Pieejams: <https://comtrade.un.org/data/>

Attēlā augstāk ir redzams, ka Latvijas eksports uz Afganistānu kopumā ir strauju samazinājies pēdējo gadu laikā. Vismazākais eksporta apjoms Latvijai uz Afganistānu bija 2009. gadā, sastādot tikai nedaudz vairāk kā 474 tūkstošus ASV \$, taču vislielākais eksporta apjoms bija 2011. gadā, sastādot vairāk kā 184 miljonus ASV \$.²⁴⁴ Afganistānas vidējais IKP attiecīgajā laika posmā ir ļoti zems - 18,373.36. Vienlaikus arī politiskā stabilitāte ir kritiski zemā līmenī ar vidējo indeksu 1.2, kas norāda uz to, ka valstī nav politiskās stabilitātes un ir ļoti augsts skaits politiski motivētu vardarbīgu konfliktu.²⁴⁵

Irāna

Irāna (toreiz vēl Persija) 1921. gadā atzina *de iure* jauno Latvijas valsti un 1929. gadā tika parakstīts Draudzības (faktiski diplomātisko attiecību dibināšanas) līgums. Līdz 1940. gadam Latvijas intereses Irānā pārstāvēja Francija. Latvijas neatkarību Irāna atzina 1991. gadā un valstis diplomātiskās attiecības atjaunoja 1992. gadā. Latvijas vēstnieku Irānā rezidence ir Turcija, Ankara. Apkopojums par eksportu ietekmējošajiem faktoriem Irānas gadījumā ir redzams 2.18. tabulā.

²⁴³ Centrālās statistikas pārvaldes datu bāze, Latvijas eksports uz Afganistānu pēc preču grupām laika posmā no 2009. – 2019. gadam. Pieejams:

https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START_TIR_AT_ATD/ATD080/table/tableViewLayout1/

²⁴⁴ ANO Comtrade statistikas datu bāzes dati. Latvijas eksporta apjoms uz Afganistānu laika posmā no 2009.- 2019. gadam. Pieejama: <https://comtrade.un.org/data/>

²⁴⁵ Pasaulē Bankas datu bāze. World Governance Indicators. Pieejama: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>

Eksportu ietekmējošo faktoru analīze – Irāna

Faktors/ mainīgais	Rezultāts
Vēsturiskā saikne	Nē
Pieeja jūrai/okeānam	Jā
Distance starp galvaspilsētām (km)	3124 km
Vēstniecība/ konsulāts	Nē
Cita ārvalstu pārstāvniecība eksporta veicināšanā	Nē
Vidējais politiskās stabilitātes indekss (2009-2019)	11.5
Kopīgs tirdzniecības bloks	Nē
Vidējais IKP miljardos ASV \$ (2009-2019)	495,339.06

Avots: Autores izveidota, pamatojoties uz iepriekš minētajiem datu avotiem.

Starp Latviju un Irānu nav vēsturiskās saiknes. Irānai ir piekļuve vairākiem ūdens ceļiem. Ģeogrāfiskā distance starp abu valstu galvaspilsētām ir 3124 km.²⁴⁶ Latvija un Irāna nav kopīga tirdzniecības bloka dalībnieces. Papildus autore norāda, ka šobrīd ES ir spēkā 2 sankciju režīmi pret Irānu. Viens saistīts ar kodolieročiem, otrs – ar cilvēktiesībām. Irānas sankcijas aptver daudz dažādas jomas (ieroču embargo, dažādus eksporta un importa ierobežojumus, ierobežojumus pakalpojumu sniegšanai, ierobežojumus finansiālām atbalstam, ierobežojumus finanšu nozarē, ierobežojumus transporta nozarē, ierobežojumus specializētas apmācības sniegšanā, līdzekļu iesaldēšanu, ceļošanas ierobežojumus.²⁴⁷ Latvijas eksporta apjoms uz Irānu minētajā laika periodā ir aplūkojams 2.20. attēlā.

2.20. att. Latvijas eksporta apjoms uz Irānu no 2009. līdz 2019. gadam

Avots: Autores izveidots, pamatojoties uz ANO Comtrade statistikas datu bāzes datiem par Latvijas eksporta apjomu uz Irānu laika posmā no 2009.- 2019. gadam. Pieejams: <https://comtrade.un.org/data/>

²⁴⁶ The Geographical Distance (GeoDist) Database KNOEMA. Pieejama: <https://knoema.com/CEPGDD2019/the-geographical-distance-geodist-database>

²⁴⁷ LR Ārlietu ministrijas oficiālā mājas lapa. Par Eiropas Savienības sankcijām pret Irānu. Pieejama: <https://www.mfa.gov.lv/arpolitika/par-eiropas-savienibas-ierobezojosiem-pasakumiem/irana>

Attēlā augstāk ir redzams, ka Latvijas eksports uz Irānu dažos gados ir bijis salīdzinoši augsts, taču pēdējos gados tas ir ievērojami samazinājies. Vismazākais eksporta apjoms Latvijai uz Irānu bija 2011. gadā, sastādot nedaudz vairāk kā 1 miljonu ASV \$, taču vislielākais eksporta apjoms bija 2013. gadā, sastādot vairāk kā 118 miljonus ASV \$.²⁴⁸ Irānas vidējais IKP attiecīgajā laika posmā ir salīdzinoši augsts - 495,339.06, bet vidējais politiskās stabilitātes indekss ir zems – 11.5, kas norāda uz to, ka valstī ir zema politiskā stabilitāte un salīdzinoši liels skaits politiski motivētu vardarbīgu konfliktu.²⁴⁹

Bulgārija

Bulgārijas pievienošanās Eiropas Savienībai, kā arī dalība NATO ir pavērusi abām valstīm iespēju padziļināt kontaktus visdažādākajos līmeņos. Bulgārija atzina Latvijas valsts neatkarību 1922.gadā, bet Bulgārijas Republika atzina Latvijas valsts atjaunoto neatkarību 1991.gadā, kad tika atjaunotas arī diplomātiskās attiecības. Papildus kopš 2004. gada Bulgārijā atrodas goda konsuls. Latvijas vēstnieku Bulgārijā rezidence ir Polijā, Varšavā.²⁵⁰ Apkopojums par eksportu ietekmējošajiem faktoriem Bulgārijas gadījumā ir redzams 2.19. tabulā.

2.19. tabula

Eksportu ietekmējošo faktoru analīze – Bulgārija

Faktors/ mainīgais	Rezultāts
Vēsturiskā saikne	Nē
Pieeja jūrai/okeānam	Jā
Distance starp galvaspilsētām (km)	1590 km
Vēstniecība/ konsulāts	Nē
Cita ārvalstu pārstāvniecība eksporta veicināšanā	Nē
Vidējais politiskās stabilitātes indekss (2009-2019)	55.9
Kopīgs tirdzniecības bloks	Jā/ ES
Vidējais IKP miljardos ASV \$ (2009-2019)	54,908.13

Avots: Autores izveidota, pamatojoties uz iepriekš minētajiem datu avotiem.

²⁴⁸ ANO Comtrade statistikas datu bāzes dati. Latvijas eksporta apjoms uz Irānu laika posmā no 2009.- 2019. gadam. Pieejama: <https://comtrade.un.org/data/>

²⁴⁹ Pasaules Bankas datu bāze. World Governance Indicators. Pieejama: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>

²⁵⁰ LR Ārlietu ministrijas oficiālā mājas lapa. Pieejama: <https://www.mfa.gov.lv/arpolitika/divpusejas-attiecibas/latvijas-un-bulgarijas-divpusejas-attiecibas>

Latvija un Bulgārija atrodas salīdzinoši tālu viena no otras, ģeogrāfiskā distance starp abu valstu galvaspilsētām ir 1590 km.²⁵¹ Starp Latviju un Bulgāriju nav vēsturiskās saiknes. Savukārt, Bulgārijai ir piekļuve Melnajai jūrai. Latvijai un Bulgārijai ir kopīga dalība ES un līdz ar to abas valstis ir viena tirdzniecības bloka dalībnieces. Latvijas eksporta apjoms uz Bulgāriju minētajā laika periodā ir aplūkojams 2.21. attēlā.

2.21.att. Latvijas eksporta apjoms uz Bulgāriju no 2009. līdz 2019. gadam

Avots: Autores izveidots, pamatojoties uz ANO Comtrade statistikas datu bāzes datiem par Latvijas eksporta apjomu uz Bulgāriju laika posmā no 2009.- 2019. gadam. Pieejams: <https://comtrade.un.org/data/>

Attēlā augstāk ir redzams, ka Latvijas eksports uz Bulgāriju kopumā ir audzis. Vismazākais eksporta apjoms Latvijai uz Bulgāriju bija 2009. gadā, sastādot nedaudz vairāk kā 9 miljonus ASV \$, taču vislielākais eksporta apjoms bija 2019. gadā, sastādot vairāk kā 52 miljonus ASV \$.²⁵² Bulgārijas vidējais IKP attiecīgajā laika posmā ir 54,908.13, bet vidējais politiskās stabilitātes indekss ir 55.9, kas norāda uz to, ka valstī ir vidēja līmeņa politiskā stabilitāte un politiski motivētu vardarbīgu konfliktu skaits.²⁵³

Rumānija

Latviju un Rumāniju vieno kopīgas intereses vairot stabilitāti, drošību un labklājību visā Eiropā. Abu valstu dalība Eiropas Savienībā un NATO paver iespēju padziļināt kontaktus dažādos līmeņos. Rumānijas Karalistes valdība Latvijas valsts neatkarību atzina 1921. gadā, un 1922. gadā tika nodibinātas abu valstu diplomātiskās attiecības.²⁵⁴ 2002. gadā Rīgā tika atklāts

²⁵¹ The Geographical Distance (GeoDist) Database KNOEMA. Pieejama: <https://knoema.com/CEPGDD2019/the-geographical-distance-geodist-database>

²⁵² ANO Comtrade statistikas datu bāzes dati. Latvijas eksporta apjoms uz Bulgāriju laika posmā no 2009.- 2019. gadam. Pieejama: <https://comtrade.un.org/data/>

²⁵³ Pasaules Bankas datu bāze. World Governance Indicators. Pieejama: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>

²⁵⁴ LR Ārlietu ministrijas oficiālā mājas lapa. Pieejama: <https://www.mfa.gov.lv/arpolitika/divpusejas-attiecibas/latvijas-un-rumanijas-attiecibas>

Rumānijas goda konsulāts, kā arī Latvijai Rumānijā ir savs goda konsulāts. Latvijas vēstnieka Rumānijā rezidence ir Polijā, Varšavā. Apkopojums par eksportu ietekmējošajiem faktoriem Rumānijas gadījumā ir redzams 2.20. tabulā.

2.20. tabula

Eksportu ietekmējošo faktoru analīze – Rumānija

Faktors/ mainīgais	Rezultāts
Vēsturiskā saikne	Nē
Pieeja jūrai/okeānam	Jā
Distance starp galvaspilsētām (km)	1402 km
Vēstniecība/ konsulāts	Nē
Cita ārvalstu pārstāvniecība eksporta veicināšanā	Nē
Vidējais politiskās stabilitātes indekss (2009- 2019)	53.7
Kopīgs tirdzniecības bloks	Jā/ES
Vidējais IKP miljardos ASV \$ (2009- 2019)	187,886.55

Avots: Autores izveidota, pamatojoties uz iepriekš minētajiem datu avotiem.

Starp Latviju un Rumāniju nav vēsturiskās saiknes, bet ģeogrāfiskā distance starp abu valstu galvaspilsētām ir 1402 km.²⁵⁵ Tāpat Rumānijai ir piekļuve Melnajai jūrai. Latvijai un Rumānijai ir kopīga dalība ES un līdz ar to abas valstis ir viena tirdzniecības bloka dalībnieces. Latvijas eksporta apjoms uz Rumāniju minētajā laika periodā ir aplūkojams 2.22. attēlā.

2.22.att. Latvijas eksporta apjoms uz Rumāniju no 2009. līdz 2019. gadam

Avots: Autores izveidots, pamatojoties uz ANO Comtrade statistikas datu bāzes datiem par Latvijas eksporta apjomu uz Rumāniju laika posmā no 2009.- 2019. gadam. Pieejams: <https://comtrade.un.org/data/>

²⁵⁵ The Geographical Distance (GeoDist) Database KNOEMA. Pieejama: <https://knoema.com/CEPGDD2019/the-geographical-distance-geodist-database>

Attēlā augstāk ir redzams, ka Latvijas eksports uz Rumāniju attiecīgajā laika periodā ir saglabājies salīdzinoši vienmērīgs, taču tas ir audzis pēdējos gados. Vismazākais eksporta apjoms Latvijai uz Rumāniju bija 2016. gadā, sastādot nedaudz vairāk kā 20 miljonus ASV \$, taču vislielākais eksporta apjoms bija 2019. gadā, sastādot vairāk kā 36 miljonus ASV \$.²⁵⁶ Rumānijas vidējais IKP attiecīgajā laika posmā ir 187,886.55, bet vidējais politiskās stabilitātes indekss ir 53.7, kas norāda uz to, ka valstī ir vidēja līmeņa politiskā stabilitāte un politiski motivētu vardarbīgu konfliktu skaits.²⁵⁷

Islande

Latvijas un Islandes divpusējās attiecības tradicionāli ir ļoti labas. Abu valstu sadarbība balstās uz reģionālo piederību, kopīgu vērtību izpratni un interesēm Eiropas ekonomiskās integrācijas un drošības jautājumos. Islande bija pirmā valsts, kas 1991. gadā atzina Latvijas un pārējo Baltijas valstu neatkarības atjaunošanu. 2011. gada 22. augustā, godinot Islandes vēsturisko lomu Latvijas neatkarības atjaunošanā, Rīgā, Ķīpsalā, tika atklāts Islandes skvērs. Latvijas vēstniece Islandē rezidē Oslo, Norvēģijā, kā arī Islandē atrodas Latvijas goda konsule.²⁵⁸ Apkopojums par eksportu ietekmējošajiem faktoriem Islandes gadījumā ir redzams 2.21. tabulā.

2.21.tabula

Eksportu ietekmējošo faktoru analīze – Islande

Faktors/ mainīgais	Rezultāts
Vēsturiskā saikne	Nē
Pieeja jūrai/okeānam	Jā
Distance starp galvaspilsētām (km)	2579 km
Vēstniecība/ konsulāts	Nē
Cita ārvalstu pārstāvniecība eksporta veicināšanā	Nē
Vidējais politiskās stabilitātes indekss (2009-2019)	94.1
Kopīgs tirdzniecības bloks	Jā/ EEZ
Vidējais IKP miljardos ASV \$ (2009-2019)	15,672.79

Avots: Autores izveidota, pamatojoties uz iepriekš minētajiem datu avotiem.

²⁵⁶ ANO Comtrade statistikas datu bāzes dati. Latvijas eksporta apjoms uz Rumāniju laika posmā no 2009.-2019. gadam. Pieejama: <https://comtrade.un.org/data/>

²⁵⁷ Pasaules Bankas datu bāze. World Governance Indicators. Pieejama: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>

²⁵⁸ LR Ārlietu ministrijas oficiālā mājas lapa. Pieejama: <https://www.mfa.gov.lv/arpolitika/divpusejas-attiecibas/latvijas-un-islandes-attiecibas>

Latvijas un Islandes starpā pastāv stabilas ekonomiskās attiecības. Lai gan savstarpējā tirdzniecība nav liela, pēdējos gados kopējais preču tirdzniecības apjoms pakāpeniski pieaug. Tāpat nozīmīgas ir Islandes investīcijas Latvijas uzņēmumos. Islande tāpat kā Norvēģija ir EZZ dalībvalsts, tādejādi Latvijas un Islande ir kopīgas tirdzniecības bloka locekles.²⁵⁹ Starp Latviju un Islandi nav vēsturiskās saiknes. Tā kā Islande ir salu valsts, tai ir pieeja dažādiem ūdens ceļiem. Ģeogrāfiskā distance starp abu valstu galvaspilsētām ir 2579 km.²⁶⁰ Latvijas eksporta apjoms uz Islandi minētajā laika periodā ir aplūkojams 2.23. attēlā.

2.23.att. Latvijas eksporta apjoms uz Islandi no 2009. līdz 2019. gadam

Avots: Autores izveidots, pamatojoties uz ANO Comtrade statistikas datu bāzes datiem par Latvijas eksporta apjomu uz Islandi laika posmā no 2009.- 2019. gadam. Pieejams: <https://comtrade.un.org/data/>

Attēlā augstāk ir redzams, ka Latvijas eksports uz Islandi kopumā ir audzis. Vismazākais eksporta apjoms Latvijai uz Islandi bija 2010. gadā, sastādot nedaudz vairāk kā 13 miljonus ASV \$, taču vislielākais eksporta apjoms bija 2018. gadā, sastādot vairāk kā 36 miljonus ASV \$.²⁶¹ Islandes vidējais IKP attiecīgajā laika posmā ir zems - 15,672.79, bet, savukārt, vidējais politiskās stabilitātes indekss ir ļoti augsts - 94.1, kas norāda uz to, ka valstī ļoti augsta politiskā stabilitāte un ļoti mazs skaits politiski motivētu vardarbīgu konfliktu.²⁶²

Apkopojot rezultātus par eksporta ietekmējošajiem faktori valstīs, kurās Latvijai nav diplomātiskās pārstāvniecības, var secināt, ka ar nevienu no šīm valstīm Latvijai nav vēsturiskās saiknes; politiskās stabilitātes līmenis šajās valstīs ir ļoti dažādas, piemēram, grupā ir gan valstis

²⁵⁹ LR Ārlietu ministrijas oficiālā mājas lapa. Eiropas Ekonomikas zonas dalībvalstis.

Pieejama: <https://www.mfa.gov.lv/component/content/article/2-uncategorised/42210-valstis>

²⁶⁰ The Geographical Distance (GeoDist) Database KNOEMA. Pieejama: <https://knoema.com/CEPGDD2019/the-geographical-distance-geodist-database>

²⁶¹ ANO Comtrade statistikas datu bāzes dati. Latvijas eksporta apjoms uz Islandi laika posmā no 2009.- 2019. gadam. Pieejama: <https://comtrade.un.org/data/>

²⁶² Pasaulē Bankas datu bāze. World Governance Indicators. Pieejama: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>

ar ļoti augstu politiskās stabilitātes līmeni (Islande), kā arī valstis ar kritiski zemu politiskās stabilitātes līmeni (Afganistāna).

Attiecībā uz valstīm, kurās Latvijai ir diplomātiskās pārstāvniecības - pirmās trīs lielākas Latvijas eksporta valstis – Lietuva, Igaunija un Krievija ir arī Latvijas kaimiņvalstis, kas apstiprina autoru E. Rouza un Dž. Frankela teoriju par distances ietekmi uz tirdzniecības plūsmu. Vienlaikus Latviju, Igauniju, Krieviju, Vāciju un Zviedriju vieno arī vēsturiska saikne, kas ir saskaņā ar autora P. Gemavata teoriju par valstu tirdzniecības plūsmu palielināšanos, ja valstīm ir vēsturiska saikne vai koloniālas attiecības. Tāpat visas, minētās valstis ir viena tirdzniecības bloka dalībvalstis (ES²⁶³). Kā arī visbeidzot visās no šīm desmit valstīm atrodas arī Latvijas ārvalstu diplomātiskā pārstāvniecība (konsulāts vai vēstniecība), kas apstiprina autoru P. Bergeika un M. Jakopas un citu teoriju par ārvalstu pārstāvniecību ietekmi.

²⁶³ Norvēģija nav ES dalībvalsts, taču tā pieder pie Eiropas Ekonomiskās Zonas.

3. EKSPORTA IETEKMĒJOŠO FAKTORU ANALĪZE, IZMANTOJOT TIRDZNICĪBAS GRAVITĀCIJAS MODELI

Šajā nodaļā tiks izklāstīta metodoloģija, kas izmantota šajā pētījumā, lai novērtētu iespējamo ekonomiskās diplomātijas lomu Latvijas eksportā laika posmā no 2009. līdz 2019. gadam. Šī pētījuma pamatā būs tirdzniecības gravitācijas modelis. Šīs nodaļas pirmajā apakšnodaļā (3.1.) tiks izskaidrots izmantotais ekonometriskais modelis, iekļaujot tā mainīgos. Nodaļas otrajā apakšnodaļā (3.2.) tiks parādīts izlases raksturojums, analizējot periodu un valstis, kopā ar aprakstošo statistiku par galvenajiem savāktajiem datiem. Nodaļas trešajā apakšnodaļā (3.3.) tiks veikta korelācija starp modeļa mainīgajiem, un visbeidzot nodaļas ceturtajā apakšnodaļā (3.4.) tiks sniegti pētījuma rezultāti un diskusija.

3.1. Ekonometriskais modelis un tā mainīgie

Viena no 2. tabulā minēto iepriekš veikto pētījumu kopīgajām iezīmēm ir tā, ka gandrīz visos pētījumos kā metodoloģija tika izmantots tirdzniecības gravitācijas modelis, izveidojot ekonometrisko vienādojumu ar tādiem mainīgajiem lielumiem, ko autori uzskatīja par piemērotākiem, lai atbildētu uz viņu izpētes jautājumu. Tirdzniecības gravitācijas modelis ir viens no ekonomikā empīriski veiksmīgākajiem modeļiem. Tas korelē tirdzniecības apjomu starp divām valstīm ar fizisko attālumu starp tām, IKP un citiem elementiem, kas var ietekmēt tirdzniecību.²⁶⁴

Šajā pētījumā tiks izmantots paplašinātais tirdzniecības gravitācijas modelis, kurā pamata gravitācijas modeļa bāzes vienādojumam ar IKP un ģeogrāfisko distanci kā galvenajiem neatkarīgajiem mainīgajiem, tiks papildus pievienoti arī citi mainīgie, kas var ietekmēt eksportu. Balstoties uz pētījuma pirmo un otro nodaļu, kurā tika apkopoti dažādi eksportu ietekmējošie faktori, darba autore šī pētījuma ietvaros gravitācijas modelim pievienos tāds papildus mainīgos: ekonomiskā diplomācija (ED1 un ED2); nav pieejas jūrai/okeānam (Land); vēsturiskā saikne starp valstīm (Vest); kopīgs tirdzniecības bloks (Tirdz_Blok); politiskā stabilitāte (Pol_Stab). Tādejādi izmantotais paplašinātais tirdzniecības gravitācijas modelis tiek izteikts šādu vienādojumu:

$$\ln(\text{Exp}ijt) = \beta_0 + \beta_1 \ln(\text{GDP}jt) + \beta_2 \ln(\text{Dist}ij) + \beta_3 \text{ED}ijt + \beta_4 \text{Land}j + \beta_5 \text{Vest}ij + \beta_6 \text{Trade_Blok}ijt + \beta_8 \text{Pol_Stab}jt + \epsilonijt \quad (2)$$

²⁶⁴ Anderson, J. E., & van Wincoop, E. (2003). Gravity with Gravitas: a Solution to the Border Puzzle. *American Economic Review*, 93(1), 170-192.

kur i apzīmē eksportētājvalsti (šajā gadījumā Latviju), j apzīmē importētājvalsti, t apzīmē laiku (šajā gadījumā 2009.-2019. gadu), $Ln(.)$ apzīmē dabisko logaritmu un ϵijt ir kļūdas termins. Attiecībā uz mainīgajiem lielumiem $Expijt$ (atkarīgais mainīgais) atbilst reālajam Latvijas preču eksportam t gadā uz partnervalsti j miljonos ASV \$. Visi minētie gravitācijas modelī izmantotie mainīgie un to paredzamā ietekme uz eksportu ir apkopoti 3.1.tabulā.

3.1.tabula.

Pētījuma mainīgie lielumi, to iespējamā un paredzamā ietekme uz tirdzniecību

Mainīgais		Paredzamā ietekme uz tirdzniecību	Datu avots
GDP	Reālais IKP gadā (2010. gada nemainīgās cenas, miljonos USD)	pozitīva	Pasaules Bankas datubāze – World Governance Indicators
Dist	Distance km starp valstu galvaspilsētām	negatīva	Ģeogrāfiskā distance – KNOEMA datu bāze
ED	ED1 – fiktīvais mainīgais (1 – Latvijas vēstniecība vai konsulāts, 0 - nav vēstniecības vai konsulāta) ED2 - fiktīvs mainīgais (1 – Latvijai ir ārvalstu pārstāvniecība, 0 – nav ārvalstu pārstāvniecības);	pozitīva	LR Ārlietu ministrijas oficiālā mājaslapa
Land	Fiktīvs mainīgais (1- valstij ir piekļuve jūrai/ okeānam, 0 – valstij nav piekļuves jūrai/okeānam)	negatīva	World Population Review Landlocked Countries 2021
Vest	Fiktīvs mainīgais (1- valstīm ir vēsturiskā saikne, 0 – valstīm nav vēsturiskās saiknes)	pozitīva	Arnolds Spekke. Latvijas vēsture, (2003), Jumava
Tirdz_Blok	Fiktīvs mainīgais (valstis ir kopīgas tirdzniecības bloka dalībnieces, 0 – valstis nav kopīgas tirdzniecības bloka dalībnieces)	pozitīva	ES, EEZ, EBTA
Pol_Stab	Indekss no 0 līdz (nestabils un vardarbīgs) līdz 100 (stabils un drošs)	pozitīva	Pasaules Bankas datubāze – Worldwide Governance indicators

Avots: Autores veidota, pamatojoties uz iepriekš minētajiem datu avotiem.

Gravitācijas modelī izmantotie papildus mainīgie tiek paskaidroti šādi:

- **(IKP)**: importētājvalsts j reālais iekšzemes kopprodukts gadā miljonos ASV \$ (salīdzināmās cenās 2010. gadā). Šīs vērtības tika apkopotas no Pasaules Bankas datubāzes *World Development Indicators*.²⁶⁵
- **(Dist)**: ģeogrāfiskais attālums kilometros starp i un j valstu galvaspilsētām. Šie dati tika iegūti no ģeogrāfiskās distances datu bāzes KNOEMA.²⁶⁶
- **(ED)**: apzīmē ekonomisko diplomātiju, un to mēra ar diviem mainīgajiem: (1) fiktīvais mainīgais (ED1), kura vērtība ir 1, ja valstī j ir Latvijas vēstniecība vai konsulāts, ja nē, tad vērtība ir 0; (2) fiktīvais mainīgais (ED2), kurš ņem vērtību 1, ja valstī j ir Latvijas ārvalstu pārstāvniecība eksporta veicināšanā, ja nē, tad vērtība ir 0. Šie dati tik iegūti no LR Ārlietu ministrijas oficiālās mājaslapas.²⁶⁷
- **(Land)**: fiktīvs mainīgais, kas iegūst vērtību 1, ja valstij j nav pieejas jūrai, tas ir, ja tās teritorijai nav savienojuma ar jūru/okeānu, ja nē, tad vērtība ir 0. Šie dati tika iegūti no *World Population Review - Landlocked Countries 2021*.²⁶⁸
- **(Vest)**: fiktīvs mainīgais, kas iegūst vērtību 1, ja valstīm i un j ir vēsturiskā saikne, bet ja nē, tad vērtība ir 0. Dati tika iegūti, pamatojoties uz A.Spekkes grāmatu "Latvijas vēsture".²⁶⁹
- **(Tirdz_Blok)**: fiktīvais mainīgais, kas iegūst vērtību 1, ja valstis i un j ir viena tirdzniecības bloka dalībvalstis, ja nē, tad vērtība ir 0. Veicot pētījumu, par tirdzniecības bloku tiek uzskatītas ES, EEZ un EBTA. Šie dati ir iegūti no ES oficiālās mājaslapas.²⁷⁰
- **(Pol_Stab)**: attiecas uz j valsts politiskās stabilitātes indeksu, ko mēra skalā no 0 līdz 100, kur 0 vērtība nozīmē, ka valstī nav politiskās stabilitātes/ pastāv politiski motivēta vardarbība, tostarp terorisms, bet vērtība 100 nozīmē, ka valstī ir politiskā stabilitāte un nepastāv politiski motivēta vardarbība, tostarp terorisms. Dati tika iegūti no Pasaules Bankas datu bāzes *The Worldwide Governance Indicators*.²⁷¹

²⁶⁵ Pasaules Bankas datu bāze. World Governance Indicators. Pieejama:

<https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>

²⁶⁶ The Geographical Distance (GeoDist) Database KNOEMA. Pieejama: <https://knoema.com/CEPGDD2019/the-geographical-distance-geodist-database>

²⁶⁷ LR Ārlietu ministrijas oficiālā mājas lapa. Pieejama: <https://www.mfa.gov.lv/vestniecibas-un-parstavniecibas>

²⁶⁸ World Population Review oficiālā mājaslapa. Pieejama: <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/landlocked-countries>

²⁶⁹ Spekke, A. (2003). Latvijas vēsture. Jumava

²⁷⁰ Eiropas Savienības oficiālā mājaslapa. Pieejama: https://europa.eu/european-union/index_lv

²⁷¹ Pasaules Bankas datu bāze. World Governance Indicators. Pieejama: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>

3.2. Izlases un aprakstošās statistikas raksturojums

Šis pētījums analizē Latvijas preču eksportu uz 20 valstīm 11 gadu laikā no 2009. līdz 2019. gadam. Šajā apakšnodaļā tiks izveidots modelī iekļauto mainīgo aprakstošās statistikas raksturojums un skaidrojums.

3.2.tabula

Modelī iekļauto mainīgo aprakstošās statistikas raksturojums

Mainīgais	Novērojumu Skaits	Vidējā aritmētiskā vērtība	Minimālā vērtība	Maksimālā vērtība	Standarta novirze
Eksports (miljonos ASV \$)	220	458,161,022.7	224,417	2,733,902,590	594247438.1
IKP (miljonos ASV dollāru salīdzināmās cenās 2010. gadā)	220	626,042.0336	13,683.69	3,944,379.46	938577.9207
Distance (km)	220	1242.5	263	4186	1220.2526
ED1 (fiktīvs mainīgais)	220	0.5	0	1	0.512989176
ED2 (fiktīvs mainīgais)	220	0.45	0	1	0.510417786
Land (fiktīvs mainīgais)	220	0.15	0	1	0.366347549
Vest (fiktīvs mainīgais)	220	0.25	0	1	0.444261658
Tirdz_Blok (fiktīvs mainīgais)	220	0.75	0	1	0.444261658
Pol_stab (indekss no 1-100)	220	60.75526364	0.474	99.52	29.77084766

Apskatot atkarīgā mainīgā – eksporta rezultātus, tā vidējais rādītājs analizētajā periodā bija 458,161 miljoni ASV \$, tā maksimālā vērtība bija 2,733,902,590 miljardi ASV \$, kas ir attiecas uz Latvijas eksportu uz Lietuvu 2014. gadā. Faktiski visā analizētajā periodā Lietuva bija galvenais Latvijas preču eksporta galamērķis, sastādot no 16% līdz 20% no kopējā Latvijas preču eksporta laika posmā no 2009. līdz 2019. gadam.²⁷² Savukārt minimālā vērtība bija 224,417 tūkstoši ASV \$ Latvijas eksportam uz Irānu 2019. gadā.

Izvēlēto valstu IKP mainīgais lielums vidēji ir 626,042.03 miljardi ASV \$, tā maksimālā vērtība ir 3,944,379,46 ASV trilioni, kas attiecas uz Vācijas IKP 2019. gadā, bet tā minimālā vērtība ir 13,683.69 miljoni ASV \$, kas attiecas uz Islandes IKP 2010. gadā. Šis mainīgais lielums ir diezgan izkaisīts, par ko liecina standartnovirzes vērtība, jo pētījumā iekļauto valstu

²⁷² ANO Comtrade statistikas datu bāzes dati. Latvijas eksporta apjoms uz Lietuvu laika posmā no 2009.- 2019. gadam. Pieejama: <https://comtrade.un.org/data/>

izlasē ir gan ekonomiski lielas valstis, piemēram, Vācija vai Apvienotā Karaliste, un arī mazas valstis vai mazāk attīstītas valstis, piemēram, Kipra vai Afganistāna. Attiecībā uz distanci starp valstu galvaspilsētām, tās vidējā vērtība ir 1242.5 km, tās maksimālais attālums ir 4186 km, kas atbilst Latvijas galvaspilsētas Rīgas attālumam līdz Afganistānas galvaspilsētai Kabulai, bet tās minimālais attālums ir 263 km, kas atbilst Latvijas kaimiņvalsts Lietuvas galvaspilsētas Viļņas attālumam līdz Rīgai. Visas valstu distances vērtības apskatāmas 3. pielikumā.

Veicot ekonomiskās diplomātijas mainīgā lieluma ED1 (fiktīvais mainīgais lielums, kura vērtība ir 1, ja Latvijai galamērķa valstī ir konsulāts vai vēstniecība, un 0, ja tāda nav) analīzi, vidējā vērtība norāda, ka analizētajā periodā pusē jeb 50% valstīs ir Latvijas vēstniecība vai konsulāts. Tāpat mainīgā ED1 minimālā vērtība ir 0, jo 50% gadījumu iekļautajās valstīs nav Latvijas vēstniecības vai konsulāta. Katras valsts fiktīvā mainīgā vērtības ED1 vērtības ir apskatāmas 4. pielikumā.

Attiecībā uz fiktīvo mainīgo ED2 (fiktīvs mainīgais lielums, kura vērtība ir 1, ja Latvijai galamērķa valstī ir cita ārvalstu pārstāvniecība eksporta veicināšanā un 0, ja tādas nav) tā vidējais rādītājs atklāj, ka 45% no šajā pētījumā iekļautajām valstīm atrodas cita Latvijas ārvalstu pārstāvniecība. Katras valsts fiktīvā mainīgā vērtības ED2 vērtības ir apskatāmas 4. pielikumā.

Analizējot datus par fiktīvo mainīgo, kas norāda vai valstij ir piekļuve jūrai vai okeānam (Land), tā vidējā vērtība norāda, ka tikai 15% no iekļautajām valstīm nav pieejas jūrai vai okeānam. Attiecībā uz kopīgu tirdzniecības bloku, 75% no pētījumā iekļautajām valstīm ir kopīga dalība ar Latviju kādā no tirdzniecības blokiem. Analizējot vēsturisko saikni ar Latviju, tikai 25% gadījumu izvēlētajām valstīm ir vēsturiska saikne ar Latviju.

Analizējot politiskās stabilitātes (Pol_Stab) mainīgo, kas izteikts indeksa formā un iegūts izmantojot Pausaules Pārvaldības Indikatorus, un kas svārstās no 1 (kad valsts ir uzskatāms par politiski nestabilu un labvēlīgāku vardarbīgiem un teroristu uzbrukumiem tās teritorijā) līdz 100 (kad valsts ir politiski stabila un tādējādi drošāka, un retāk ir sastopama politiski motivēta vardarbība, tostarp terorisms), tās vidējā vērtība ir 60.76, ko var uzskatīt par vidēji stabilu. Politiskās stabilitātes maksimālā vērtība ir 99.52, kas pieder Islandei 2019. gadā. Autore norāda, ka Islandei no visām iekļautajām valstīm kopumā ir visaugstākais politiskās stabilitātes līmenis. Savukārt, politiskās stabilitātes minimālā vērtība ir 0.47, kas pieder Afganistānai 2009. gadā. Tāpat Afganistāna ir tā, no pētījumā iekļautajām valstīm, kurā politiskā stabilitāte ir viszemākā, kas norāda uz to, ka valstij ir trausla un neaizsargāta politiskā struktūra. Iepriekš minēto fiktīvo mainīgo vērtības apskatāmas 5. pielikumā.

3.3. Korelācija starp modeļa mainīgajiem

Pirms turpināt aprēķinus, izmantojot modeli, ir būtiski aprēķināt korelācijas starp mainīgajiem, proti, starp paskaidrojošajiem mainīgajiem. Tādējādi 3.3. tabulā ir parādīti mainīgo korelācijas koeficienti un attiecīgā statistiskā nozīmība (iekavās).

3.3.Tabula

Korelācija starp modeļa mainīgajiem

<i>Mainīgie</i>	<i>Eksp</i>	<i>IKP</i>	<i>Dist</i>	<i>ED1</i>	<i>ED2</i>	<i>Land</i>	<i>Tirdz_Blok</i>	<i>Vest</i>	<i>Pol_Stab</i>
Eksports	1								
IKP	0.26 (0.00)	1							
Dist	-0.62 (0.00)	-0.12 (0.11)	1						
ED1	0.71 (0.00)	0.4 (0.00)	-0.76 (0.00)	1					
ED2	0.42 (0.00)	0.48 (0.00)	-0.54 (0.00)	0.69 (0.00)	1				
Land	-0.25 (0.00)	-0.11 (0.14)	-0.04 (0.59)	-0.36 (0.00)	0.02 (0.79)	1			
Tirdz_Blok	0.12 (0.11)	-0.05 (0.51)	-0.6 (0.00)	0.29 (0.00)	0.23 (0.00)	0.18 (0.02)	1		
Vest	0.84 (0.00)	0.33 (0.00)	-0.52 (0.00)	0.57 (0.00)	0.39 (0.00)	-0.02 (0.00)	0.02 (0.79)	1	
Pol_Stab	0.06 (0.42)	-0.11 (0.14)	-0.55 (0.00)	0.31 (0.00)	0.37 (0.00)	0.31 (0.00)	0.88 (0.00)	-0.01 (0.89)	1

Avots: Autores izveidota tabula, pamatojoties uz veiktajiem aprēķiniem starp mainīgajiem

Aplūkojot 3.1. tabulu ir redzams, ka visaugstākais pozitīvas korelācijas koeficients ar eksportu ir vēsturiskās saiknes mainīgajam (0.84), kas norāda uz to, ka starp eksportu un vēsturisko saikni starp valstīm pastāv spēcīga pozitīva korelācija. Tāpat cieša pozitīva saikne (0.71) pastāv starp ekonomiskās diplomātijas ED1 mainīgo un eksportu, kas norāda uz spēcīgu saikni starp eksportu un vēstniecības vai konsulāta esamību. Pārējie pozitīvās korelācijas koeficienti norāda uz vidēji ciešu saikni starp eksportu un ekonomiskās diplomātijas ED2 mainīgo (0.42) un uz to, ka starp eksportu un kopīgu tirdzniecības bloku (0.12) vai starp eksportu un politisko stabilitāti (0.06) praktiski nav korelācijas.²⁷³

Attiecībā uz negatīvu korelāciju, tāda ir redzama starp diviem mainīgajiem – distanci (- 0.62) un valsts piekļuvi jūrai vai okeānam (-0.25). Distances korelācijas koeficients norāda uz to, ka starp mainīgajiem pastāv vidēji cieša negatīva saikne – distancei starp valstīm palielinoties, samazinās eksporta plūsmas starp tām, savukārt starp valsts piekļuvi jūrai/

²⁷³ Ratner, B. (2009). The correlation coefficient: Its values range between +1/-1, or do they?. *J Target Meas Anal Mark* 17, 139–142. <https://doi.org/10.1057/jt.2009.5>

okeānam un eksportu korelācija ir vāja (0.26). Tabulā ir redzams, ka lielākā daļa no eksporta korelācijas koeficientiem ir statistiski nozīmīgi ($\alpha=0.05$), izņemot tirdzniecības bloka un politiskās stabilitātes mainīgo, secinot, ka nav pietiekamu pierādījumu, ka starp eksportu un un šiem mainīgajiem pastāv nozīmīga lineāra sakarība, jo korelācijas koeficients nav būtiski atšķirīgs no nulles.²⁷⁴ Attiecībā uz korelāciju starp paskaidrojošajiem mainīgajiem lielumiem, tie pārsvarā ir statistiski nozīmīgi un starp tiem ir gan pozitīva, gan negatīva korelācija.

3.4. Rezultāti un diskusija

Pamatojoties uz iepriekš analizētajiem datiem par laika posmu no 2009. līdz 2019. gadam, šajā apakšnodaļā tik sniegti tirdzniecības gravitācijas modeļa rezultāti, izveidojot trīs modeļu interpretācijas.

Pirmajā modelī tiek izmantoti visi iepriekš izmantotie mainīgie, izņemot ekonomisko diplomātiju (ED1 un ED2) ar mērķi noskaidrot vai gravitācijas vienādojums darbojas labi. Otrajā modelī tiek pievienots pirmais ekonomiskās diplomātijas mainīgais ED1 (fiktīvais mainīgais lielums, kas iegūst vērtību 1, ja importējājvalstī ir Latvijas vēstniecība vai konsulāts, ja nē, tad 0). Savukārt trešajā modelī tiek pievienots otrs ekonomiskās diplomātijas mainīgais ED2 (fiktīvs mainīgais lielums, kas iegūst vērtību 1, ja importējājvalstī ir Latvijas pārstāvniecība eksporta veicināšanā. Visi iepriekš minētie modeļi apkopoti 3.3. tabulā.

3.3.tabula

Gravitācijas vienādojuma modeļi

Mainīgie	Modelis 1	Modelis 2	Modelis 3
IKP	-0.0000	-0.0000	-0.0000
Dist	-0.1793	0.2142	-0.13334
Land	-195.3612	482.7827	-171.5337
Tirdz_Blok	84.8430	918.9197	291.7305
Vest	880.0660	952.4346	896.0614
Pol_Stab	-3.1183	-14.4331	-6.3729
ED1		975.3082	
ED2			172.1676
Konstante	676.8179	-366.6487	584.6621
R squared	0.7685	0.8516	0.7764
Significance F	0.0028	0.0008	0.0066
Novērojumi	140	160	160

Avots: Autores izveidota, pamatojoties uz veiktajiem aprēķiniem

²⁷⁴ Ratner, B. (2009). The correlation coefficient: Its values range between +1/-1, or do they?. *J Target Meas Anal Mark* 17, 139–142 . <https://doi.org/10.1057/jt.2009.5>

Pirmā modeļa rezultāti norāda, ka gravitācijas vienādojums labi atbilst datiem, izskaidrojot 77% no divpusējās tirdzniecības plūsmu variācijām un turklāt modeļa rezultāti ir statistiski nozīmīgi ($\alpha=0.05$). Saskaņā ar šo modeli, eksports ievērojami palielinās līdz ar vēsturisko saikni starp valstīm un dalību kopīgā tirdzniecības blokā, savukārt, eksporta plūsmas būtiski samazinās tad, ja importētājvalstij nav piekļuve jūrai vai okeānam. Vienlaikus modelis norāda, ka starp eksportu un distanci starp valstī, vai eksportu un importētājvalsts IKP un politisko stabilitāti nav nozīmīgas saiknes, jo šo mainīgo koeficienti ir tuvu nulle.

Apskatot otro modeli, kurā tika pievienots pirmais ekonomiskās diplomātijas mainīgais ED1, var secināt, ka šis modelis labi atbilst datiem, izskaidrojot 85% no divpusējās tirdzniecības plūsmu variācijām, kā arī modeļa rezultāti ir statistiski nozīmīgi ($\alpha=0.05$). Attiecībā uz ekonomiskās diplomātijas mainīgo, saskaņā ar šo modeli Latvijas vēstniecības vai konsulāta esamība importētājvalstī būtiski palielina eksporta plūsmas. Tāpat saskaņā ar šo modeli, eksports ievērojami palielinās līdz ar vēsturisko saikni starp valstīm, dalību kopīgā tirdzniecības blokā, kā arī attālums starp valstīm vai tas, ka valstij nav pieejas jūrai vai okeānam nesamazina eksporta plūsmu. Tāpat arī importētājvalsts IKP nav nozīmīgas saiknes ar eksportu.

Aplūkojot trešo modeli, kurā tika pievienots otrais ekonomiskās diplomātijas mainīgais ED2, var secināt, ka arī šis modelis labi atbilst datiem, izskaidrojot 78% no divpusējās tirdzniecības plūsmu variācijām, kā arī modeļa rezultāti ir statistiski nozīmīgi ($\alpha=0.05$). Attiecībā uz ekonomiskās diplomātijas mainīgo, saskaņā ar šo modeli Latvijas ārvalstu pārstāvniecības eksporta veicināšanā esamība importētājvalstī palielina eksporta plūsmas. Tāpat saskaņā ar šo modeli, eksports ievērojami palielinās līdz ar vēsturisko saikni starp valstīm, dalību kopīgā tirdzniecības blokā, savukārt, tas samazinās, ja valstij nav pieejas jūrai vai okeānam. Vienlaikus saskaņā ar šo modeli nav novērojama saikne starp importētājvalsts IKP un eksportu.

Salīdzinot šos rezultātus ar dažādu autoru teorijām un iepriekš veikto empīrisko pētījumu rezultātiem par ekonomisko diplomātiju, var secināt, ka līdzīgi kā iepriekš veiktajos pētījumos, arī Latvijas gadījumā ekonomiskā diplomātija, kas tiek mērīta pēc diplomātisko vai citu ārvalstu pārstāvniecību esamības importētājvalsts teritorijā, pozitīvi ietekmē eksporta plūsmu. Tādējādi šī secinājumi atbilst tādus autoru kā E. Rouza, D. Ledermana, M. Jakopas, P. Bergeika, E. Afmana un M. Maurelas secinājumiem par ekonomiskās diplomātijas instrumentu (eksporta veicināšanas aģentūrām, valsts vizītēm, vēstniecībām un konsulātiem) ietekmi uz eksportu.²⁷⁵ Aplūkojot korelācijas koeficientus, kā arī 1. un 2. modeli, var secināt, ka būtiskāka

²⁷⁵ Jan Melissen (ed.), *The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations*, (Basingstoke: Palgrave-Macmillan, 2005) pp.16-25.

loma ir tieši diplomātiskās pārstāvniecības esamībai, salīdzinājumā ar citās pārstāvniecības eksporta veicināšanā esamību.

SECINĀJUMI

Šajā pētījumā tika veikta ekonomiskās diplomātijas kā viena no eksporta ietekmējošajiem faktoriem analīze, izmantojot tirdzniecības gravitācijas modeli. Pētījumā gaitā tika izdarīti sekojoši secinājumi:

1. Eksports ir būtiska valsts ekonomiskās attīstības daļa, un pēdējo gadu desmitu laikā valstu eksporta sniegunam tiek pievērsta arvien lielāka uzmanība.
2. Balstoties uz zinātnisko literatūru, var secināt, ka pastāv dažādi faktori, kas var ietekmēt eksporta apjomus valstī. Mūsdienās būtiska nozīme ir distancei, kas attiecas ne tikai uz ģeogrāfisko attālumu, bet arī uz citām dimensijām, kas var ietekmēt eksporta plūsmas starp valstīm. Pētījumā tika apskatītas tādas dimensijas jeb eksporta ietekmējošie faktori kā ekonomiskie, administratīvie un politiskie, kultūras, ģeogrāfiskie un ekonomiskā diplomācija.
3. Attiecībā uz ekonomisko faktoru, iepriekš veiktie pētījumi liecina, ka bagātās valstis veic salīdzinoši lielāku pārrobežu ekonomisko darbību salīdzinājumā ar savu ekonomisko lielumu, nekā nabadzīgākas valstis. Vienlaikus lielākā daļa šo aktivitāšu ir saistītas ar citām bagātājām valstīm, kā liecina pozitīvā korelācija starp IKP uz vienu iedzīvotāju un tirdzniecības plūsmu. Tādējādi ir iespējams secināt, ka valstu IKP ir būtisks rādītājs, kas ietekmē eksportu.
4. Attiecībā uz administratīvo un politisko faktoru, ir redzams, ka vēsturiskās un politiskās saites var pozitīvi ietekmēt valstu savstarpējo tirdzniecību un eksporta apjoms var palielināties. Tā iemesls, galvenokārt, ir tas, ka pagātnes koloniālās vai vēsturiskās saites var veicināt biznesa kontaktu nodibināšanu starp ražotājiem, izplatītājiem un piegādātājiem. Vienlaikus būtiska nozīme ir arī valstu dalībai kopīgā tirdzniecības blokā, tādējādi atvieglot tirdzniecību starp tām.
5. Analizējot ģeogrāfisko faktoru, būtu jāņem vērā ne tikai faktiskā distance, bet arī citi aspekti, piemēram, valsts fiziskais lielums, valsts pieeja jūrai vai okeānam un kopēja robeža.
6. Pētījuma gaitā tika apskatīts, kā dažādie distances veidi var atšķirīgi ietekmēt dažādas nozares, secinot, ka piemēram tieši kultūras faktori ir tie, kuriem būs vislielākā ietekme uz pārtikas produktu nozari.
7. Attiecībā uz ekonomisko diplomātiju, vairāki autori ir apstiprinājuši būtiskas pozitīvas attiecības pastāvēšanu starp ekonomiskās diplomātijas instrumentiem (eksporta veicināšanas aģentūrām, valsts vizītēm, vēstniecībām un konsulātiem) un eksportu.

Vienlaikus ekonomiskās diplomātijas un tādu instrumentu kā ārvalstu biroju, vēstniecību un konsulātu loma tirdzniecības veicināšanā pēdējos gados arvien vairāk tiek pētīta un analizēta zinātniskajā literatūrā. Tomēr, autore norāda, ka ne visiem ekonomiskās diplomātijas instrumentiem ir tāda pati ietekme uz valsts eksportu. Kamēr vēstniecības, konsulāti un EVA, šķiet, pozitīvi ietekmē eksportu, piemēram, valsts vizītēm, it īpaši ilgtermiņā, ietekme šķiet ir maza.

8. Turklāt dažu ekonomiskās diplomātijas instrumentu ietekmes faktiskā vērtība ir diezgan neviendabīga, piemēram, tā ir atkarīga no: (1) analizēto valstu skaita - dažiem no šiem pētījumiem ir tikai viena mērķvalsts, savukārt citi koncentrējas uz valstu kopumu, (2) valstu attīstības līmeņa vai tirgto preču diferenciācijas līmeņa.
9. Latvijas eksports pētījumā analizētajā periodā (2009.-2019. gads) gandrīz katra gada ietvaros ir pieaudzis. Pētījumā tika izmantoti dati no divdesmit valstīm – desmit, kurās Latvijai ir ārvalstu diplomātiskās pārstāvniecības (Lietuva, Igaunija, Krievija, Vācija, Zviedrija, Polija, Dānija, Apvienotā Karaliste, Somija un Norvēģija) un desmit valstīm, kurās Latvijai nav ārvalstu diplomātiskās pārstāvniecības (Alžīrija, Saūda Arābija, Kipra, Šveice, Rumānija, Bulgārija, Slovākija, Islande, Afganistāna, Irāna).
10. Latvijas izmanto tādus ekonomiskās diplomātijas instrumentus kā vēstniecības un konsulātos, kā arī valsts vizītes, eksporta veicināšanas aģentūras ārvalstu birojus (pārsvarā LIAA ietvaros).
11. Apkopojot rezultātus par valstīm, kurās Latvijai ir diplomātiskā pārstāvniecība, varēja secināt, ka tikai ar dažām no valstīm Latvijai ir kopīga vēsturiskā saikne; politiskās stabilitātes līmenis šajās valstīs ir vidēji augsts vai augsts, kā arī ar visām valstīm Latvijai ir kopīga dalība kādā no tirdzniecības blokiem.
12. Apkopojot rezultātus par eksporta ietekmējošajiem faktori valstīs, kurās Latvijai nav diplomātiskās pārstāvniecības, varēja secināt, ka ar nevienu no šīm valstīm Latvijai nav vēsturiskās saiknes; politiskās stabilitātes līmenis šajās valstīs ir ļoti dažāds.
13. Attiecībā uz valstīm, kurās Latvijai ir diplomātiskās pārstāvniecības - pirmās trīs lielākas Latvijas eksporta valstis – Lietuva, Igaunija un Krievija ir arī Latvijas kaimiņvalstis, kas apstiprina autoru E. Rouza un Dž. Frankela teoriju par distances ietekmi uz tirdzniecības plūsmu. Vienlaikus Latviju, Igauniju, Krieviju, Vāciju un Zviedriju vieno arī vēsturiska saikne, kas ir saskaņā ar autora P. Gemavata teoriju par valstu tirdzniecības plūsmu palielināšanos, ja valstīm ir vēsturiska saikne vai koloniālas attiecības. Tāpat visas, minētās valstis ir viena tirdzniecības bloka dalībvalstis. Kā arī visās no šīm desmit valstīm atrodas arī Latvijas ārvalstu diplomātiskā pārstāvniecība

(konsulāts vai vēstniecība), kas apstiprina autoru P. Bergeika un M. Jakopas un citu teoriju par ārvalstu pārstāvniecību ietekmi.

14. Šajā pētījumā tiks izmantots paplašinātais tirdzniecības gravitācijas modelis, kurā pamata gravitācijas modeļa bāzes vienādojumam ar IKP un ģeogrāfisko distanci kā galvenajiem neatkarīgajiem mainīgajiem, tika papildus pievienoti arī šādi mainīgie, kas var ietekmēt eksportu. ekonomiskā diplomātija (ED1 un ED2); nav pieejas jūrai/okeānam (Land); vēsturiskā saikne starp valstīm (Vest); kopīgs tirdzniecības bloks (Tirdz_Blok); politiskā stabilitāte (Pol_Stab), izveidojot ekonometrisku vienādojumu.
15. Pētījuma sākumā tika izvirzītas divas hipotēzes: (1) Latvijas ekonomiskā diplomātija ir nozīmīgs faktors Latvijas eksporta veicināšanā (2) Starp importētājvalsts IKP un Latvijas eksportu pastāv cieša pozitīva saikne (tie pozitīvi korelē viens ar otru). Aplūkojot pētījumu rezultātus var secināt, ka **hipotēze (1) ir apstiprināta**, jo analizējot korelācijas koeficientus abi ekonomiskās diplomātijas mainīgie korelē ar eksportu. Vienlaikus arī aplūkojot regresijas koeficientus rezultātus ir redzams, ka pastāv cieša saikne starp diplomātisko pārstāvniecību esamību importētājvalsts teritorijā un eksportu.
16. Attiecībā uz **hipotēzi (2), tā nav apstiprināta**, jo starp importētājvalsts IKP un eksportu nepastāv cieša pozitīva saikne (korelācijas koeficients ir mazāks par 0.7).
17. Apskatot rezultātus attiecībā uz citiem papildus mainīgajiem, tika secināts, ka visaugstākais pozitīvas korelācijas koeficients ar eksportu ir vēsturiskās saiknes mainīgajam, no kā tika secināts, ka starp eksportu un vēsturisko saikni starp valstīm pastāv spēcīga pozitīva korelācija. Tāpat tika secināts, ka starp eksportu un kopīgu tirdzniecības bloku vai starp eksportu un politisko stabilitāti praktiski nav korelācijas.
18. Attiecībā uz negatīvu korelāciju, tāda ir redzama starp diviem mainīgajiem – distanci un valsts piekļuvi jūrai vai okeānam. Distances korelācijas koeficients norāda uz to, ka starp mainīgajiem pastāv vidēji cieša negatīva saikne – distancei starp valstīm palielinoties, samazinās eksporta plūsmas starp tām, savukārt starp valsts piekļuvi jūrai/okeānam un eksportu korelācija ir vāja.
19. Apskatot trīs izveidotos regresijas modeļus, tiek secināts, ka eksportu palielina tādi mainīgie kā kopīga vēsturiskā saikne un kopīga dalība tirdzniecības blokā. Vienlaikus ir redzams, ka starp importētājvalsts IKP vai distanci starp valstīm un eksportu nav būtiskas saiknes.
20. Apkopojot visus iepriekš minētos rezultātus, tiek secināts, ka eksportu Latvijas gadījumā minētajā laika periodā visvairāk ietekmēja tādi faktori kā kopīga vēsturiskā

saikne, dalība kopīga tirdzniecības blokā un diplomātiskās pārstāvniecības esamība importētājvalsts teritorijā. Vienlaikus tādiem faktoriem kā importētājvalsts politiskā stabilitāte un IKP nav būtiskas saiknes ar eksporta plūsmu. Savukārt, eksporta plūsmas negatīvi ietekmēja tādi faktori kā distance starp valstīm un tas, ka importētājvalstij nav piekļuves jūrai vai okeānam.

PRIEKŠLIKUMI

Balstoties uz veikto pētījumu un izdarītiem secinājumiem, darba autore izstrādāja šādus priekšlikumus:

1. Ievērojot pētījuma apjoma limitāciju, šajā pētījumā netika izmantota visu to valstu analīze, uz kurām Latvija eksportē, tādejādi autoriem, kuri turpmāk veiks pētījumus šajā jomā, analizējot Latvijas gadījumu, būtu ieteicams izmantot lielāku valstu skaitu, iespējami iekļaujot visas importētājvalstis.
2. Tāpat, kā viens no priekšlikumiem, pētniekiem, kuri turpmāk pētīs šo jomu, būtu papildus izmantot IKP uz vienu iedzīvotāju, kas parādītu arī izvēlēto valstu ekonomisko attīstību, ne tikai valsts ekonomikas lielumu.
3. Vienlaikus interesanta turpmāko pētījumu izpētes nianse būtu arī eksportēto preču diferenciacijas pakāpes ņemšana vērā un salīdzināšana dažādās valstīs, pamatojoties uz darba apskatītajiem eksportu ietekmējošajiem faktoriem.
4. Atbilstošajiem politikas plānotājiem ekonomiskās diplomātijas jomā, izvērtēt ieguvumus no attiecīgo ekonomiskās diplomātijas instrumentu izmantošanas attiecībā uz Latvijas gadījumu.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

1. Afman, E. R. & M. Maurel. (2010). Diplomatic Relations and Trade Reorientation in Transition Countries, in P. A. G. van Bergeijk & S. Brakman (eds.). *The Gravity Model in International Trade: Advances and Applications*. Cambridge: Cambridge University Press, pp. 278–95
2. Alexander, C., & Warwick, K. (2007). Governments, Exports and Growth: Responding to the Challenges and Opportunities of Globalisation. *World Economy*, 30(1), pp.177-194.
3. Amurgo-Pacheco, A. & Pierola, M. (2008). Patterns of Export Diversification in Developing Countries: Intensive and Extensive Margins. Policy Research Working Paper 4473. The World Bank, International Trade Department.
4. Anderson, J. E. & van Wincoop, E. (2001). Borders, Trade and Welfare. *Brookings Trade Forum 2001 – Globalization Issues and Implications*.
5. Anderson, J. E., & van Wincoop, E. (2003). Gravity with Gravitas: a Solution to the Border Puzzle. *American Economic Review*, 93(1), pp. 170-192.
6. ANO Comtrade statistikas datu bāze, Latvijas eksporta apjoms pa valstīm laika posmā no 2009.- 2019. gadam. Pieejams: <https://comtrade.un.org/data/>
7. Bayne, N. & Woolcock, S. (2013). *The New Economic Diplomacy: Decision-Making and Negotiation in International Economic Relations*. Ashgate, Third Edition,
8. Berridge, G. R. & James, A. (2003). *A Dictionary of Diplomacy*. New York, USA: Palgrave Macmillan.
9. Berridge, G.R. (2010). *Diplomacy: Theory and Practice*. New York, USA: Palgrave Macmillan
10. Centrālās statistikas pārvaldes datu bāze, Latvijas eksports uz pa preču grupām laika posmā no 2009. – 2019. gadam. Pieejams: https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START_TIR_AT_ATD/ATD080/table/tableViewLayout1/
11. Creusen, H. & Lejour, A. (2011). Uncertainty and the Export Decisions of Dutch Firms. CPB Discussion Paper, 183.
12. Derek E. Mix. (2020). Estonia, Latvia, and Lithuania: Background and U.S.-Baltic Relations, Congressional Research Service Report. Pieejams: <https://fas.org/sgp/crs/row/R46139.pdf>

13. Disdier, A., & Head, K. (2008). The Puzzling Persistence of the Distance Effect on Bilateral Trade. *The Review of Economics and Statistics*, 90(1), 37-48. Pieejams: <http://www.jstor.org/stable/40043123>
14. Eiropas Brīvās Tirdzniecības Asociācijas oficiālā mājaslapa. Pieejama: <https://www.efta.int/>
15. Eiropas Savienības oficiālā mājaslapa. Pieejama: [Eiropas Savienības oficiālā tīmekļa vietne | Eiropas Savienība \(europa.eu\)](http://europa.eu)
16. Feenstra, R. C. (2003). *Advanced International Trade: Theory and Evidence*. Princeton University Press.
17. Felbermayr, G. J. & Kohler, W. K. (2004). Exploring the intensive and extensive margins of world trade. Center for Economic Studies and Ifo Institute Working Paper, No. 1276.
18. Ferro, M. J. & Ribeiro, S. (2016). The Role of Language in International Trade: How Does Language Affect the Choice of Foreign Trading Partners? Research Centre for Spatial and Organizational Dynamics.
19. Fidrmuc, J., Fidrmuc, J. (2016). Foreign languages and trade: evidence from a natural experiment. *Empir Econ* 50, p. 32. Pieejams: <https://doi.org/10.1007/s00181-015-0999-7>
20. Findlay, R., (1991). Comparative Advantage. In: Eatwell J., Milgate M., Newman P. (eds) *The World of Economics*. The New Palgrave. Palgrave Macmillan, London. Pieejams: https://doi.org/10.1007/978-1-349-21315-3_14
21. Frankel, J. A. & Rose, A.K. (2002). An Estimate of the Effect of Currency Unions on Trade & Growth. *Quarterly Journal of Economics*, 117 (2), pp. 437-466
22. Frankel, J., & Rose, A. (2000) “An Estimate of the Effects of Currency Unions on Growth,” unpublished working paper.
23. Frankel, J.A. & Romer, D. (1999). Does Trade Cause Growth? *American Economic Review*, 89 (3), pp. 379-399.
24. Friedman, T. (2005). *The World is Flat: A Brief History of the Twenty-First Century*. Farrar, Straus & Giroux.
25. Gencturk, E., M. Kotabe (2001), ‘The Effect of Export Assistance Program Usage on Export Performance: A Contingency Explanation’, *Journal of International Marketing*, 9, 2, pp. 51–72.
26. Ghemawat P. (2001). Distance still matters. The hard reality of global expansion. *Harvard business review*, 79(8), 137–162.
27. Ghemawat, P., Mallick, R. (2003). “The Industry-Level Structure of International Trade Networks: A Gravity-Based Approach,” working paper, Harvard Business School, Boston.

28. Gil, S., Llorca, R. & Serrano, J. (2008). Measuring the Impact of Regional Export Promotion: The Spanish Case. *Papers in Regional Science*, 87(1), pp. 139-147.
29. Haftel, Y. Z. (2004). From the Outside Looking In: The Effect of Trading Blocs on Trade Disputes in the GATT/WTO. *International Studies Quarterly*, 48 (1), pp. 121-142.
30. Harris, R., Q. C. Li (2005), *Review of Literature: The Role of International Trade and Investment in Business Growth and Development* (London: DTI)
31. Hausmann, R., D. Rodrik (2003), 'Economic Development as Self Discovery', *Journal of Development Economics*, 72, 2, 603–33
32. Hayakawa, K., Lee, H. & Park, D. (2014). Do Export Promotion Agencies Increase Exports? *The Developing Economies*, 52(3), pp. 241-261
33. Head, K & Ries, J. (2006). Do Trade Missions Increase Trade? *Canadian Journal of Economics*, 43(3), p.772
34. Head, K & Ries, J. (2006). Do Trade Missions Increase Trade? *Canadian Journal of Economics*, 43(3), p. 772
35. Hess, G. D. & van Wincoop, E. (2000). *Intranational Macroeconomics*. Cambridge: Cambridge University Press.
36. Kang, K. (2011). Overseas Network of Export Promotion Agency and Export Performance: The Korean Case. *Contemporary Economic Policy*, 29(2), pp. 274-283.
37. KostECKI, M., Naray,O. (2007). 'Commercial diplomacy and international business', *Discussion Papers in Diplomacy*, No. 107, (The Hague, The Netherlands: Clingendael Institute).
38. Kowalski, P., M. Buge, M. Sztajerowska & M. Egeland (2013), 'State-owned Enterprises: Trade Effects and Policy Implications', *OECD Trade Policy Papers*, No. 147, (Paris: OECD Publishing).
39. Latvijas investīciju un attīstības aģentūras oficiālā mājaslapa. Pieejama: <https://www.liaa.gov.lv/lv/par-mums/darbibas-jomas>
40. Latvijas tirdzniecības palātas Lietuvā oficiālā mājaslapa. Pieejama: <http://www.lccl.lt/LV.php>
41. Latvijas un Lietuvas attiecības - savstarpēja uzticēšanās un sadarbība. Publicēts oficiālajā laikrakstā "Latvijas Vēstnesis", 26.05.1999., Nr. 171/172. Pieejams: <https://www.vestnesis.lv/ta/id/24659>
42. Lederman, D., M. Olarreaga & L. Lucy Payton (2006), 'Export Promotion Agencies: What Works and What Doesn't?', *World Bank Policy Research Working Paper 4044* (Washington, DC: World Bank).

43. Lederman, D., Olarreaga, M. & Payton, L. (2010). Export Promotion Agencies: Do They Work? *Journal of Development Economics*, pp. 257-265.
44. LR Ārlietu ministrijas oficiālā mājas lapa. Par Eiropas Savienības sankcijām pret Irānu. Pieejama: <https://www.mfa.gov.lv/arpolitika/par-eiropas-savienibas-ierobezojosiem-pasakumiem/irana>
45. LR Ārlietu ministrijas oficiālā mājas lapa. Pieejama: <https://www.mfa.gov.lv/vestniecibas-un-parstavniecibas>
46. LR vēstniecības Igaunijā oficiālā mājaslapa. Pieejama: <https://riga.mfa.ee/estonia-and-latvia/history-of-diplomatic-relations/>
47. Malone, D. (2013). The Modern Diplomatic Mission. In Cooper, A.F., Heine, J. & Thakur, R. *The Oxford Handbook of Modern Diplomacy* (pp. 122-141). Oxford, United Kingdom: Oxford University Press
48. Mansfield, E. D. & Pevehouse, J. C. (2000). Trade Blocs, Trade Flows and International Conflict. *International Organization*, 54 (4), pp. 775-808.
49. Marschak, J. (1965). The Economics of Language. *Behavioral Science*, 10(2), pp. 135-140
50. Melissen J., (ed.), *The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations*, (Basingstoke: Palgrave-Macmillan, 2005) pp.16-25.
51. Melitz, J. & Toubal, F. (2014). Native Language, Spoken Language, Translation and Trade. *Journal of International Economics*, 93 (2), pp. 351-363.
52. Melitz, J. (2001). Geography, Trade and Currency Union. *Série de Documents de Travail du Centre de Recherche en Economie et Statistique*, 2003(25).
53. Mercier, A. (2007). Commercial Diplomacy in Advanced Industrial States: Canada, the UK and the US. *Discussion Papers in Diplomacy: Netherlands Institute of International Relations Clingendael*
54. Millath, A., Thowseaf, S. (2016). Factors Influencing Export - A Conceptual Analysis. *International Journal of Management*, 7(2), pp. 150-158. Pieejams: <http://www.iaeme.com/IJM/index.asp>
55. Moons, S.J.V. & van Bergeijk, P.A.G. (2016). Does Economic Diplomacy Work? A Meta Analysis of its Impact on Trade and Investment. *The World Economy*.
56. Nitsch, V. & Schumacher, D. (2004). Terrorism and International Trade: An Empirical Investigation. *European Journal of Political Economy*, 20, pp. 423-433
57. Nitsch, V. (2007), 'State Visits and International Trade', *World Economy*, 30, 4.
58. Okano Heijmans, M. (2011), 'Conceptualizing Economic Diplomacy: Crossroads of International Relations, Economics, IPE, and Diplomatic Studies', *The Hague Journal of Diplomacy*, 6, 1-2, 7-36.

59. Okano-Heijmans, M. (2013). Economic Diplomacy. The SAGE Handbook of Diplomacy, Chapter 45
60. Pasaules Bankas datu bāze. World Governance Indicators. Pieejama: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>
61. Ramaswami, S.N., Yang, Y. (1990). 'Perceived barriers to exporting and export assistance requirements', in: Cavusgil, S.T. and Czinkota, M.R. (eds.), International perspectives on trade promotion and assistance (New York: Quorum Books).
62. Ratner, B. (2009). The correlation coefficient: Its values range between +1/-1, or do they?. *J Target Meas Anal Mark* 17, 139-142. <https://doi.org/10.1057/jt.2009.5>
63. Rauch, J. E. (2001). Business and Social Networks in International Trade. *Journal of Economic Literature*, 39 (4), pp. 1177-1203.
64. Ribeiro, S., & Ferro, M.J. (2017). Why does language matter? Evidence from EU and Mercosur trade.
65. Rose, A. K. (1999). One Money, One Market: Estimating the Effect of Common Currencies on Trade. *Economic Policy*, 15 (30), pp. 7-45.
66. Rose, A. K. (2007). The Foreign Service and Foreign Trade: Embassies as Export Promotion. *The World Economy*, 30(1), pp. 22-38.
67. Rüel, H. (2018). Making Trade Missions Work: A Best Practice Guide to International Business and Commercial Diplomacy. Bingley: UK: Emerald Publishing Limited.
68. Rutkis, J. (2018) Valsts robežsardze, Latvijas ģeogrāfija. Stokholma.
69. Saner, R., L. Yiu (2003), 'International Economic Diplomacy: Mutations in Post-modern Times', *Discussion Papers in Diplomacy*, 84, 1-41 (The Hague: Clingendael).
70. Segura-Cayuela, R. & Vilarrubia, J. (2008). The Effect of Foreign Service on Trade Volumes and Trade Partners. Banco de España, Documentos de Trabajo n.º 0808.
71. Spekke, A. (2003). Latvijas vēsture. Jumava
72. The Geographical Distance (GeoDist) Database KNOEMA. Pieejama: <https://knoema.com/CEPGDD2019/the-geographical-distance-geodist-database>
73. Tinbergen, J. J. (1962). Shaping the World Economy; Suggestions for an International Economic Policy. New York, NY: Twentieth Century Fund.
74. Van Bergeijk, P. A. G. & Brakman, S. (2010). The Gravity Model in International Trade: Advances and Applications. Cambridge University Press.
75. Van Bergeijk, P. A. G. (2009). Economic Diplomacy and the Geography of International Trade. Cheltenham: United Kingdom.
76. Van Bergeijk, P.A.G. & Moons, S., (2009). Economic Diplomacy and Economic Security. NEW FRONTIERS FOR ECONOMIC DIPLOMACY, pp. 37-54, Carla Guapo Costa,

- ed., Instituto Superior de Ciências Sociais e Políticas, 2009.
- Pieejams: <https://ssrn.com/abstract=1436584>
77. Van Bergeijk, P.A.G., de Groot, HLF, Yakop, M (2011) The economic effectiveness of diplomatic representation: An economic analysis of its contribution to bilateral trade. *The Hague Journal of Diplomacy* 6(1–2): 101–120
 78. Van Veenstra, M.L., Yakop, M. & van Bergeijk, P. A. G. (2010). *Economic Diplomacy, the Level of Development and Trade*. The Hague Journal of Diplomacy. Netherlands Institute of International Relations ‘Clingendael’.
 79. Vīnes Konvencija par konsulārajiem sakariem. Vīne, 1963. gada 24. aprīlis, Pieejams: <https://m.likumi.lv/doc.php?id=77223>
 80. Visser, R. (2019). The Effect of Diplomatic Representation on Trade: A Panel Data Analysis. *The World Economy*, 42, pp. 197-225.
 81. Volpe Martincus, C. (2010). *Odyssey in International Markets: An Assessment of the Effectiveness of Export Promotion in Latin America and the Caribbean*. Special Report on Integration & Trade. Washington DC: Inter-American Development Bank.
 82. Volpe Martincus, C., Carballo, J. & Gallo, A. (2011). The Impact of Export Promotion Institutions on Trade: is it the Intensive or Extensive Margin?. *Applied Economics Letter*. 18(2), pp. 127-132.
 83. Volpe Martincus, C., Carballo, J. (2008). ‘Is export promotion effective in developing countries? Firm-level evidence on the intensive and the extensive margins of exports’, *Journal of International Economics*, No. 76, pp. 89-106.
 84. Wilkinson, T. J., Brouters L. E. (2000). An Evaluation of State Sponsored Promotion Programs. *Journal of Business Research*, 47, pp. 229-236.
 85. Wilkinson, T. J., Thomas, A. R. & McNally, M. (2011). The Impact of US-Sponsored Foreign Trade Office Activities. *Journal of Global Marketing*, 24(2), pp.181-195.
 86. World Population Review, Landlocked countries 2021. Pieejama: [Landlocked Countries 2021 \(worldpopulationreview.com\)](https://worldpopulationreview.com/landlocked-countries-2021)
 87. Yakop, M., & van Bergeijk, P. A. G. (2011). *Economic Diplomacy, Trade and Developing Countries*. *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 4(2), pp. 253-267.
 88. Zviedrijas-Latvijas sadarbības fonda oficiālā mājaslapa. Pieejama: <https://swelatfund.org/par-mums>

PIELIKUMI

1. pielikums - Veiktie empīriskie pētījumi par ekonomisko diplomātiju

N.p.k.	Autors/i un gads	Laika periods	Ekonomiskās diplomātijas instrumenti	Pētījumā iekļautās valstis	Novērtēšanas metode
1.	Head & Ries (2006)	1990.- 2003.gads	tirdzniecības misijas	Kanāda	-
Rezultāti		Kanādas premjerministra un starptautiskās tirdzniecības ministra veiktās tirdzniecības misijas ārvalstīs minimāli ietekmēja divpusējo tirdzniecību ar attiecīgajām valstīm.			
2.	Nitsch (2007)	1948.- 2003.gads	valsts vizītes	Francija Vācija ASV	OLS, Fiksēto efektu modelis, Gadījuma efektu modelis, IV & 2SLS
Rezultāti		Valsts un oficiālajām vizītēm ir pozitīvas saikne ar eksportu - viena vizīte palielina divpusējo eksportu par aptuveni 8% līdz 10 %.			
3.	Rose (2007)	2002.- 2003.gads	vēstniecības un konsulāti	22 valstis	OLS, Fiksēto efektu modelis & IVs
Rezultāti		Ar katru nākamo konsulātu divpusējais eksports palielinās no 6 % līdz 10%. Tomēr atklājot pirmo pārstāvniecību, rezultāts ir ievērojami augstāks.			
4.	Gil, Llorca & Serrano (2008)	1995.- 2003.gads	vēstniecības, konsulāti un reģionālās tirdzniecības aģentūras	Spānija	OLS, IVs, Fiksēto & Gadījuma efektu modelis
Rezultāti		Spānijas vēstniecības un konsulāti pozitīvi ietekmē eksportu, palielinot to par aptuveni 11%. Tomēr šāda ietekme ir mazāka nekā ārvalstu reģionālajām tirdzniecības aģentūrām, kas palielina tirdzniecību par 74%.			
5.	Segura-Cayuela & Vilarrubia (2008)	1999.gads	vēstniecības un konsulāti	21 valsts	Heckman atlasas paplašināšana & <i>Probit</i> ar fiksētiem efektiem

Rezultāti		Eksportētāja ārvalstu pārstāvniecības (vēstniecības vai konsulāta) esamība importētāja teritorijā ir saistīta 11% līdz 18% savstarpējās tirdzniecības palielināšanu starp abām valstīm.			
6.	Afman & Maurel (2010)	1995&2000 un 2005.gads	vēstniecības un konsulāti	“Austrumi” (visas pārejas ekonomikas) “Rietumi” (ES-15 un ESAO valstis, izņemot Poliju, Ungāriju, Slovākiju un Čehijas Republiku)	OLS & Fiksēto efektu modelis
Rezultāti		Jaunas vēstniecības atvēršanas ietekme ir līdzvērtīga aptuveni 2 % līdz 8% <i>ad valorem</i> tarifa samazinājumam.			
7.	Lederman, Olarreaga & Payton (2010)	2005. gads	eksporta veicināšanas aģentūras	103 attīstītās un jaunattīstības valstis	OLS, IVs, 2SLS & Heckman atlasē paplašināšana
Rezultāti		Palielinot EVA budžetu par 10%, eksporta apjoms palielinās par 0,6% līdz 1% . EVA darba apjoms, galvenokārt, bija saistīts ar tirdzniecības barjeru un asimetriskas informācijas pārvarēšanas jautājumiem.			
8.	Van Veenstra, Yakop & van Bergeijk (2010)	2006. gads	Vēstniecības un konsulāti	36 valstis	OLS
Rezultāti		Konsulātu un vēstniecību skaita pieaugums par 10% attiecas uz 0,5% līdz 0,9% tirdzniecības plūsmu pieaugumu.			
9.	Volpe Martincus (2010)	1995.-2004. gads	Vēstniecības, konsulāti un EVA	Latīņamerikas un Karību jūras valstis	OLS
Rezultāti		Lai gan vēstniecības un konsulāti pozitīvi ietekmē divpusējos eksportus, EVA atvēršanas ietekme parasti ir par 5,5 lielāka. Turklāt abi instrumenti vairāk ietekmē jaunu eksporta preču ieviešanu, proti, uz plašu tirdzniecības robežu.			
10.	Creusen & Lejour (2011)	2002.-2008. gads	Vēstniecības, konsulāti un EVA	Nīderlande	<i>Least Squares</i> modelis ar fiksēto efektu

Rezultāti		Vēstniecības, konsulāti un EVA palielina tirdzniecību par 2,4%, un šī pozitīvā ietekme uz eksporta pieaugumu ir lielāka valstīs ar vidējiem ienākumiem.			
11.	Kang (2011)	1994.-2004. gads	EVA	Dienvietkoreja	OLS, fiksēto efektu modelis & IVs
Rezultāti		EVA budžeta palielinājums par 10% pozitīvi ietekmē valsts eksportu par 2.45% līdz 6.34%.			
12.	Volpe Martincus, Carballo & Gallo (2011)	1995.-2004. gads	Vēstniecības, konsulāti un EVA	Latīņamerikas un Karību jūras valstis	OLS, Heckman atlasē paplašināšana & GMM sistēma
Rezultāti		EVA ietekme ir lielāka nekā diplomātisko pārstāvniecību (vēstniecību un konsulātu) ietekme. Turklāt ārvalstu biroju un diplomātisko pārstāvniecību ietekme ir lielāka attiecībā uz (<i>extensive margin of trade</i>) nekā attiecībā uz (<i>intensive margin of trade</i>).			
13.	Yakop & van Bergeijk (2011)	2006. gads	Vēstniecības un konsulāti	63 valstis (ar zemiem un augstiem ienākumiem)	OLS, 2SLS, IVs & GMM
Rezultāti		Pētījumā apstiprinājās E. Rouza (2007) secinājumi, un papildus tika secināts, ka ekonomiskās diplomātijas ietekme jaunattīstības valstīs ir lielāka.			
14.	Hayakawa, Lee & Park (2014)	1962.-2009.gads	EVA	Japāna un Dienvietkoreja	Fiksēto efektu modelis
Rezultāti		Pastāv pozitīva korelācija starp EVA un tirdzniecību, kur ietekme ir nedaudz lielāka, ja eksporta partneris ir valsts ar zemiem ienākumiem.			
15.	Visser (2019)	1985.-2005. gads	Vēstniecības un konsulāti	100 valstis	Fiksēto efektu modelis
Rezultāti		Ekonomikas diplomātijas ietekme parasti ir lielāka attiecībā uz diferencētajām precēm (<i>differentiated goods</i>), nekā uz viendabīgajām precēm (<i>homogeneous goods</i>). Turklāt ekonomiskā diplomācija vairāk ietekmē <i>extensive margin of trade</i> , kur tā ir noderīga jaunu tirdzniecības attiecību veidošanā.			

2. pielikums - Latvijas diplomātiskās pārstāvniecības ārvalstīs no 2009.- 2019. gadam

Diplomātiskās un konsulārās pārstāvniecības				
<u>Vēstniecības</u>				
ASV	Austrija	UAE	Uzbekistāna	Azerbaidžāna
Baltkrievija	Čehija	Dānija	Ēģipte	Francija
Grieķija	Gruzija	Igaunija	Indija	Beļģija
Īrija	Itālija	Izraēla	Japāna	Kanāda
Kazahstāna	Dienvidkoreja	Ķīnas Tautas republika	Vācija	Zviedrija
Krievija	Lielbritānija	Lietuva	Moldova	Nīderlande
Turcija	Norvēģija	Polija	Somija	Spānija
Ukraina	Ungārija			
<u>Generālkonsulāts</u>				
Sanktpēterburga				
<u>Konsulāti</u>				
Vitebska	Pleskava			

3. Pielikums Distance km starp Rīgu un izvēlēto valstu galvaspilsētām

Valsts/ ir pārstāvniecība	Distance (km)	Valsts / nav pārstāvniecība	Distance (km)
Lietuva	263	Alžīrija	2730
Igaunija	277	Saūda Arābija	4028
Krievija	847	Slovākija	1083
Vācija	842	Šveice	1587
Zviedrija	441	Kipra	2524
Polija	559	Afganistāna	4186
AK	1680	Irāna	3124
Dānija	724	Bulgārija	1590
Somija	358	Rumānija	1402
Norvēģija	843	Islande	2579

4. Pielikums Ekonomiskās diplomātijas fiktīvo mainīgo ED1 un ED2 vērtības

Valsts	Vēstniecība/konsulāts (ED1)	Cita pārstāvniecība (ED2)
Lietuva	1	1
Igaunija	1	0
Krievija	1	1
Vācija	1	1
Zviedrija	1	1
Polija	1	0
AK	1	1
Dānija	1	1
Somija	1	1
Norvēģija	1	1

Valsts	Vēstniecība/konsultāts	Cita pārstāvniecība
Alžīrija	0	0
Saūda Arābija	0	0
Slovākija	0	0
Šveice	0	1
Kipra	0	0
Afganistāna	0	0
Irāna	0	0
Bulgārija	0	0
Rumānija	0	0
Islande	0	0

5. Pielikums Fiktīvo mainīgo (Land), (Tirdz_Blok) un (Vest) vērtības

Valsts	Nav pieejas jūrai/ okeānam	Kopīgs tirdzniecības bloks	Vēsturiskā saikne
Lietuva	0	1	1
Igaunija	0	1	1
Krievija	0	0	1
Vācija	0	1	1
Zviedrija	0	1	1
Polija	0	1	0
AK	0	1	0
Dānija	0	1	0
Somija	0	1	0
Norvēģija	0	1	0

Valsts	Nav pieejas jūrai/ okeānam	Kopīgs tirdzniecības bloks	Vēsturiskā saikne
Alžīrija	0	0	0
Saūda Arābija	0	0	0
Slovākija	1	1	0
Šveice	1	1	0
Kipra	0	1	0
Afganistāna	1	0	0
Irāna	0	0	0
Bulgārija	0	1	0
Rumānija	0	1	0
Islande	0	1	0

Maģistra darbs „**Ekonomiskās diplomātijas, kā viena no eksporta ietekmējošajiem faktoriem, analīze: Latvijas gadījums**” izstrādāts LU Biznesa, vadības un ekonomikas fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: _____ Aiga Ābele _____ 28. 05. 2021.
(paraksts) (paraksta atšifrējums) (datums)

Rekomendēju / nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: *Dr.oec.* profesore Margarita Dunska _____
_____._____._____.
(paraksts) (datums)

Recenzents: *Dr.oec.* profesore Baiba Šavriņa

Darbs iesniegts LU Biznesa, vadības un ekonomikas fakultātes Studiju centrā
Dekāna pilnvarotā persona:

metodiķe _____
(paraksts) (paraksta atšifrējums) (datums)

Darbs aizstāvēts _____ gala pārbaudījuma komisijas sēdē
_____._____._____.
bakalaura / maģistra / valsts

Komisijas sekretārs(e): _____
(paraksts) (paraksta atšifrējums) (datums)